

నాటకాలు

భక్తి,జ్ఞాన,పురాణ,జానపద

దశావతారములు

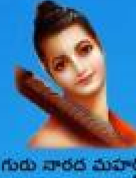

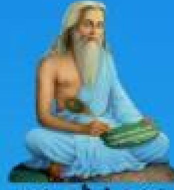
సదాశివ సమారంభాం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

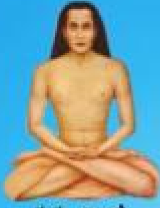

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

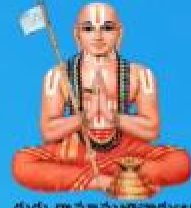
శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజీ

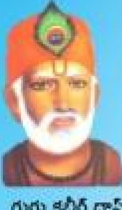

గురు గౌతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

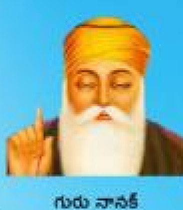

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

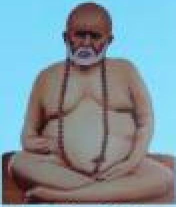

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు త్రైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు అరబిందో

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

"నేను" గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్చీవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్చీవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంద వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020050015693

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం **ఉచితంగా eBook** రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Sai**R**eal**A**ttitude**M**anagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India: Inc

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with CMU, IIIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home | Vision | Mission | Goals | Benefits | Content Selection | Current Status | People | Funding | Copyright Policy | FAQ | RFP

Books Journals Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre

Clear | Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books

Click here for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

DLI

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click Here to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan, CMU-Books, Sanskrit, TTD,Tirupathi, Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India, Indian Express, The Hindu, Deccan Herald, Eenadu, Vaartha	Tamil Heritage Foundation, AnnaUniversity NEW!

Title Beginning with.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Author's Last Name

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...

Language

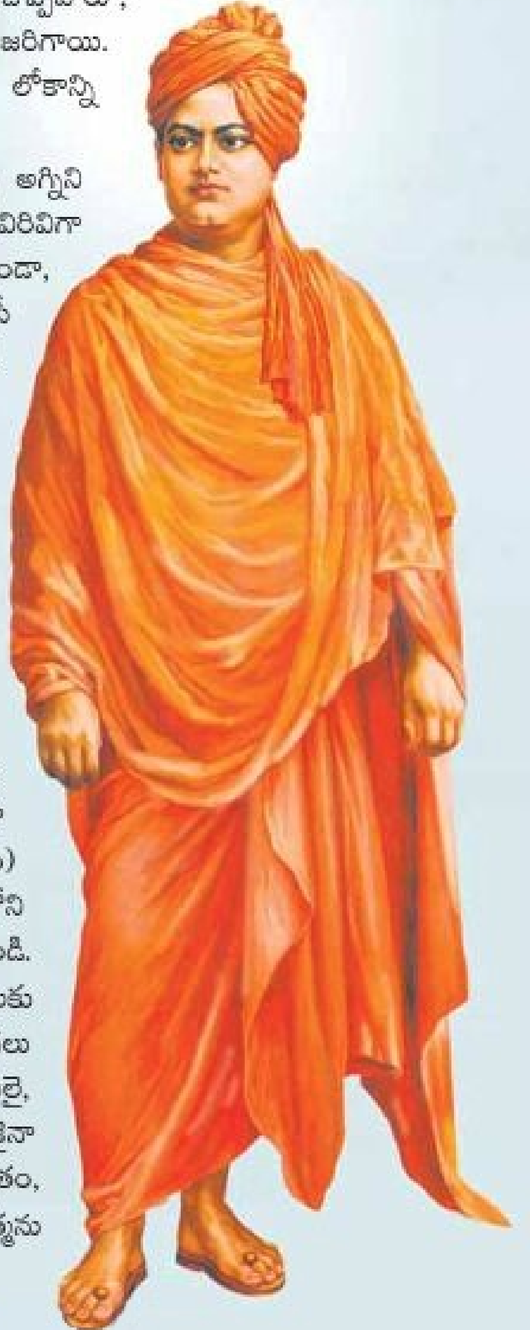
Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్న్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

దశావతారములు

అను పద్యకృతులు.

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య

శ్రీ

సంగీతవిష్ణులీలలు

అను

దశావతారములు.

మద్దూరి శ్రీరామమూర్తి గారిచే
రచింపబడెను.

పబ్లిషర్:

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య

బుక్ సెల్లరు, రాజమండ్రి.

మూడవకూర్పు 2000 ప్రతులు.

రాజమహేంద్రవరమున

శ్రీ ఈశ్వర ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడెను.

1929

 [వెల 1—0—0

పీఠిక

భాషాభిమానులారా !

ఈవిష్ణులీల యనుదృశ్యప్రబంధమును మఱల నేను రచించు టకు నాకీమహానుభావుని లీలలయందున్న భక్తియేగాని వేఱొక్కకార ణమును లేదు. భారత, భాగవత, రామాయణకథ లెంద ఱెన్నివిధ ములుగా నెన్నిమారులు వ్రాసినను దనివితీరదు గదా ?

భక్తిపారవశ్యమున నీకథగైకొని భాగవతములోని పద్యములే సాధ్యమైనంతవఱకు దీసికొని దొరకనిచోట్ల నాపద్యము లుంచితిని.

నాకు నాటకములు వ్రాయుట కిదియే ప్రథమప్రయత్నమ. ఇందు లెక్కకు మిక్కుటంబగు స్ఖాలిత్యములుండవచ్చును. ప్రాజ్ఞు జూపించినచో తృతీయముద్రణమున సవరించుకొందును

12.2-27, }
కాకినాడ. }

ఇట్లువిన్నవించు భాషాభిమాని,
మద్దూరి శ్రీరామమూర్తి.

పరా: ఈనాటక మందలి యంకెలు అనుబంధములను చూ చున్నవి. అంకెలున్న స్థలములందు నాయనుబంధము పాడ వలయును.

మద్దూరి శ్రీరామమూర్తి.

ఈ నాటకమందలి పాత్రములు.

మత్స్యావతారము.

సత్యవ్రతుఁడు
హయగ్రీవుఁడు
బ్రహ్మ
సరస్వతి
విష్ణువు
మత్స్యావతారవిష్ణువు

కూర్మావతారము.

ఇంద్రుఁడు
బృహస్పతి
వరుణుఁడు
కుబేరుఁడు
బ్రహ్మ
విష్ణువు
బలి
శంబరుడు
కూర్మావతారవిష్ణువు
శంకరుఁడు.
పార్వతి
జ్యెష్టా దేవి
జగన్మోహిని

వరహావతారము.

హిరణ్యాక్షుడు
నారదుడు
వరుణుఁడు
వరహావతారవిష్ణువు
బ్రహ్మ
ఇంద్రుఁడు

నరసింహావతారము.

హిరణ్యకశ్యపుఁడు
లీలావతి
ప్రహ్లాదుఁడు
చండామార్కులు
కొందఱుబాలురు. పాములవాడు
సేవకులువత్తురు
నృసింహావతారము

వామనావతారము.

బలిచక్రవర్తి
శుక్రాచార్యులు
వామనుఁడు
రాణి
విశ్వరూపము. విష్ణువు

పరశురామావతారము

కార్తవీర్యుఁడు
వీరసేనుడు
జమదగ్ని
పరశురాముఁడు
రేణుక

రామావతారము.

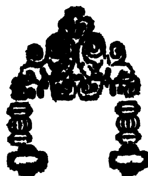
రాముడు
లక్ష్మణుడు
సీత
శూర్పణఖ
రావణుడు
అంగదుడు
విభీషణుడు
మండోదరి

కృష్ణావతారము.

చంపక
నీలవేణి
రాధ
యశోద
గోపాలుడు
బలరాముడు
శ్రీకృష్ణుడు
నలకూబరుడు
మణిగ్రీవుడు
నందాదులు
బ్రహ్మ
కాళీయుడు
నాగాంగనలు
అక్రూరుడు
కంసుడు

బుద్ధావతారము.

ఇంద్రుడు
నారదుడు
బ్రహ్మ
శివుడు
మునులు
బుద్ధుడు
తారకాక్షుడు
కమలాక్షుడు
విద్యున్మాలి
విష్ణువు
లక్ష్మి

శ్రీ

సంగీతవిష్ణులీలలు.

మత్స్యావతారము

-❀❀❀❀-

ప్రథమరంగము

-❀❀❀❀-

కృతమాలికానదీతీరము

[ప్రవేశము,--సత్యవ్రతుడు]

సత్య——(ప్రాంజలియై)

దండకము.-శ్రీమన్మహాదేవ! దేవాదిదేవా! కృపాపూర్ణభావా! భవద్ధ్యాన వర్గోపతాపా! బాలంబానాగా నోపుదివ్యాత్మకా! మోక్షసంధాతయైయున్న లోకేశ, లోకోద్భవా, లోకపుంజంబు గల్పింపఁ బాలింపఁ దూలింపఁగాఁ బెక్కురూపంబులం బొందునీపాదపంకేరుహధ్యానపారీణునై ఘోరసంసారవారాశిలోఁ బెక్కుకష్టంబులం బొందుచున్నాడ నీదివ్యరూపంబు జూపించి గావఁగదే భక్తచింతామణీ లోకరక్షామణీ దేవదేవా నమస్తే నమస్తే నమః.

నారాయణా! ఆర్తత్రాణపరాయణా! సచ్చిదానందరూపా సత్సంకల్పా! సంసారసాగరమధ్యంబునఁ జిక్కియల్లాడుచున్న నన్ను రక్షింపుమా! పన్నగాధీశతల్పా.

అల్లదే ప్రభాకరోదయమైనది. నాయొనర్చినతపంబు నారాయణునకర్పించి గృహోన్ముఖుఁడనయ్యెదఁగాక.

(జలముల గ్రహింపగా మీనపిల్ల కాన్పించును. జలములవిడచి) రమానాధచరణారవిందముల నాడెందంబుననిడుకొని విధివిధానంబున నప్పరమేశ్వరున కర్ఘ్యమొసంగ జలములగ్రహించుచుండ నీశకులశాబకము నాయంజలింబడియె, నిద్యది యశుభసూచకమే మోగదా.

మీన—గీ. ఓనృపాగ్రణి యిచ్చోట • నన్నయెడల
సమతమీనాళినను బట్టి • సంహరించు
నంచుదలపోసి శరణార్థి • నైచునీదు
యంజలింబడితిం గాపాడు • మనఘచరిత.

ఓ ఏవిళాధీశ్వర, శరణాగతత్రాణ బిరుదాంకుఁడవని తలంచి శరణార్థినై యంజలింబడిన నన్ను దయావిహీనుండవై జలంబుల విడచితివి. ఇది నీబోంట్లకుత్తమముగాదు.

సత్య—(ఆశ్చర్యమున) ఆశ్చర్యమాశ్చర్యము! జలచరంబెక్కడ మనుజవచనంబు లెక్కడ! ఇలోకింపగా నియ్యదొక గొప్పచిత్రమైయుండనోపును-ఎట్లైయున శీశకుల శాబకమును గాపాడుటయె కర్తవ్యము. ఈయీనదీ శీశకులమును గాపాడు టెట్లు. (ఆలోచింపుచుండును)

మీన—రాజన్యచూడామణీ! ఆలోచించుచుంటవేల? నన్నురక్షింపుము. వేయిపల్కులేల ఈప శాశివిరాయక. నామాట కెదురాడక. నన్నురక్షింప బద్ధకంకణుడవుగమ్ము; మున్ముందు నాయుదంతంబునంతయు నెఱిఁగిన పిమ్మటధికతరామోదమందగలవు.

సత్య— జలములతో మీనమును గ్రహించి) ఈమీనుపిల్లనుగొన్ని దినంబులవఱకు నాకమండలోదకమునందుంచి కాపాడెదగాక. ఆహా! మృత్యువన్న ప్రతిజీవరాసికిని భయమేగదా! (పరికించి మీనమునుజూచి) మఱియొకవింత - వింతపై-వింత నాయంజలింబడుటకుమున్న కదుంగడు చిన్నదైన నీమీనమింతలోననే

నాదోయిలిపట్టనంతటి దెట్లయ్యెను. ఇంతగా వృద్ధిఁబొందుట కేమిహేతువోగదా! యిట్టిది. మున్నెన్నఁడును కనివినియెఱుగము. కానిమ్ము యీశకుల శాబకమును నాకమండలమందుంచి గృహంబునకుఁగొంపోయి యొకపెద్దపాత్రముననుంచి కాపాడెదఁగాక (నిష్క్రమించుచు)

-❀❀ ❀❀-

ద్వితీయ రంగము

-❀❀ ❀❀-

సత్య—(తనలో) నదీతటంబునుండి గృహంబున కరుదెంచులోపలనె నాకమండలమంతయునాక్రమించుకొని. యందుతనకు స్వేచ్ఛగాఁదిరుగుటకుఁ దగినంతస్థలములేదని మొరపెట్టుటచేనీకూపమందుంచితిని. ఇప్పటనైన నామీనరాజంబునకిమ్ముగనుండెనో లేదో? (ప్రకాశముగ) ఓమీనరాజమా! సుఖముగా నుంటివా! ఇచ్చట స్థలకుశలత్వము గలుగలేదుగదా ?

మీనము—రాజన్య చూడామణీ!

గీ. అంబుజలమున్న యీనూతి • యందునాకు
సుఖముగాఁదిర్గఁగదగినంత • చోటులేదు
ఓనృపాలక యిచ్చోట • నుండఁజాల
గాన గొంపొమ్ము నదికి నన్ • కరుణతోడ.

సత్య—(ఆశ్చర్యమున) పట్టుమని పదిఘడియలైనగాకుండనే యొక్క చిన్నిశకులశాబకమింత పెద్దదాయియైనం బట్టజాల నంతగా వృద్ధిఁజెందుటఁ జూడ నేదో యద్భుతంబైనమాయగానున్నది.

[తెరలో]

ఓనృపాలచూడామణీ! ఈమీనరాజంబును సామాన్యమట్లు దలంపకుము. కొండొక కార్యార్థమై శ్రీమహావిష్ణు వీరూపంబున

నవతరించెననియెఱుఁగుము. నేటి దివసంబాది సప్తదివసంబులకుఁ జతురాననునకొక్క పగలు నిండును. అప్పుడు సమస్తలోకములు ప్రళయసంద్రమున మునుఁగఁగలవు. ఆప్రళయంబున భక్తాగ్రగణ్యుండవగునిన్ను గాపాడుటకే నీకిమ్మహాత్ముఁడుదర్శనమొసంగెను. నేటి సాతవదినంబున సప్తమహాఋషులతోనున్న యొక్క చిన్నినావ యీకృతమాలికాతీరంబున కరుదెంచును. నీవునునాపంపున సమస్తౌషధీలతా బీజములతో నానౌక నధిష్టింపుము. ప్రళయకాలమందలి పెంజీకటివల్లబాధలేకుండ సప్తమహాఋషుల తేజంబు నిన్ను-మీనావను గాపాడుచుండును. ప్రళయవారాశిలో నౌక మునుంగకుండునట్లీ మహామీన మద్దానినితనకొమ్మున నిల్పియుంచును ప్రళయపవనరిబువలన బాధలేకుండనొక్క పన్నగం బద్దానినిబ్రింగి మిమ్ముఁరక్షింపగలదు. కాన రాబోవుసంగతుల గుర్తెఱింగి యీమీన ముపదేశించి నట్లొనర్పుము.

సత్య—ధన్యోస్మి ! ధన్యోస్మి !! ఏమినాభాగ్యము (1)

సీ. సంసారమనుమహా • సాగరంబునఁజిక్కి
వలుపాట్లు పడుచుండు • ప్రజలకైన
భక్తాగ్రగణ్యుల • బరికించిభక్తితో
నతులొనరించు వై • ష్ణవులకైన
కర్మవిసర్జించి • మర్మంబుదెలిసితి
మంచుఁదిరిగెడి స • న్యాసులకైన
యనవరతంబు ని • న్నరయుంగదలఁబోసి
వనములనివసించు • మునులకైన
చేతులారఁగ భక్తితో • సేవ యు
భాగ్యమలవడకుండె నా • భాగ్యమేమొ

పద్మనాభుని సేవించు • పదవిదొఱకె
ధన్యుండనైతి కులమెల్ల • ధన్యమయ్యె.

ఈమీనరాజము నాకృతమాలికా నదియందు విడచివచ్చెదగాక.

(నిష్క్రమించును.)

తెర పడును.

తృతీయరంగము.

(ప్రవేశము:—హయగ్రీవుడు)

హయ—(తనలో) సవతితల్లి బిడ్డలమని మమ్మసహించి స్వర్గీయసౌఖ్యములలోఁ బాల్గొననీయక వేదబాహ్యులమని దూరముగా తరిమివైచిరి. ఆవేదములు మాకడ లేవని యావేదములను మేము జదువలేదని— యజ్ఞములలోని హవిర్భాగములనీయక తామే యనుభవించుచుండిరి. మమ్మిట్లు మోసమొనరించి మాపట్టున నింతక్రూరులైయున్న వీరల మోసముచేతనే వంచింపవలయును. వేదముల నాల్గింటిని సంగ్రహించుకొని పారిపోయెదగాక. (నలుదెసలు కలయజూచి) ఏమిది..యింతలోననే యింతచీకటి క్రమ్ముకొనుట కేమి హేతువో గదా. అదే ఆదెసగూడ కారుచీకటిచే నావరింపబడినదే (ముందునకుజూచి) అల్లదే యా ప్రక్క నొక్క దివ్యతేజంబు మాడ్కి నేదో మెరయుచున్నది. (సమీపించి) ఏదో యనుకొంటిని. బ్రహ్మగారి దివ్యతేజము (యింకనుసమీపించి) అదే భారతిగూడ యాతనిప్రక్క నేశయనించియున్నది. వీరితీరుజూడ నిద్రించుచున్నట్లున్నది. మాభిష్టమ యమే లభించినది ఇంక వేదములు లభించినవనుమాటయే, ఆహా! వేదములే లభించిన నాయదృష్టము గొనియాడదరమా.

సీ. కర్మరాహిత్యాని • మర్మంబుబోధించు
వేదముల నాచేత • వెలయునపుడు
సర్వోత్తమజ్ఞాన • సంధాయకము లైన
వేదముల్ నాచేత • వెలయునపుడు
అమరులగర్వంబు • హరియింపజాలెడి
వేదముల్ నాచేత • వెలయునపుడు
అఖలసౌఖ్యంబుల • కాధారభూతమౌ
వేదముల్ నాచేత • వెలయునపుడు
అసురనాయకు సిగ్గుబట్టి • యవనికీడ్చి
సంపదలపుట్టినిల్లన • జాలునట్టి
త్రిదివసామ్రాజ్యమే లెడి • పదవిగనుట
కేమియభ్యంతరంబుండు • నింక నాకు.

(పరిక్రమించి) వేదములా చతురాస్యుని నిశ్వాసవాయువులతోడ వెలికరుదెంచుచున్నవి. వీనిని సంగ్రహించి రసాతలమునందు ప్రస్తుతము వీనినిదాచి యుంచెదను. (వేదములసంగ్రహించి కొని పారిపోవును.)

(వేదములు తెరలో) కమలసంభవా! రక్షింపు రక్షింపుము. మహిదురాత్ముడు గొనిపోవుచున్నాడు.

బ్రహ్మ—(మేలుకాంచి) చిరకాలంబునుండి యించుకంతయైనవిశ్రాంతిదీసికొనక పనిచేసి నేడించుక కనుమూసిన నన్నెవ్వరో రక్షింరక్షింపుమని పిలుచుచున్నారు. ఎవ్వరా పిలుచువారు.

వేదములు—కమలసంభవా! వేదముల నాల్గింటిని నిద్దురాత్ముడు దొంగిలించుకొని పోవుచున్నాడు.

బ్రహ్మ—దేవీ! లెమ్ము లెమ్ము వేదములనెవ్వడో తస్కరించుకొని పోవుచున్నాడు లెమ్ము. (వాణినిలేపును)

సర — నాథా! ఏమది. ఒక్కదురాత్ముఁడు వేదములఁ గొంచుబోయె
నా! ముల్లోకంబులు ప్రళయసంద్రమున మునింగియుండనీగ్రి
వ్యాదు డెట్లుజీవించి యుచ్చోటికరుదెంచియుండెను తమదివ్య
దృష్టినిజూడుడు. వాఁడెవ్వఁడో మున్మందుఁ దెలసికొనుఁడు.

బ్రహ్మ — (దివ్యదృష్టి నభినయించి) దేవీ! సోమకాసురుండను రక్క
సాధముఁడీ యకృత్య మొనరించెను. మనము నిద్రింపకయుము
న్న బ్రహ్మలోకము ప్రవేశించుటఁజేసి వాఁడు ప్రళయంబున
నశింపక మనము నిద్రించుచుండఁ దరిలభించినదవి వేదముల
సంగ్రహించినాఁడు.

సర — నాథా! యిప్పుడు కర్తవ్యమేమి?

బ్రహ్మ — కర్తవ్యమునకే మున్నది_లోకరక్షకుఁడైన యాదినారాయ
ణునిఁ బ్రార్థింపవలయును.

ఉ. వేదపురాణపూరుష వి • వేక మొకింతయులేక యెవ్వఁడో
నా దరి జేరి వేదముల • నాల్గిటిఁగైకొని పారిపోయె; నా
వేదచతుష్టయంబు దొంగిలిన • వీరునిబట్టి వధించిమాదు మ
ర్యాదనునిల్పుమయ్య నిగ • మంబులబ్రోవగదయ్య మాధవా!

[తెరలో] కమలాసనా! చింతింపకుము. మున్నిట్లు రాగలదని భావించి
యే ప్రళయసముద్రంబున మత్స్యంబనై యుంటిని. సముద్రతీ
రంబునకురమ్ము. ఆచ్చోట వేదముల నీకొసంగెదను.

బ్రహ్మ — మహాప్రసాదము. దేవీ! రమ్ము. దేవదేవుఁ డుపదేశించినట్లు
చేయుటయే కర్తవ్యముగదా?

సర — చిత్తము. (నిష్క్రమింతురు)

(తెరపడును.)

తృతీయరంగము.

[ప్రవేశము;—హయగ్రీవుఁడు]

హయ — ఇప్పటికిఁగదా! నాకోర్కె నీడేర్చుకొంటిని. కష్టించి ప్రయత్నించినచో కార్యసాఫల్యము గాకుండునా! కార్యసాఫల్యము మనము చేయు ప్రయత్నమును బట్టియేగదాయుండును ఇంక నీవేదముల సాంగముగా జదివిచూచెదగాక (అనివిప్పుచుండ)

వేదములు——నారాయణా! ఈ క్రూరుఁడగు రాక్షసాధముని నుక్కడగించి మమ్ముగాపాడి లోకములబ్రోవుము,

హయ—దానవారియగు నా నారాయణునిగూర్చి యీ వేదములు మొరలిడుచున్నవి ఇంచుక విప్పినంతనే యల్లరిచేయుచున్నవి గాన వీనినోళ్ళను కట్టియేయుంచి రసాతలమునకుం గొనిపోయెదను. [అసినురల గట్టిగాఁగట్టును]

(తనసీడఁజూచి భ్రమసి) అయ్యో! యికేమున్నది మాపాలిట కాలుఁడనఁదగునా విష్ణువే నాకడనుండి యీనిగమంబుల బలిమినైన గైకొనఁగోరిగాఁబోలును వచ్చినాడు నామేనప్రాణము లుండఁగా నీవేదముల నీతనికర్పింతునా! కలలోనివార్త. వానికం డ్లలో నెట్లోదుమ్ముగొట్టి పారిపోయెదగాక. [పరుగిడును]

(పునఃప్రవేశము:—హయగ్రీవుఁడు.)

హయ—(నలువంకలజూచి)అయ్యయ్యో యూరక భ్రమజెందితిని. ఎవ్వడును గానరాడు.

(తెరలో) పాపీ యింకెందుబోయెదవురా!

వేదసంరక్షణార్థమై విష్ణుండుపట్టువీడక వచ్చుచుండెను గావలయునుగాని వాయు వేగమనోవేగంబుల బరువిడగలనన్ను గలసికొనగలఁడా కల్ల కల్ల! అయినను. రాబోవు నాపదదప్పించుకొనుట

కిప్పటినుండియే ప్రయత్నము సేయవలయునుగా నయిక్కడనుండి యే. నాకాళ్ళకు బుద్ధిసెప్పి పరుగులిడదగాక. (నిష్క్ర)

(ప్రవేశము:—నారాయణుడు.)

నారా—ఓరీ! రాక్షసకులార్ణవబడబానలా! నిలునిలు. ఇంకెందు పోగలవురా దుర్మతీ! వాణీమనోహరుండు నిద్రనుండు తరి వేదముల సంగ్రహించి పారిపోవుచుంటివా? నిలునిలు! నిగమంబుల సత్కరించిన నిన్ను మున్ముంచ జక్కాడి ముందులోకు లెవ్వరు నిట్లు మతిమాలి వర్తింపకుండునట్లొనర్చెదను. (యించుకదూర మేగును.)

(తెరలో)

వేదము—నారాయణా! నారాయణా! మమ్ముగాపాడవా! భక్తలోకమందారా! రక్షింపుము. రక్షింపుము.

నారా—(వెనకకుదిరిగి) అల్లదే! ఆడబోయిన తీర్థ మెదురైనట్లు లా దురాత్ము డీవంకకే వచ్చుచున్నాడు, రానిమ్ము. (వెనుకకొదిగి యుండును)

[ప్రవేశము:—హయగ్రీవుడు.]

హయ—అబ్బా! యెంతప్రయాసపడవలసి వచ్చినది. మిట్టపల్లంబులనక. ఱాలుగప్పలనక ముండ్లగిండ్లనక యేకబిగిని పెక్కునక్కజిక్కులంబరువిడి యాతనికంట దుమ్ముగొట్టి యిట్లురుదెంచితిని. మాటిమాటికి వేదములు నారాయణుని బ్రార్థించుటచే నాత డెప్పుడువచ్చునో-యని భీతిజనించుచున్నది, ఆ-భీతి యేమి! ఎవ్వడడ్డంబువచ్చినను వాని జక్కాడి పిమ్మట నేరసాతలమున కేగెదగాక.

కాని యీనారాయణుని చర్యలలో గొన్ని నాకు గిట్టవు సోదరులమే-యిర్వురతల్లులయందొక్క జనకునకు జన్మించినవారమే-

యట్టిమాలో భేదంబులఁగల్పించి-మాసోదర్ముల కలహములందుఁ జొచ్చి యొకరుని రక్షించి రెండవవానిఁ జక్కాడుదును.

గీ. అన్నదమ్ముల కలహము ♦ లందుఁజొచ్చి
కాకులను జంపి గ్రద్దల ♦ సాకునటుల
యొక్కరుని జంపి రాజ్యమిం ♦ కొకరికిచ్చి
సాఁకుచుండుట యీతని ♦ సహజగుణము.

ఇట్టికార్యములలో నిష్కారణముగాఁ బ్రవేశము గల్గించుకొని యేవో లేనిపోనినేరములు మాపైనారోపించిదూరుచుండును.(ముందు నకు జూచితినలో) అయ్యో యెవ్వని బాధిపడకుండఁ బారి పోవఁచూచితినో యాతని కట్టెదుటికేవచ్చితినే? యింకేమి దారి? భీతిమైపులిగుహంబ్రవేశించు ఛాగశాబకము నైతినే-యీతనితోఁబోరాడుట దప్పదనితోచుచున్నది.

విష్ణు—వేదాపహారీ! హయగ్రీవా'నా బాధిపడకుండ నీవెందేగఁగల వు-నా సహజగుణ౦ మెఱిఁగియునిట్టియకార్యమున కేలమూ ఢుఁడవై సిద్ధపడితివి.

హయ—ఏలనా! యిప్పుడు నీకుపరాజయము జేకూర్చుట కే. తెలసిన దా! వేదాపహారీ! యంటివయ్యది తప్పు- బ్రహ్మసృష్టిలోని వారమైన మేముఁగూడ వేదములఁజదివి వానివలన నుపయో గము బడయవచ్చును గాన నేనావేదంబులగై కొంటినియిం దాక్షేపణమేమున్నది ఈవేదముల జదువని వారమగుటచే తనేగదా యజ్ఞములలోని హవిర్భాగములు మాకీయక దేవ తలే యనుభవించుచుండిరి.

నా— ఓరీ! దురాత్మ! వేదబాహ్యులగుటకు మీదుర్వర్తనమేకార ణము. యజ్ఞములలోని హవిర్భాగములఁ గొనుటకు మీరెం దుల కనర్హులైతిరో యెఱిఁగింతు నాలింపుము.

సీ. జపతపోహోమాది • సత్కర్మలనువీడి
యీరీతి మీరుప • ర్తించుకతన
కారుణ్యమొక్కింత • గలనైనదలఁపక
హింసనేయఁగ నడు • గిడుటకతన
సత్యమే మరచి య • సత్యమే మనకెందు
బూర్ణలాభంబని • మురియుకతన
పరలోకమనుమాట • భావింపఁబోవక
యిహలోక సుఖము కాం • క్షించుకతన

చేయరానట్టి పాపముల్ • సేయుకతన
నడువఁగారానిపథముల • నడచుకతన
కర్మభూమిస్థులైనయా • గములలోని
హవ్యములు కొనబోర • నర్హులైరి.

దురాత్మా నీసందియముతీరెనదా! యింకనిన్ను జక్కాతిలోకం
బులకు నిటే పంపెదగాక.

హయ—ఓరీ! యెంతపెద్దయుపన్యాస మొనరించితివి చాలుచాలు
నికనూరుకొనుము. రమ్ము! నిన్నుజక్కాడినతిమ్మట నేవేదముల
రసాతలమునకు గొంపోయెదగాక. (యుద్ధముచేయుదురు)

హయ—(తనలో) అబ్బా యీతనితో బోరొనరించుట కడుంగడు
గష్టముగా దోచుచున్నది. ఈవేదములీతని పాలబడకుండ జే
యవలసియున్నదికదా.

(మరలయుద్ధముచేయుచు పరుగిడును.)

విష్ణు—ఓరీ!దురాత్మా!సముద్రముజొచ్చిన నిన్ను వెంటాడలేననియే
దలంచితివా! సర్వవ్యాపకుండనైన నాబారిపడకుండ నీవెంతే
గ గలవు. పొమ్ము. జలధిలోననేమరణింపుము (నిష్క్రమించును)

తెర యెత్తగా

మత్స్యావతారవిష్ణువు.

ప్రవేశము:—సత్యవ్రతుఁడు. బ్రహ్మాదులు.

సత్య—పన్నగాధీశతల్పా! సత్సంకల్పా! భవద్దివ్యసందర్శనంబునఁ గడు గృతార్థుఁడనైతిని. సర్వకాలసర్వావస్థలయందు నాయకుండవై యిట్లనుగ్రహింపుఁడు. నాప్రణామశతంబును గొనుఁడు.

మత్స్యావ—కమలాసనా! ఈ వేదచతుష్టయముం గొని లోకంబుల యథాప్రకారము సృష్టింపుము సత్యవ్రతా! నీభక్తికే నే నెంతయు సంతసించితిని, నాసాయుజ్య మొసంగితిని, రమ్ము.

అంగలు—మహద్భాగ్యము.

తెర వ్రాలును.

శ్రీ

సంగీత విష్ణులీలలు

కూర్మావతారము.

(ప్రవేశము:—ఇంద్రుఁడు, బృహస్పతి, వరుణుఁడు మున్నగువారు)

ఇంద్రుఁడు—గురుదేవా! క్రూరరాక్షసుల దారుణబాధల కోర్చి యిట్లింతకాలమని మనియుండఁగలము. దీనికిఁదగిన ప్రతీకారమేమియును లేదా ?

బృహ—శచీంద్రా! నాఁడా దూర్వాసుఁ డొసంగిన శాపవశంబున లోకంబులు ధనహీనంబులయ్యె! యయ్యది కారణంబుగ భూలోకంబున యజ్ఞయాగాదికర్మ లడుగంటెను ఎక్కడనైన జన్నము జరుగుచుండెనని తెలియవచ్చినంతనే ముష్కరులగు రాక్షసాధములు వానికి విఘ్నమాపాదించి మన కుపవాసంబులఁ గల్పించుచున్నారు.

వరు—ఇట్టి ఘనకార్యము లొనరింప సాహసించిన యాదురాత్ములు దిక్పాలురఁ గూడ నిర్జింపఁదలంతురేమో యను సందియముదయించుచున్నది

ఇంద్రు—అయ్యదియే నాభయకారణము. ఎప్పుడెవ్వఁడు దండెత్తివచ్చునో యని తత్తరిల్లుచునే యుంటిని. ఛీ ఛీ! యింద్రత్వమువలన నాకిసుమంతయైన సుఖము లేదు. దినదినగండము నూరేండ్లాయువని నట్లున్నది నా బ్రతుకు ఇప్పటికీకష్టములు దీరఁగదా

యని సంతసించుచుండ మరల నెవ్వడో యొక్కడుగ్రుఁడగు రా క్షసాధముఁడు. పరమేష్టి చేతవరంబులబడసి యీస్వర్గము పై దండెత్తును. గురువరా! ఇందుల కేమైన సాధనమున్న చో దెల్పుడు.

బృహ — లోకములన్నియు నిట్లు సంక్షోభమొందుచుండ నాకమలా సనాదులు జూచి యూరకుందురా! వారలుగూడ తగిన ప్రతీ కార మొనర్పవలయునని యే చూచుచుందురు

ఇంద్ర — పరమేష్టియొద్ద కెవ్వనినైన బంపినచో —

బృహ — నేనీవఱకే వివరమునుగూర్చి నాలోచించి చతురాననుని దోడ్కొనిరమ్మని చిత్రరథుని బంపియుంటిని.

(ప్రవేశము — కుబేరుఁడు)

కుబే — శచీంద్రా! దానవులెల్లరు [illegible] నిడ మయుఁడధిపతిగా నున్న దిగ్విజయార్థము [illegible] రుదెంచుచుండెనని నారదు లచే నిప్పుడే వింటిని.

ఇంద్ర — మిత్రమా! ఆ సమాచారము వింటిమి. గురుదేవులమైన మనకొనిమిషమైన దానవులు స్వర్గమును జయించుట కరుదెం చుచుండిరి. ఇప్పట్టున మనమాచరింపవలసిన దేదియో గోచ రించుటలేదు.

(ప్రవేశము — బ్రహ్మ)

ఇంద్ర — (సింహాసనము దిగి) వాణీమనోహరా! మంచిసమయమున కే యరుదెంచిరి. దానవుల బారినుండి లోకంబులఁ గాపాడుటకు సుకరంబైన మార్గమొక్కటుపదేశింపుడు

బ్రహ్మ — దేవాదిదేవుండగు నారాయణుఁడే యందులకుఁ దగిన ప్రతీ కార మారయవలయును.

వరుణు—వికుంఠమున కేగినచో గొంతలాభకారిగా నుండునేమో.

బ్రహ్మ—వలదు. వలదు

గీ. ఆదిదేవుని సన్నిధి • కరిగినంత
దనుజుఁడొకఁడేని సేనతోఁ • దరలివచ్చి
యమరపురిపై నవిడిసి ప • ట్టాక్రమించి
నపుడు వారలగెలుచుటగా • నగునెమనకు.

బృహ—అయ్యది కూడ నాలోచింపవలసిన విషయమే ! నేడో రేపో దనుజాలి నాయకుని సమీపింపగలరని తోచుచున్నది.

బ్రహ్మ—శ్రీగిరీశాదోః స్తవ్యాపకుండగు యానారాయణు నిచ్చోట నుండియే ప్రార్థింతము.

ఇంద్రు—చిత్తము. (ప్రార్థింతురు) [21]

ఇంద్రుఁడు —

ఉ. శ్రీకమలాక్ష యోవరద • యోదనుజాంతక! క్రూర రాక్షసా
నీకము దేవ తానగరు • నేడ్తెగ పీడింపఁగ వచ్చుచుండె; మే
మేకరణిన్ బ్రదుందగునొ • యెట్లు జయంబగు నా యపారమో
నాకముగావు మిట్టులొడ • నార్తిన మ్మూ దెబ్బఁగఁ జేయవే.

వరు—గీ. నాటి దూర్వాసుశాపమీ • నాఁడుముఖ్య
పట్టి వల్లార్చుచుండెనో • పరమపురుష
భవ్య భవదీయ దివ్య కృ • పారసంబు
కొంతమాకైన బరపి చే • కొనుము దేవ!

[ప్రవేశము: — విష్ణువు]

వి—చతురాననా! దిక్పాలులారా!

గీ. కాలవశమున కొర్చి ది • క్పాలులార
యుబ్బి చెలరేగి దిరుగాడు • చున్నదనుజ

సంతతుల బలమును గూల్చు • నంతవఱకు
వారితో మైత్రిచేయుగా • వలయునిపుడు.

శచీంద్రా!

చ. పటుతర బాహువిక్రమము • పారముగాఁగలదాన వేశ్వరుల్
కుటిలతనంబు చూపది • గుల్ వడనేలసహింపుమయ్య నీ
యటమట తెల్లదీరువఱ • కాదనుజావళిఁగూడి మీరు దు
ర్ఘటమని యెంచబోవక ద • గ్గఱ మధియింపుడు పాలసంద్రమున్

దనుజాధములతోఁగూడి నానానేక రౌషధిలతల సంపాదించి పాల సముద్రమున వైచి మంధరకంధరమును కవ్వముగ జేసి వాసుకి యనుమహానాగము త్రాడుగాచేసి మథించిన జరామరణముల జయించు యమృత ముద్భవింపగలదు. ఆయమృతపానమున మీరు బలసంపన్నులై దనుజాధముల నిర్జింపగలరు— కార్యసాధనకడంగుఁడు (అంతర్ధానమగును.)

బృహ—నారాయణదేవుఁ డుపదేశించి యంతర్ధానరించుడు- శచీంద్రా! సేవింక సత్వరలోకమునకేగదను. (నిష్క్రమించును)

ఇంద్రుడు—గురువరా! పెక్కుకష్టంబుల కోర్చి యమృతమును సంపాదించినను స్వాత్ముకొఱకు అసురులు మనకడనుండి యయ్యమృతమును బలిమిని గైకొనిన మన మొనర్పఁగలదేమున్నది

బృహ—ఇందుకుల కాలోచింపవలసిన పనిలేదు శ్రీహరి యొట్టిలో మనక వ్యాపారము నొసంగి రాక్షసులకుమన్నజట్టును .సందేహింపకుము

(తెరలో కలకలము)

ఇం—(ఆకర్ణించి) ఆకలకలధ్వని లేదా యుత్పత్తిల్లియున్నదను.

ఇం—రాత్రి పాగమానము సూచించు మనవారి కేకలై యుండనోపు,

(తెరలో) త్రిభువనసామ్రాజ్యలక్ష్మీ ధురంధరుండనను గర్వము నింపున కన్ను మిన్ను గానని యాచీంద్రుఁడు జేడీ!

ఇంద్రు—గురువరా! కర్తవ్యము కర్తవ్యము.

బృహ—కర్తవ్యమున కేమున్నది. కర్తవ్యమువాని వారలతో నెయ్యంబుననుండుమనిగదా నారాయణదేవుఁ డుపదేశించెను. అట్లొనర్చుటయే ముఖ్యకర్తవ్యము- కాన నీవు ప్రస్తుతము వైరమునుమరచి- యాబలీంద్రున కెదురేగి దోడ్కొనివచ్చి పీఠమిడి యాదరింపుము.

(ఇంద్రుఁడు నిష్క్రమించి బలిశంబరులతో ప్రవేశించును.)

ఇంద్రు—సోదరా! దానవసార్వభౌమా! ఆయాసనమలంకరించి నన్ను కృతార్థు జేయుఁడు.

బలి—ఇంద్రా! యీ నక్క వినయము లెక్కడనేర్చుకొంటివి. ఇట్లు నటించుమని నీ కెవ్వరుబోధించిరి.

శంబరు—సార్వభౌమా! అఁదినజుట్టును నందకున్న గాళ్ళనుబట్టుకొను స్వభావముగల యీ దేవతలు జిత్తులమారులు అట్టివీ రొకనికడ నీవిద్య నేర్చుకొనక్కరలేదు.

బలి—ఇంద్రా! యీనక్కవినయముల పోవిడచి ప్రస్తుతాంశమును వినుము స్వర్గీయసౌఖ్యములు చాలాకాల మనుభవించితివి వింకనించుకింత విశ్రాంతిదిసికొనుము. నీయనుంగు తమ్ములమైన మాపై నీస్వర్గరాజ్య రమామణిని విడచి యెచ్చోటికైన బొమ్ము. అట్లొనర్పకున్న నిను రణరంగంబునజక్కాడి విజయలక్ష్మితో నీ స్వర్గరాజ్యలక్ష్మినిఁగూడఁ జేకొందును.

ఇంద్రు—సోదరా! సకలకష్టంబుల కాకరంబైన యీస్వర్గరాజ్యము విడవవలయుననియే తలంచుచున్నాను గాని,

బలి—హంసపాదు లనవసరంబు- నీకానీల-విడచి-నీచేజేతుల నాకుఁ బట్టాభిషేక మొనరించి తత్క్షణమే వెడలిపొమ్ము.

నార— అగ్నిసాగరతుల్యుండనగు నీకీతఁడా స్వర్గాభిషేక మొనరించు
ట లోకులువిన్న నవ్వరా!

శంబ— ఏ యేమిది! బలీంద్రుఁడే స్వర్గమేలుటకు సమ్మతింతువా!

బృహ— బలీంద్రా! శంబరా!! నావాక్యములాలింపుడు. పలుకష్టం
బులతోఁ గూడిన యీరాజ్యభారమును తనభుజములపైఁ బెట్టు
వేయనేలయని సందేహించుచున్నాఁడు ఈతఁ డిప్పుడును దేవ
దానవులక్షేమమును కాంక్షించుచుండును కాని

శంబ— కాని యనుచుంటివేమి

బృహ— ఇంతపనికయ్యది నెరవేరలేదు

శంబ— ఇంతటినుండి కలుగును. రాజ్యమును మాకునదలినచో స్నేహ
భావముతోడనే యుండవచ్చును.

ఇంద్ర— అయ్యది సరికాదు. దేవదానవులని భేదములేకుండ నెల్లరును
మనమెల్లరకును జరామరణరాహిత్యముచేకూర్చు దివ్యామృ
తమును సంపాదించుమార్గ మొక్కటిగలదు.

బలి— (తనలో) ఆదివ్యామృతమునుగూడా సంపాదింపవలసినదే
(ప్రకాశముగా) పురందరా ఆమార్గ మనుసరించుటకు దాన
వనాయకులను సిద్ధముగానుండిరి. కాని యాయమృతమును సం
పాదించుటెట్లు?

బృహ— ఇప్పటికే కాలమతిక్రమించినది! భోజనాదిక్రియల నిర్వ
ర్తించికొనినపిదప నెల్లసంగతుల మాచ్చటించుకొనవచ్చును
రండు

(నిష్క్రమింతురు.) (తెరవాలును.)

క్షీరసాగరతీరము.

సాయాహ్నకాలము ద్వితీయరంగము,

[ప్రవేశము:— ఇంద్రాదులొకవంకను, బలిశంబరాదులొకవంకను]

బలి— పురందరా! కార్యము విఘ్నమైనది. మాపడినశ్రమవ్యర్థమై

సదిబూశీదనుబోసినవన్నీరయినదియింకేమున్నది-తుచ్ఛులగు దేవతల మాటలునమ్మి మోసపోయితిమి!

శంబర—ఇంద్రా! ఇందులకేమేని ప్రతీకారమున్నదా! లేక నోరు మూసికొని యూరకేగుటయా

ఇంద్రు—దానవసార్వభౌమా! తత్తరపాటుజెంది యూరక మమ్ముల నిందింపకుము. మనకిట్టిమార్గ మువదేశించిన యూ యుండిగా! రమానుని ప్రార్థించిన ప్రసన్నుండై యేదేని కార్యసాధనో పాయ మోరంగించితీరున.

బలి—అట్లనేకానింపుము.

(అందఱు ప్రార్థింతురు.)

(అనుబంధము)

బలి—

శా. ఓరాజీవదళాక్ష మంధరము పా • థోరాసిలో మున్గెనే
కారుణ్యం బిసుమంతజూపు; మెటులో • కార్యంబు సాధింపగా
మారాముల్ వడుచున్న మమ్ముగుణధా మాబోవగానేడు నీ
వే రాకున్నను దిక్కు మాకెవరు లో • కేశా కృపంజూడుమీ

[ప్రవేశము:—విష్ణువు]

విష్ణు—దేవేంద్రాదులారా! దానవేశ్వరులారా! వెరువకుండు. వెరువకుండు. కూర్మావతారమెత్తి యీమందరంబును పైకిదేల్చె దను. పట్టుదలవీడక కార్యసాధనకై కడంగుడు. (నిష్క్రమి)

బ్రహ్మ—మహానుభావా ! ఆదినారాయణ ! మున్ను సోమకాసురు సంహారసమయమున మత్స్యావతారరూపమును జూపి మ మ్మానందింపజేసినట్లు కూర్మావతారరూపసందర్శన మొసంగి మమ్ముల చరితార్థులం జేయవే.

(ధ్వనితో తెర లేచును)

(కూర్మావతారస్వరూపము.)

బ్రహ్మ—ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి!! (అందఱునమస్కరింతురు.)

(కూర్మావతార మంతర్ధానమగును.)

బలి—(నిర్ఘాంతపడి చూచుచు) శచీంద్రా! మంధరము సముద్రము నుండి లేచినది మరల తరుచుట కారంభింతమా!

ఇంద్రు—అట్లనే యొనర్తము.

(సముద్రమునుమథింప హాలహాలము పుట్టును.)

బలి—ఇంద్రా! యిదేమి? పెనుమంటలతో లోకమును భస్మీపటల మొనర్చుచున్నది.

(తెరలో) దేవదానవులారా! వెరువకుఁడు. ఆయుద్భవించినది హాలాహాలము. అద్దానిని శాంతింపఁజేయుమని. వెంటనే యీశ్వరునిఁ బ్రార్థించుఁడు లేకున్నచో హాలాహాలము వలన లోకములన్నియుఁ గాలి భస్మీపటములు గాఁగలవు.

బలి—ఇంద్రా! కర్తవ్యము వింటివా. అట్లొనర్తమా!

బ్రహ్మ—శంకరా! భక్తవశంకరా! హాలహాలము వలన లోకములు భస్మీపటములగుచున్నవి కాపాడుమా!

ఇంద్రు—పరమేశ్వరా!

కం. నీకంటె నొండెఱుంగము
నీకంటెం బరులుగాన • నేరరుజగముల్
నీకంటె నోడయుఁ డెవ్వఁడు
లోకంబుల కెల్ల నిఖిల • లోకస్తుత్యా.

మత్తకోకిల. బాహుశక్తిసురాసురుల్ సని • పాల వెల్లి మథింప హా
లాహాలంబు జనించె నేరిక • లంఘ్యమై భువనంబు గో
లాహాలంబుగఁ జేసె చిచ్చును • లాగముంగొని పాహిణీ
సందోహమునుఁ బ్రశికింపవే దయ • దొంగిలింపగనీశ్వరా.

ఇం—చిరశశిభాస్కరా! పార్వతీచిత్తచోరా! నీవుగాకున్న మాకింక దిక్కెవ్వరు

[ప్రవేశము:—పార్వతీపరమేశ్వరులు]

శంక—దేవదానవులారా! భయ మొందకుఁడు. ఈ హాలాహలమును భక్షించి మీయాటపాటలెల్ల క్షణములోఁ దీర్చెదను (పార్వతివైపునకుఁ దిరిగి)

క. శిక్షింతు హాలహలమును
భక్షింతును మధురసూక్ష్మ • ఫలరసముక్రియ
రక్షింతు ప్రాణికోట్లను
వీక్షింపుము నీవు నేడు • వికచాబ్జముఖీ

(హాలాహలమును భక్షించి) సురాసురలారా మీకోరినట్లే హాలాహలమును నేఁటితో నింకమీఁద గొంతుకై పెట్టుకలతోయుండుఁడు

(ప్రవేశము— జ్యేష్ఠాదేవి)

జ్యేష్ఠా—క్షీరసాగరమునతో గర్భమం దుద్భవించిన నేను నివసింపదగిన తావులను నాచేయుకృత్యములను నెఱుంగజేయవే!

బ్రహ్మ—(తనలో) ఏమీ వికృతాకారము (ప్రకాశముగ) ఓముద్దుగుమ్మా! దబ్బరలాడుచు దత్తంబైన ధనంబు లపహరించి మధుపానాసక్తులై యుండువాండ్రను మధుసేవాపరాయణులై జూదదేవి నాశ్రయించి తుదతెలియక యిల్లువాకిళ్ళ నమ్ము వాండ్రను చరణంబులైన గడుగక జపతపోహోమాదికార్యంబుల నిర్వర్తించు డాంబికులను- సంజ కెంజాయలందు నిద్రపఱువువాండ్రను- అరిషడ్వర్గపీడితులై- కులాచారధర్మముల మరచి వర్తించువాండ్రను దురాచారసంపన్నులైనవాండ్రను నీకు నమ్మినబంట్లుగా నుందురు ప్రొద్దెక్కి మేల్కాంచు ముద్దరాండ్రును- విభులతో జగడించువాండ్రను-

దురాచార సాపర్యులైన జవరాండ్రును. పతిభక్తి వంచించి చెడి జారిణులై మత్తిల్లి దిరుగుతలియుచుండ్లును. కారణంబు విన మాతయు లేకయిరుగిండ్లకుం బొరుగిండ్లకుం బోవువాండ్రును. భర్త భుజింపకమున్న భుజించు గయ్యాళ్ళును. పిలిచి కయ్యములాడు వాండ్రును ప్రియులనగ చాట్లఁబెట్టెడి దుర్మార్గురాండ్రును నీకు నమ్మిన చెలికత్తెలై యుందురు. హరివాసరత్రయంబులా చరింపని యిండ్లును కలహంబులే యెల్లప్పుడును గలుగు నిండ్లును కలియొండ లెక్కనపిమ్మట కసవులూడ్చెడి యిండ్లును దేవపూజలు లేని యిండ్లును. యాగ. అధ్యయనములులేని యిండ్లును నీకు నందనోద్యానతుల్యములు. వత్సా! కలియుపాసి నీవిమెను సహధర్మచారిణిగాగొని సుఖంబుండుము.

కలి — మహాప్రసాదము. (కలి జ్యేష్టాదేవి నిష్క్రమింతురు)

(సముద్రము మథింపఁబడఁగా నుచ్చైశ్శ్రవము. ఐరావతము. పాంచజన్యము. కల్పవృక్షము. అప్సరసలు. లక్ష్మిసుధాకరుఁడు. క్రమక్రమముగా నుద్భవింతురు)

బలి — ఈ వస్తుచయ మేనేయుందును. ఈ లక్ష్మిసుధాకరుల నేమిచేయుదును.

బ్రహ్మ — బలీంద్రా! ఇందొక్క రహస్యమున్న దాలింపుము. మన కొఱకై కూర్మావతార మెత్తిన యా శ్రీహరి కీలక్ష్మీదేవి నొసంగవలయునుగదా! హాలాహలపాన మొనరించిన యా మహేశ్వరున కీసుధాకరు నొసంగుదము. ఈ సుధాకరుం డాతని జటాజూటమున నిలచి తన శీతకిరణంబులచే హాలాహలమువల్ల హానిరాకుండ గాపాడుచుండును. ఇంతియెగాక మన కీ మార్గముపదేశించినందుల కాహరి

కీపాంచజన్య మొదలగినవో యుక్తముగానుండును మిగిలిన వస్తువుల స్వర్గమందుంచుదము.

బలి—స్వర్గమందేల మా భూలోకమునకు గొంపోయెదము.

ఇంద్రు—సోదరా! మరల మా పై యుద్ధ మారంభించితివా మన మందఱ మొక్కటిగాఁ గోరికదా యీ యత్నము

బలి—పురందరా! మఱచితిని అట్లనే యొనరింపవచ్చును

(సముద్రము మాడగా అమృతముతో ధన్వంతరి ప్రవేశించును)

బ్రహ్మ—ఇంద్రా! ఆ యమృతమును గొనుము

బలి—నేనుగూడ గైకొనుట కర్హుండనే

బ్రహ్మ—నీ యనుభవమంద నీ కేటి క్లేశము

ఇంద్రుడు—అమృతమును గొనును)

బలి—(అమృతకలశమును రెండవ ప్రక్కనుండి పట్టుకొని) నీ వొక్కడవే యెట్లు గొన్న యొకజాతి ప్రయాసపడిత ద్రోహమునేవో!

బ్రహ్మ—ఆ సముద్రజేశమున మంగమో యమృతమును భాగించుకొని యనుభవింతురు రండు (తనలో) నా ప్రయత్నము కొనసాగునట్లు లేదు అయినను ప్రయత్నించెదను (నిష్క్రమింతురు)

తృతీయ రంగము

[ఇంద్రాదు లొకవంకను దానవు లొకవంకను ప్రవేశింతురు]

ఇంద్రు—బలిసార్వభౌమా! ఆయమృతకలశ మిటు దెమ్ము. సమముగా భాగించెదను.

బలి—ఆమాత్రపుకార్యము నేనొనర్పగలను అంతియేగాక నీవుడి నట్లు నేను నీ కగ్రసోదరుఁడ నగుటచే భాగములు నేను చేయవలయును.

వరు— సోదరా! దానవసార్వభౌమా! యిప్పట్టున

శంబ— వరుణా! యీరకోనము.

గీ. యజ్ఞముల హవిర్భాగము • లందునపుడు
సోమరసపాన మొనరించి • సోలునపుడు
అనజాలముగాక నేడు కార్యాంతరమున
సోదరులమటంచు బల్కగా • జోద్యమయ్యె

ఇంద్రు— అక్కటా! (తనలో) విధినతిక్రమింప విధికైనను దరమగునా? పడరాని యిడుములబడి - బహుప్రయాసతో సంపాదించిన యీ యమృతమును - యీనగాచి నక్కలపాలు జేసినట్లు - యీ రక్కసిముండకొడుకుల పాలొనర్చితిని దేవాదిదేవా!

గీ. ఎన్నగారాని కష్టంబు • లెన్నియేని
పొంది సాధించి యమృతము • పాలసుదిండ్ల
పాలొనర్చితి నిప్పుడో • పరమపురుష
నీవె కాపాడవలె నమ్మి • నీరజాక్ష

నారాయణా! ఆర్తత్రాణపరాయణా! నీవే మాకిప్పట్టున శరణ్యము-

(ధ్యానించుచుండును.) (అనుబంధము)

[ప్రవేశము:— జగన్మోహిని]

(నృత్యము చేయుచు జగన్మోహిని రాక్షసులపై నభినయము పట్టుచు నొకనికి దెలియకుండ నొకనికి సైగ చేయుచుండును.)

బలి— (తనలో) ఔర! నిక మీరాగతి! హాయ్-హాయ్-ఏమి యీ లతాంగి సోయగము. నా హృదయమును యొక్క యీ యనిమిషంబులో దొంగిలించినది. బాపురే. ఏమీ యభినయ చాతుర్యము - ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి!! యీ సుగుణమంజరి తన కెంగేల దపేతులతో నన్నాలింగనము సేయ గాబోలు

చున్నది. నాజన్మమింక సార్థకమైనది- యీయమృతపానము
నకు దోడీవ యధరసుధామృతపానము గూడ లభింపనున్నది
ఈ తన్వి లభించినచో నాకింక నీయమృతముతో బనిలేదు.)

శంబ—(తనలో) పహ్వారే! ఎంతలో నాహృదయము దొంగిలించిన
ది. నాహృదయమునందలి ప్రేమ ధనమంతయు గొల్లలాడిన
న్న పరిమితానందము నందజేయుచున్నది. ఇప్పు డేమి సేయువ
లయునో గోచరింపకున్నది.

ఉ. ఉల్లము తల్లడిల్లగ సుమ జ్వాలకాళి సమూహవాహినుల్
గొల్లవకట్టి పార నతి వేడ్కనటింపుచు మోహినన్న యీ
పల్లవపాణి నాహృదయ పద్మములోని యమూల్యమైన సొ
మ్మెల్ల హరించినిల్చె విధి యెట్లు శిక్షించెనో నోపకుండెదన్.

మదు—[తనలో] తలంచి లేదిది నాజన్మ. నన్నే రమ్మనుచున్నది.
లేదు, లేదు. స్త్రీలనమ్మరాదు. ఈమెకు నిజముగా నాపై
ప్రేమగలదా! ఏమో ఎవ్వరు చెప్పగలరు. (మోహిని మరల
సైగచేయుచున్నది) ఆ-ఆ. నన్నే- అమ్మతోడు- నన్నే రమ్మ
నుచున్నది. నా యందమీమె పొందంబునకు వచ్చినదిగాబో
లును. నన్ను మోహించినది గాబోలును.

గీ. ఇచటి పూరుషులందున నెన్నదగిన
యందగాడని తనమది యందు దలచి
యీ లతాతన్వి తనకృపా దృష్టి బరపి
నన్నె జేపట్టుమని కనుసన్న సేసి.

ఈమె లభించిన నాకీయమృత మక్కరలేదు.

ఇంద్రు—(కండ్లు తెరచి తనలో) పరమేశ్వరమాయ. ఈకాంతయెవ్వ
రు- (పరికించి) ఈమెయందు హరిపోలికలు గొన్ని దోచుచు
న్నవి- (మరల పరికించి) సందియము లేదు.. ఆదినారాయణు

డె.-యీరూపంబు నవతరించి రాక్షసుల వంచింపదలచినట్లు
న్నది. కానిమ్ము. ఇప్పటి కినుమంత ధైర్యము చిక్కినదిగదా
ముం దేమిటరుగనున్నదో.

బలి—సుందరీ ! నీ వెవ్వతెవు. నీవృత్తాంతమేమి. యెవ్వరియాన నీ
విచ్చటి కరుదెంచితివి- నీ తల్లిదండ్రు లెవ్వరు ?

మోహిని—(నవ్వుచు)

గీ ఒకరియానకు లోఁబడి • యుండగాని
యొరులె నాయానకర్త వేఱె•యుండు రెపుడు
తల్లిదండ్రులు లేరు యీ • ధాత్రిమీద
నిటుల వర్తించుచుందు నే • నెల్లయపుడు

నన్నెల్లను జగన్మోహినియందురు తమబోటి సుందరాకారులజూచి-
నంతటినుండి మన్మథుఁడు- నాచెందమును సందడింప- నే
నిం- ద- రు- దెంచి- తి-

ఇంద్రు—దానవోత్తమా! ఆయమృతమును భాగించుకొందమురమ్ము

బలి—సారముగానుండుము. అమృతకలశమును ముట్టితివా? దాడ
పండ్లూడగొట్టెదను.

జగ—దానవసార్వభౌమా ఈతనితో కలహమేల కలహకారణమేమి.

బలి—ఈ యమృతమును మేము మందరమును గలసి సంపాదించితిమి.

జగ—అయిన సమముగా భాగించుకొనుడు.

బలి—తానే మాకును. వారికిని పంచియిచ్చునట.

జగ—అంగీకరించిన- నేను-అయిననాకేల? మీరేభాగించుకొనుడు

బలి—కల్యాణీ సంశయింతువేల? మాన్యసమువహించి యీయమృ
తమును పంచిపెట్టుము.(శంబరునితో రహస్యముగ)వారలకు
తక్కువ మనకు నెక్కువ యిమ్మని సైగచేసిన యట్లేయని

మరల సన్న జేసినదిలెమ్ము. (ప్రకాశముగా) ఇంద్రాదులారా
లతాతన్విభాగించుచు నమ్మతించెదవా?

ఇంద్రు—సమ్మతమే.

జగ—(కనుసన్నతో బలినిజేరి యమృతకలశమును గ్రహించి రహస్యముగా) ఈదేవతలకు ముందుగా కొంచెముగాబోసి మిగిలిన దంతయును మనమే యనుభవింతము.

బలి—(అపవారించి) అట్లేచేయుము ఈయమృతమునకుఁ దోడుగనీయధరామృతమునుగూడ యొసంగి న న్నాదింపవలెను.

జగ—(అపవారించి)అటులకేగదా! యీయత్నము (ప్రకాశముగ) దేవదానవులారా! పంక్తులుదిర్చి కూర్చుండుఁడు.

(దేవత లొకవంకను రాక్షసు లొకవంకను కూర్చుందురు)

జగ—ఇంద్రాదిదేవతలారా! ఈయమృతమును గ్రోలుడు

(అని వారలకుఁబోయుచున్నది.)

రాహువు—(తనలో) ఈజగన్మోహిని దేవతలకే పోయుచున్నది. అమృతమంతయు చెల్లినట్లున్నది.జాలముచేసిన కార్యములేదు నేనుఁగూడ దేవతలవలెనే జేసెదను. (అని దేవతలలో జేరి కూర్చుండును)

జగ—(వానికి సుధబోయును)

సూర్యచంద్రులు (రాక్షసుడని సైగసేతురు)

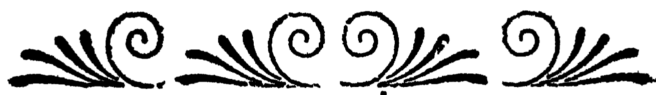
జగ—(వరికించి చక్రమునతలనరికి రిక్తకలశమునుపారవైచియంతర్థానమగును)

బలి—ఏదీ! జగన్మోహిని అరే యెంతపనిజేసినది.

శంబ—అంతర్ధానమైనది నేను సందేహించినట్లే యైనది.

3 రాక్ష—ఇట్లు జరుగగలదనియే నేను దలంచితిని.

బలి—అయిననేమిలెండు. ఓదానవులారా! లెండు. లెండు. యుద్ధమునకు సిద్ధపడుడు. దేవతల జక్కాడుడు. (6)

శ్రీ

సంగీత విష్ణులీలలు

వరహావతారము.

ప్రవేశము - హిరణ్యాక్షుఁడు.

హిర — మర్త్యలోకంబున నాతోఁ బోరాడఁగల శూరుఁడగపడడే కమలాసన వరప్రభావము సరిజూచుట కొక్కప్రత్యర్థియైన భూలోకంబున నేడీ ఛీ ! ఛీ ! అంతలోకమును నిర్మించి యా బ్రహ్మ నాతోఁ బోరాడగల మానవు నేల సృజింపకఁ బోయె నోగదా ! ఈస్వర్గమునందు నెవ్వఁడైన యుండునేమోయను గంపెడాసతో నరుదెంచితినిగాని ఛీ ! ఛీ ! యిందైన నదగినవాడు లభింపడయ్యెను. ఈ స్వర్గాధినాథుఁడును - పర్వతగర్వభంజనుఁడును అగునావజ్రపాణియైన నింత రణభిక్షయొసఁగునని దలంచివచ్చితినిగాని యీతఁడును గాన్పింపఁడు. కారణ మేమైయుండును.

ముల్లోకంబులకు ప్రభుఁడైన యా శచీంద్రుఁడు నా ధాటికి జడిసి పారిపోయి యెందైన డాఁగియుండఁడనా? అట్లైన నట్టి పిఱికి జఱఁగియుండఁడదు

సీ. అమృతంబనియెడి ది • వ్యౌషధముం గ్రోలి
బలుఁడ నేనని గర్వ • పడెడివాఁడు
భువనత్రయంబును • బాల్పొందగా నేలి
బలుఁడ నే నని గర్వ • పడెడివాఁడు

అలనగంబులతోక్క • లవలీల దునుమాడి
బలుఁడ నే నని గర్వ • పడెడివాఁడు
హరిప్రాపుగలదంచు • వసయుంబు దలపోసి
లుఁడ నే నని గర్వ • పడెడివాఁడు
గీ. తగినవీరుఁడు లభియింప • దనదుసేర్పు
జూప రణరంగమున నిల్వ • జూచుగాని
సిగ్గువిడియిమ్మల్ లేనట్టి • చెనటిపోల్కి
వెరచి డాగొన నెటకేని • పరుగులిడునె.

ఏదో కార్యాంతరమున నాతెన్నఁటితో మాట్లాడనేరియుండను గాని నే వచ్చుచుండు టెఱిఁగి భీతిల్లి దాగొనియుండడు.

(ప్రవేశము-నారదుఁడు (7) పాడుచు)

హిర—(నారదుని సమీపించి) సురముసీంద్రా! నాకృతనమస్కారముల గొనుడు.

నార—హిరణ్యాక్షా! యిందుంటివేమి? (తనలో) భూలోకమును భస్మీపటల మొనరించి యిచ్చోటి కరుదెంచితివా?

హిర—భూలోకంబున నాతోఁ బోరాడఁదగిల వీరుఁడు లభింపమి యీస్వర్గాధినాథుఁడైన శచీంద్రుఁడేని యించుక రణభిక్షయొసంగగలఁడని వచ్చితిని. కాని యాతఁ డేదోకార్యార్థమై వైకుంఠమున కరిగియుండెనట. ఇచ్చట నాతని రాకకై వేచియుంటిని

నార—(నవ్వును)

హిర—నవ్వేదరేమి?

నార—ఇచ్చ వేటచియున్న లాభమగపడదు నీవచ్చు టెఱిఁగియే యాతఁడు వైకుంఠమున కేగియుండెను అతఁ డింతలో వచ్చునట్లు లేదు

హిర—నిజమేనా ! ముల్లోకాధినాధుడే నాకు వెరచిపరుగిడెనా !
యీలోకము గొష్టుబారినదా?

నార—ఓయీ నీతో బోరాడవగినవాడు వరుణదేవుడు. అతని యొద్దకేగుము

హిర—చిత్తము రణమొనరింప నామనంబు తత్తరిల్లుచున్నది
(నిష్క్రమించును)

నార—ఈతని యాయుఃకాలము పూర్తియైనట్లు దోచుచున్నది వినాశకాలే విపరీతబుద్ధియనునట్లీతనికి విపరీతబుద్ధులు పుట్టుచున్నవి ఏమిజరుగునో చూచెదగాక (17 పాడుచు నిష్క్రమించును)

ద్వితీయరంగము

[ప్రవేశము:-హిరణ్యాక్షుడు-వరుణుడు]

వరు—దానవేంద్రా ! కడుంగడు వ్యయప్రయాసలకోర్చి నీవిప్పట్టున నిచ్చటికి రాగతమేమియో ఎఱింగింపవలయునేని యెఱింగింపుము

హిర—గదాయుద్ధమున నన్నుమించినవారు లేరని నారదుడు వినిపింప నధికతరామోదంబునంది నేటికిగదా తగినప్రత్యర్థి దొరికెనని సంతోషించి యిచ్చటి కరుదెంచితిని

వరు—[తనలో] నీతోడనా పోరొనరించుట నారదుడు నాకొంప దీయనెంచినాడు

హిర—ఆలోచించుచుంటివేమి?

వరు—ఓయీ !

చ మనమున శాంతిబూని నియ • మంబున సంగరముజ్జగించి యో
వనయమునున్నవాడ నిపు • డాహవకేళి చరింపగాదు నీ

ఘనభుజవిక్రమస్ఫురిత ♦ గాఢవిజృంభణయుక్ జయోపలా
లిన ప్రతివీరులెవ్వరును ♦ లేరు ముకుందుడు దక్క నెక్కడన్

హిర—(తనలో) తప్పించుకొన యత్నించుచున్నాడు అయిన మరొక్కపరి మాట్లాడిచూచెదగాక! (ప్రకాశముగ) ఓయీ! సమర్థుడగు వీరుడు లభించినచో యుద్ధముసేయక నాకు దానివలె నియమము [illegible] కాంచు విరోధముగా మన్నమున్న మొగరాకము రమ్ము

వసు—ఓయీ! పలుమాటలేల వినుము నీవంటివారికి లభించుటయే తేటపడ యుద్ధమొనరించువాడను కాని యీరీతి యనుమానా టచే యుద్ధమొనర్చుటలేదు అయినను కమలాననవరప్రభావమున యమితపరాక్రమంబుగల నీతో నావంటి సామాన్యుడా బోరజాలునే ముకుందునియొద్ద కేగుము

హిర—అతడెచ్చటనుండును

వసు—దానవకులావతంసమా!

చ. గానకొని యనన్మ [illegible] ♦ ఘోరపురంబున నున్నవాడు దా
నని మొనబెన్కమాలు ♦ యాతుల నోరిజయించి శక్తి పెం
పున నడిసన్నపేరుడు ♦ భూతకోటి నుతించువాడు వే
ఛము మరిడిమ్ము ♦ సర్వము నీతెఱు నంత మీరవటన్

హిర—సరే గానిమ్ము అచ్చటికే బోయెదను [తనలో] ఛీ! ఛీ! యిట్టిపిరికిపందవని యెఱింగినచో రాకనేయుందును (మందగమనముగ నడచును) (తెరవాలును)

హిర—ఇక్కడ నింతమైనవిరక చుక్క నెంతయుగురో చూపవలయును నాపేరు విన్నమాత్రముననే యింద్రుడు పారిపోయెను వరుణుడు యుక్తియుక్తముగా మాటలాడి తప్పించుకొని

నాడు ఇంక న్నాముకుందుడు మాత్రము నాతో బోరుటకు సమ్మతించునా?

(తెరలో వీణానాదము)

అదుగో ! నారదుని వీణాస్వనంబు వినవచ్చుచున్నది

[ప్రవేశము నారదుడు 9 పాడుచు]

నార—ఇచ్చటనే యుంటివేమి? వరుణునియొద్ద కేగలేదా !

హిర—ఏగితిని లాభమేమి?

నార—వరుణుడు యుద్ధమొనరింపలేదా ?

హిర—అవరుణుడుమాత్ర మీహిరణ్యాక్షునితో బోరసాహసించునా? అతడు దుర మొనరింపలేక మోండిచేయిజూపుచు ముకుందునియొద్దకు బొమ్మనెను అందులకై వైకుంఠమున కేగుచుంటిని

నార—వలదు వలదు

చ గురుభుజుడమ్మహాత్ముడు వి • కుంఠపురంబున నేడులేడు భూ
భరమువహింపనాదికిటి • భావము దాల్చి రసాతలంబునం
దిరువుకనున్నవాడచటి • కేగగనోపుదువేని నేగుమం
దరయుగగల్గు నీకునను • రాంతకతోడి రణంబు వశ్యముస్

హిర—ఏమీ ! వైకుంఠమున లేడా ! అట్లయిన రసాతలంబునకే బోయి యాతని సరసెదగాక (నిష్క్రమించును)

నార—వీడు నేడే హరిచేగూలగలవాడు యీ చిత్రమును సాంగముగా జూచియే పోయెదగాక (నిష్క్రమించును)

(తెర యెత్తబడును రసాతలము)

(ప్రవేశము:- నారదుడు)

నార—(తనలో) ఆనారాయణదేవుని యవతారలీలల వర్ణింప నెవనితరంబు- మున్న మత్స్యావతారమున సోమకాసురవధమునెంజేసి బ్రొ

జడువుల బ్రహ్మకిచ్చె సురాసురులు సముద్రమథన మొనరిం చుచుండగా కృంగిన గిరికిక్రింద నిలచి యాకుధరభారము వ హించి దేవతల కమృతము నొసంగెను. నేడీరక్కసాధముని జంప నాదికిటిరూపంబుదాల్చి యున్నాడు...(ఎదుటజూచి) అల్లదే అమ్మహానుభావుం డెదురులేని శౌర్యమున విహారమొనరించు చున్నాడు.

సీ. తుదమొదళ్ళకు జక్కు • దునిసిపోఅగమోర
గులశైలములజిమ్ము • గొంతతడవు
బ్రహ్మాండఖాండంబు • పగిలిచిల్లులువోవ
గొమ్ములదాటి చు • గొంతితడవు
జలధులేడును బంక • సంకులంబై యింక
ఖురములమట్టాడు • గొంతదడవు
ఉడురాజ సూర్యుండు • నొక్కమూలకుబోవ
గుఱుచవాలము ద్రిప్పు గొంతిదడవు
గీ. గిరియుగు ప్పించు లంఘించు • గొప్పరించు
నగయు ధరద్రవ్వ బొజీయగా • నేపురేగి
దానవేంద్రుని గుండెలు • తల్లడిల్ల
బందిమెల్లన రణపరి • పంథియగుచు

అల్లదే హిరణ్యాక్షు డీవంకకే వచ్చుచున్నాడు నేనా మాటునను ండి వీరియుద్ధనైపుణ్యమును దిలకించెదగాక (నిష్క్రమించును)

[ప్రవేశము:- హిరణ్యాక్షుడు.]

హిర— (తనలో) అల్లదేముకుందుడు నాదికిటిరూపంబున .నన్ను భయ పెట్టుటకుగా బోలు సముద్రమంతయు వ్యాకులపెట్టుచున్నాడు ఆ-అ-అదే నావశవర్తినియైనభూమిని దంష్ట్రాగ్రమున నిల్పి వినోదించుచున్నాడు గానిమ్ము వీనిపనివట్టెదగాక (ప్రకాశ

ముగ) ఓరీ! నారాయణా! వసివరాహరూపా!

క. గొనకొనినీవీ ధరణిం
  గొనిపోకుము విమముగాక • కొనియేఁగెదవే
  గొనియెద నీప్రాణముగ్రా
  కొను బెదిరాముమాట • కొనవేమిటికిన్. (నిష్క్రమి)

(తెరయెత్తఁబడును) వ ర హా వ తా ర ము.

ఈహిరణ్యాక్షుఁడు విరించి దయనలంచి యొసంగినవరముల కుప్పొంగి భూవలయము నన్నుమించినవీరుఁడు లేడని గర్వించి యెల్లర బాధించుచు ప్రజాకంటకుఁడయ్యె వీనిని జక్కాడి లోకం బుల కుపకారమొనర్చెద గాక.

[ప్రవేశము:—హిరణ్యాక్షుఁడు]

(కం గొనకొని...అను పద్యమును జదువుచు)

వరా—(సమీపించుచు)

మ. వినరా యోరి యమంగళాచరణయు • ద్వృత్తిన్ననున్నీదు ధీ
  ననయంబున్ వనగోచరంబగు మృగం•బంచుం దలంతేర నే
  నెనయన్ వన్యమృగంబయాదుబలియై • యేతెంచు నీకోటియా
  శునకశ్రేణివధింతు నేడని మొనన్ సాకోర్వివర్తించినన్

చ. ననునెమరంగజాలి నఘు•నంబగు శౌర్యము ధైర్యమున్ బలం
  బునుగలవేని నిల్వురణ • భూమిని నీహితులై వనారికిన్
  గనుగవ బాష్పపూరములు • గ్రమ్మగమాన్పగనోపు దేని జ
  య్యనజనబొమ్ము దానవకు•లాధమయూరక రజ్జులేటికిన్

హిర—ముకుందా! నీబీరంబులఁ జోనడచి నాతో జోరగలవేని వివి దుమగంటిమి గలదేని రణంబుననిల్వుము లేకున్న యింద్రా దులవగిది కాళ్ళకు బుద్ధిసెప్పి పరుగిడుము

వరా—ఛీ భుజాబలగర్వదురీదగ్ధా—ఆరణోచిదస్థలంబులకు రమ్ము—
(ఇరువురు నిష్క్రమింపగా నారదుడు-ప్రవేశము)

నార—ఏమి వీరి సమరనైపుణ్యము-యిరువురును వెనుకంజవేయక-కాదు- కాదు- హిరణ్యాక్షుండు డించుక వెనుకకేగుచున్నాడు. లేదు. వెనుకకేగి తగరుకొండదాకినభంగి మరల హరిని దాకు చున్నాడు. ఆ-చచ్చెను హిరణ్యాక్షుడు-లేదు నారాయణు నిచే వ్రేటుపడి క్రిందపడెను. మరల లేచుచున్నాడు. క్రిందబ డినను మాకేగె ౹పనినట్లు బీరంబులు పల్కుచున్నాడు- ఏమి గుసగుసలు (పైకిజూచి) తెలిసినది జగద్వినుత పరాక్రమ శీలు రగు నీవీరులు యుద్ధనైపుణ్యమును దిలకించుటకు దేవతలెల్ల విమానరూఢులై గగనమార్గంబున నిలచియుండిరి. అదే బ్రహ్మ ఏదో పల్కుచున్నాడు.

(తెరలో)

ఉ. అంచితదివ్యమూర్తి పర • మాత్మక యీకలుషాత్ముడైన న
క్తంచరుఁ డస్మదీయవర • గర్వముసన్ భువనంబులెల్లగా
రించి మదించి యిట్టివిప • రీత చరిత్రుఁ దుంపకిట్లుపే
క్షించుటగాదు వీనిబలి • సేయు వసుంధరకుం శుభంబగున్.

నార—(తనలో) చతురాననుండు వీనినివధించి భువనంబులకుపకార మొనరింపుమని ప్రబోధించుచున్నాఁడు గాని సంధ్యాకాలమే తెంచుచున్నదని యెఱుంగక కాబోలును హరి వానితోక్రీడిం చు చందంబున యుద్ధమొనరించుచున్నాఁడు.

(తెరలో]

మ. అనఘాయీయభిజిన్ముహూర్తమునదే • వారాతి మర్దింపవే
శవయుంబున్ మఱిదైత్యవేళయగు సం • ధ్యాకాలమే తెంచిన

ఘనమాయాబలిశాలియైన దనుజుఁ • ఖండింపఁగారాదుగా
వునసీవేళనశింపుసజ్జనహిత • ప్రోద్యోగరక్తుండవై

నార—కమలాసనుఁ డదే దనుజునివధింపుమని దేవాదిదేవుని త్వర పెట్టుచున్నాడు. అదే. అదే. దేవదేవుండు చక్రమందుకొని యారక్కసునిపై విడచినాడు. దనుజుడు నేలఁగూలినాఁడు. ఆ దనుజాధముని దృక్కులింకను శ్రీహరిపైననే యున్నవి.

మ. వరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల నె • వ్వానిన్ మనోవీథి సు
స్థిరతన్ లింగశరీరభంగమునకై • చింతింతు రా పంకజో
దరు పాణ్యాహతి దన్ముఖాంబురుహమున్ • దర్శించుచుం జచ్చె దు
ర్భరతోత్త్రైణుఁడు దైత్యవల్లభుని సౌ • భాగ్యంబు దా నెట్టిదో

(తెరలేవగా హిరణ్యాక్షునిపై హరియుండును)

బ్రహ్మాదు లిరువంకలను జేరి స్తుతింతురు

బ్రహ్మ—

చం. తలపరపాతలాంతరగ • తక్షితి గ్రమ్మఁ గిల్చినట్టి నీ
కలితనమెన్న విస్మయము • గాదు సమస్తజగత్తులోలిమై
గలుగఁగ జేయుటద్భుతము • గాక మహోన్నతి నీవొనర్చు పెం
పలరిన కార్యముల్ నడప • నన్యులకుందరమే రమేశ్వరా !

ఇంద్ర—

ఉ. విశ్వభవస్థితి ప్రళయ • వేళలయందు నికారసత్వమున్
విశ్వము నీవయై నిఖిల • విశ్వము లోలి సృజింతువిందిరా
ధీశ్వర యీశ కేశవ త్ర • యీవపుయదివ్య శరీరదేవ నీ
శాశ్వతలీల లిట్టివని • సన్నుతి సేయఁగ మాకు శక్యమే

(తెరవాలును)

శ్రీ

సంగీత విష్ణులీలలు

నరసింహావతారము.

ప్రథమరంగము.

(ప్రవేశము:—హిరణ్యకశిపుడు, లీలావతి విత్రజిత్తి మొదలగువారు!)

హిర—నిన్నటిదినంబునుండియు చిరంజీవియగు ప్రహ్లాదునిం జూడవలయునని యుండుటచే కుర్రనిదోడ్కొనిరమ్మని చండామార్కులకు వార్తబంపినను రాకుండిరేలకో గదా!

లీలా—అదే! కుమారుని వెంటబెట్టుకొని గురుపుత్రులు వచ్చుచున్నారు.

(ప్రవేశము:—ప్రహ్లాదుడు చండామార్కులు)

ప్రహ్లా—(తండ్రికడకేగి) జనకా! నాకృతవందనము గొనుడు

హిర—లీలా-దీర్ఘాయుస్యమస్తు, గురుపుత్రా! ఆయాసన మలంకరింపుడు.

హిర—(ప్రహ్లాదుని దగ్గరగాదీసుకొని) కుమారా! నీవు గురువులకడ శ్రద్ధగా విద్యనభ్యసించుచుంటివా! గురువులకడ నీవిదివఱకెట్టి శాస్త్రముల నభ్యసించితివి.

ప్రహ్లా—తండ్రీ! పెక్కుశాస్త్రముల జదివితిని గురువులెన్నింటినో జదివించిరి. ఈ చదువులు నిస్సారములు.

ఉ. ఎల్లశరీరధాతువుల • నిల్లను చీకటినూతిలోపలన్
ద్రెళ్ళకవీను - నేనును మ తిఛ్రమణంబు భిన్నులై ఏర్వ
ర్తిల్లక సర్వమున్ నతని • దివ్యకళామయమంచు విష్ణునం
దుల్లముఁ జేర్చి తారదవి • నుండుట మేలు నిశాచరాగ్రణీ.

హిర——ఏమిది నా వైరియగు నావెన్నుని గొప్పచేసి వర్ణించుచుంటి
ఇత్యాది నీకెవ్వరుపదేశించిరి లేక నీ కిదోచెనా?

శా. నాకుంజూడగ చోద్యమయ్యెడి గదా • నాతండ్రి యీబుద్ధి దా
నీకున్ లోపలదోచెనో వసులు దు • ర్నీతుల్ పఠింపించిరో
యేకాంతంబున భార్గవుల్ పలికిరో • యీదానవశ్రేణికిన్
వైకుంఠుండు కృతాపరాధుడతనిన్ • వర్ణింపనీ కేటికిన్

మా [illegible] చెవక్రు!

మ. సురలందోలుటయో సురాధిపతులన్ • సృక్కించుటో సిద్ధులం
బరి వేధించుటయో మునిప్రవరులన్ • బాధించుటో యక్ష కి
న్నర గంధర్వ విహంగ నాగపతులన్ • నాశంబునొందించుటో
హరియించున్ గిరియించు నేలచెడమో • హాంధుండవై పుత్రకా!

ప్ర——(గురునివైపు తిరిగి)

శా. అజ్ఞుల్ గొందఱు నేముదామనుచు మా • యాచెంది సర్వాత్మకుం
బ్రజ్ఞాలభ్యుఁ దురన్వయక్రమములన్ • భాషింపగా నేరరా
జిజ్ఞాసాపథమందుమూఢులు గదా • చింతింప బ్రహ్మాదివే
దజ్ఞుల్ తత్పరమాత్మ విష్ణు నితరుల్ • దర్శింపగా నేర్తురే

చండా——నాయనా ప్రహ్లాదా! హరిభక్తిమానుము.

ప్రహ్లా——గీ. ఇనుమయస్కాంతసన్నిధి • నెట్లుభ్రాంత
మగు హృషీకేశుసన్నిధి • నావిధమున
గరగుచున్నది దైవమో • గమున జేసి
బ్రాహ్మణోత్తమచిత్తంబు • భ్రాంతమగుచు.

ఘనతియొక్క విశేషమాలోచింపుడు-

సీ. మందారమకరంద • మాధుర్యమునఁ దేలు
మధుపంబుపోవునే • మదనములకు
నిర్మలమందాకి • నీవీచికలఁ దూగు
రాయంచజనునె త • రంగిణులకు
లలితరసాల ప • ల్లవఖాదియై చొక్కు
కోయిల సేరునే • కుటజములకు
పూర్ణేందుచంద్రికా • స్ఫురితచకోరక
మరుగునే సాంద్రనీ • హారములకు
నంబుజోదరుదివ్య పా • దారవింద
చింతనామృతపాన వి • శేషమత్త
చిత్తమేరీతి నితరులఁ • జేరనేర్చు
వినుతగుణశీల! మాటలు • వేయునేల?

చండా—ప్రహ్లాదా: మాచెప్పిన శాస్త్రములనెల్ల మంటగల్పితివా!

ఉ. పంచరద్వయస్కుఁడవు • బాలుఁడవించుకగాని లేఖ్ఖు భా
షించెదు తర్కవాక్యములు • జెప్పినశాస్త్రములోని యర్థము
క్కించుకయైనఁజెప్ప వసు • రేంద్రునిముందట మాకునాదలన్
వంచుకొనంగ జేసితివి • వైరివిభూషణ వంశదూషణా.

హిర—కుమారా; మనకులద్వేషియగు నాహారిని కీర్తించెదవేల నా మాటలు వినుము హరిభక్తి మానుము మేలగును.

ప్ర—జనకా! ఆదిమధ్యాంతశూన్యుండును- రాజసాది గుణత్రయ విరాజితుండును- చిరశుభాకారుండును- మోక్షసంధాయకుండును- అగు నాదేవదేవునకు- మీరు- వైరులనియు వారుహితులనియు భేదమున్నదా! బుద్ధిహీనులమై మనమట్లు దలంచుచుందుము [illegible]త్మ్మన కట్టిదెన్నటికిని లేదు. విష్ణులీలా

బ్రహ్మాదులయంతమాతడు సమంబుగ నెల్లర సమసృష్టినారయు చుండును.

హిర—ఛీ! దురాత్మా! నాకే బుద్ధులుగరపుచుంటివా!

చ. తనయుఁడుగాడు శాత్రవుఁడు • దానవభర్తకువీఁడు దైత్య చం దనవనమందుఁ గంటకయు • తక్షితిజాతముభంగి బుట్టి నా జనవరతంబు రాక్షస కు • లాంతకు బ్రస్తుతి సేయుచుండు దం డనమునఁ గాని శిక్షలకు • డాయఁడు పట్టుఁడు కొట్టుఁడుద్ధతిన్.

చండా—దనుజేంద్రా! మాపల్కు లాలించుము. ఈతఁడింకను పసివాఁడు దండనమున కాఁగలేదు గాన మరల దోడ్కొనిపోయి మా నిపుణత్వమంతయు జూపి గోపించియో దండించియో జదివించి యీపాడు హరిభక్తి మానునట్లొనరింతుము.

లీలా—నాథా! చండామార్కులు జెప్పినవిధంబున వర్తించుటయె కర్తవ్యము. యింకను ముక్కుపచ్చలారని యీచిన్నపాప దండించినచో లాభముండునా! కొంచెము ప్రాజ్ఞుఁడైనచో నేమేని బుద్ధిదెచ్చుకొనునేమోగదా!

హిర—మంచిదట్లనేగానిండు-గురుపుత్రా! మీరు యిచ్చవచ్చిన శైలంగున వీనికి బోధించి హరిభక్తి మానునట్లొనరింపుఁడు.

(చండామార్కులు ప్రహ్లాదులు నిష్క్రమింతురు)

హిర—ప్రాణేశ్వరీ! రమ్ము లోనికేగుదము-నేడునామనం బన్యాక్రాంతమై యొకవిధమగు విచారముచే నావరింపబడినట్లున్నది.

(నిష్క్రమింతురు- తెరవాలును)

-ఀ-

ద్వితీయరంగము.

(హిరణ్యకశిపుఁడు చండమార్కులు ప్రహ్లాదుఁడు దూరముగ నుండఁగా తెరలేచును.)

చండ—నాయనా! ప్రహ్లాదా! నామాటవినుము నీతండ్రియెదుట విష్ణుని వర్ణింపకుము - నామాటవినుము - మాకు దలవంపులు దేకుము. కనుసన్నల మెలఁగి నీతండ్రియిష్టానుసారము వర్తించుము- ఈపాడుహరిభక్తి కీర్తనలపద్యముల నీతండ్రిచెంతఁ బాడకుము.

ఉ. త్రిప్పకుమన్న మావచను • దీర్ఘము నైన శ్రీపదిపాకముల్
దప్పకుమన్న నేఁడు మన • దైత్యవరేణ్యుని మ్రోలనేము మున్
జెప్పిన నీతిగానిమతి • సెప్పకుమన్న విరోధనీతులన్
జెప్పకుమన్న దుష్టమగు విష్ణుచరిత్రకథార్థజాలముల్.

అదే నీతండ్రి నమస్కరింపుము. దానవసార్వభౌమా! నీకుమారుని సకలనీతిశాస్త్ర పారంగతునిఁ జేసి తోడ్కొనివచ్చితిని.

క. శిక్షించితిమన్యములగు
పక్షంబులుమాని నీతి • పారగుఁడయ్యెన్
రక్షోవంశాధీశ్వర
వీక్షింపుము నీకుమారు • విద్యాబలముల్

ప్ర—జనకా! నమస్కరించుచున్నాఁడను.

హిర—కుమారా! దీర్ఘాయుష్మంతుఁడవై యుండుము. (అని దగ్గరకు దీసికొని ముద్దిడుకొని తొడపైఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొని) ఇంతకాలము దనుక నీవేమి చదివితివి గురువులేమి బోధించిరి

శా. చోద్యంబయ్యెడి నింతకాలమరిగెన్ • శోధించి యేమేమి సం
వేద్యాంశంబులు సెప్పిరో గురువులే వెంటం బఠింపించిరో

విద్యాసార మెఱుఁగఁ గోరెదభవ ♦ దివ్యజ్ఞానశాస్త్రంబులోఁ
బద్యంబొక్కటి సెప్పి సార్థముగఁ దా ♦ త్పర్యంబు భావింపుమా.

వసి—జనకా! గురువులెన్నియో శాస్త్రములు సెప్పిరి నేను జదివి
తిని చదువులలోని సారమును గూడగంటిని.

క. చదివించిరి నను గురువులు
చదివితి ధర్మార్థముఖ్య ♦ శాస్త్రంబులు నే
జదివినవి గలవు పెక్కులు
చదువులలో మర్మమెల్ల ♦ జదివితి తండ్రీ.

హిర—నాయనా! మంచిది. ఆపాడుహరిభక్తి మాని శాస్త్రంబుల
నెల్లజదివి సారముగ్రహించితివా! మంచిది. యింక నెన్నడును
నావిష్ణుని గీర్తింపకుము. నీవు నేర్చినసార మెద్దియో నాకుఁ
గూడ విన్పింపుము.

వసి—జనకా! ఆలింపుము.

సీ. కమలాక్షునర్చించు ♦ కరములు కరములు
శ్రీనాథువర్ణించు ♦ జిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకుని జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు
శేషశాయికి మ్రొక్కు ♦ శిరము శిరము
విష్ణు నాకర్ణించు ♦ వీనులు వీనులు
మధువైరి దవిలిన ♦ మనము మనము
భగవంతువలగొను ♦ పదములు పదములు
పురుషోత్తముని మీది ♦ బుద్ధిబుద్ధి
దేవదేవుని జింతించు ♦ దినము దినము
చక్రహస్తుని బ్రకటించు ♦ చదువు చదువు
కుంభినీధవుజెప్పెడి ♦ గురుఁడు గురుడు
తండ్రిహరిజేరు మనియెడి ♦ తండ్రి తండ్రి

జనకా ఆలించుము విష్ణుభక్తిలేని మానవుడు మానవుడే

సీ. కంజాక్షునకుగాని ♦ కాయంబు కాయమే
పవనకుంభిత చర్మ ♦ భస్త్రిగాక
వైకుంఠుఁబొగడని ♦ వక్త్రంబు వక్త్రమే
ఢమఢమధ్వని తోడి ♦ ఢక్కగాక
హరిపూజనములేని హస్తంబు హస్తమే
తరుశాఖ నిర్మిత ♦ దర్విగాని
కమలేశు జూడని ♦ కన్నులు కన్నులే
తనుకుడ్యజాల రం ♦ ధ్రములుగాక
చక్రిచింతలేని ♦ జన్మంబు జన్మమే
సరళిసలిలబుద్బు ♦ దంబుగాక
విష్ణుభక్తిలేని♦ విబుధుండు విబుధుఁడే
పాదయుగముతోడి ♦ పశువుగాక.

జనకా! సంసారవారాసిలో జిక్కుకొనిన మానవులకు విష్ణుభక్తిలేకు
న్న మోక్షములభించునా !

సీ. సంసారజీమూత ♦ సంఘంబు విచ్చునే
చక్రిదాస్యప్రభం జనములేక
తాపత్రయాభీల ♦ దావాగ్నులారునే
విష్ణుసేవామృత ♦ వృష్టిలేక
సర్వంకషాఘౌఘ ♦ జలరాసులింకునే
హరిమనీషా బడ ♦ బాగ్నిలేక
ఘనవిపద్గాఢాంధ ♦ కారంబులడగునే
పద్మాక్షునుతిరవి ప్రభలులేక
నిరుపమానపునరావృత్తి ♦ నిష్కళంక
ముక్తివిధిఁ గానవచ్చునే ♦ ముఖ్యమైన

శార్ఙ్గకోదండ చింతనాం • జనములేక
తామరసగర్భునకునైన • దానవేంద్ర

హిర—(మండిపడుచు) ఓరీ! దుర్మతీ! (కుమారునికిట్లందికిదోసి) నా యెదుట యిట్లు నావైరినివర్ణింప సాహసించిన నిన్ను పుత్రవ్యా మోహామునబడి మన్నించితిని గాని లేకున్నచో నీపాటికి నా ఖడ్గమున కెరవైయుందువు. ఎంతగా మీరిపోయితివి. ఇట్టికుల ద్రోహివగుదువని కలనైనఁ దలంపనైతిగదా! అయినను యిందు నిన్నవలసినదిలేదు.

చ. పటుతరనీతిశాస్త్ర చయ • పారఁగు జేసెదనంచు బాలునీ
వటుగొంపోయి వానికి న • వర్ణ్యములైన విరోధిశాస్త్రముల్
కుటిలత జెప్పినాడవు భృ • గుపుత్రవరుండవటంచు నమ్మితిన్
గటకటబ్రాహ్మణకృతివి • గాక యధార్థపు బ్రాహ్మణుండవే.

చండా—దానవేశ్వరా నాపైన నలుగకుము.

ఉ. తప్పులులేవు మావలన • దానవనాథ విరోధిశాస్త్రముల్
చెప్పము కూర్మివైపరులు • చెప్పరు మీచరణంబులానను
మ్మెప్పుడు మీకుమారునకు • నింతయు నైజమనీవ యెవ్వరుం
జెప్పెడి పాటిగాదు ప్రతి • చింతదలంపుము నేర్పుకైవడిన్.

హిర—ఓరిడింభకా! గురుపుత్రులుపదేశింపని యీదుర్మతము నెవ్వ రుపదేశించిరి. వారల పేర్కొనుము తత్క్షణము వారిని ద్రుంచె దను.

ప్ర—జనకా!

ఉ. అచ్చపుజీకటిన్ బడి గృ • హవ్రతులై విషయప్రవిష్టులై
చచ్చుచు బుట్టుచుండ మరల • చర్వితచర్వణులైనవారికిన్
జెచ్చెరబుట్టనే పరులు • జెప్పిననైన నిజేచ్ఛనైననే
మిచ్చనైన గానలకు • నేగిననైన హరిప్రబోధముల్.

ఈశరీరప్రవేశించినంతమాత్రమున విష్ణుభక్తి యలవడునా! పూర్వకర్మ సంచితంబుగ దనంతనదియే యుద్భవింపగలదు.

హిర—ఏమిరా! నీపొగరుబోతు సమాధానము. కానిమ్ము. యిట్టిపరి గల్భవాక్యము లాడువారలను మన్నింపరాదు.

శా. అంగవ్రాతములోఁ జికిత్సకుఁడు దు ♦ ష్టాంగంబు ఖండించి శే
షాంగశ్రేణికి రక్ష సేయుక్రియనీ ♦ యజ్ఞాన్ గులద్రోహి దు
ర్నంగుం గేశవపక్షపాతి నధమున్ ♦ జంపించి వీరవ్రతో
త్తుంగఖ్యాతిఁ జయించెదం గులముని ♦ ర్దోషంబు గావించెదన్

దానవులారా! రండు-యీతుచ్ఛునిఁ గొనిపోయి మీరాయిచ్చవచ్చినట్లు బాధింపుడు. కొట్టుడు కొట్టుడు హరిభక్తి మానివేయుదుననువరకు. మీరాయిచ్చవచ్చినట్టు శూలములచేఁ బొడువుడు గదలచే మొత్తుఁడు.

[ప్రవేశము:—యిరువురు రాక్షసులు]

ప్ర—జనకా! శ్రీమన్నారాయణ చరణారవింద మరందపాన పారవశ్యంబున దేలుచున్న నా కెట్టియాపదలును రానేరవు.

హిర—(దానవులతో) ఈద్రోహినిఁ గొంపొండు.

ప్ర—శ్రీహరీ! శ్రీహరీ! (దానవులు దొడ్కొనిపోవుదురు)

హిర—(తనలో) ఎంతజెప్పినను వినడయ్యెను. కడకా దనుజులు యువరాజని సంశయించక తమయిచ్చవచ్చినరీతిఁ బాధింపుచున్నను సహించుచు శ్రీహరీ! శ్రీహరీ! యనినుతించునుగాని యించుకంతయు దైన్యమొందడు.

ఉ. శూలములన్ నిశాచరులు ♦ సుర్కఁగ దేహము నిగ్రహింపగా
బాలుఁడు నేలపైబడడు ♦ పాఱఁడు చావఁడు తండ్రినైన నా
పాలికివచ్చి, చక్రధరు ♦ పక్షముమానితినంచు పాదముల్
ఫాలముసోక మ్రొక్కఁడన ♦ పాయత నుండుట కేమిహేతువో.

చండా—(రాజు యభిమత మెఱింగి) రాజేంద్రా ! నాపల్కు లాలకింపుడు. శుక్రాచార్యులవారు వచ్చునంతవఱ కితని నింక బాధింపకుము. వారు వచ్చిరేని తగుమార్గముల బోధించి విష్ణుభక్తి విడచునట్లు జేసెదరు. అంతవరకు మేముగూడ వేయి విధంబుల యత్నించుచునే యుందుము.

హిర—అట్లొనర్పుడు_రండాతని దోడ్కొని వెడలుదురుగాక.

(నిష్క్రమింతురు)

(తెర పడును)

తృతీయరంగము

—:పాఠశాల:—

(చండామార్కులు—ప్రహ్లాదుడు—యితర బాలురు)

చండా—ప్రహ్లాదా ! ఆహరిభక్తిమాని తిరంబుగ నా నేర్పు త్రివర్గపాఠముల జదువుచుండుము. నీతోడి బాలురచేంగూడ జదివించుచుండుము. జపతపంబుల నిర్వర్తించుకొని యొక్కఘడియలో వచ్చెదను. (నిష్క్రమించును.)

1 బాలుడు—పంతులు వెళ్లినాడు-పుస్తకములు మూలపారెయ్యండి ఆడుకుందాము రండి.

2 బాలుడు—నీకెప్పుడు ఆటలేకాని చదువక్కఱలేదు.

3 బాలుడు—నువ్వు మా చదివేసినావు లెద్దూ.

4 బాలుడు—ప్రహ్లాదా ! ఆడుకొనుటకు వచ్చెదవా !

ప్ర—బాలకులారా ! ఆలించుడు. ఆటపాటలో కాలమును వ్యర్థము చేయకుడు. సకలజన్మంబులో మనుష్యజన్మంబుత్తమము. అయ్యది యు శతవర్ష పరిమితంబైన జీవితకాలంబున నియమితంబైయుండు

అందు సగమంధకార బంధురంబయి రాత్రిరూపంబున నిద్రా దివ్యవహారంబున నిరర్థకంబగు చిక్కిన యేబదివత్సరంబుల బాల్యకైశోరకౌమారాదివయోవిశేషంబుల యిరువదివత్సరంబులు గతించుచు, మిగిలిన ముప్పదివత్సరంబులందును నింద్రియంబులచేతఁ బట్టుబడి యరిషడ్వర్గములకుఁ జిక్కి దన్మధ్యంబు నుండి వెలువడజాలక నాశాపిశాచంబుచే నావహింపబడి ధన కనకవస్తువాహనంబులను బాంధవులను-ప్రేయసిని వర్జింపనేరక నిర్గమద్వారశూన్యంబగు మందిరంబున నుండి వెడలెడు మార్గంబుగానక చింతించు కీటకంబు చందంబున గృహస్థుండు స్వయంకృత కర్మపాశబద్ధుడై మోక్షసాధనంబులగు మార్గంబులగుర్తెఱుఁగక, రమానాథచరణారవింద గంధరసాస్వాదనంబెఱుఁగక మూఢుడై దండధరుమందిర ద్వారగేహళీజాజ్వల్యమానవైతరంగిణీవహనదారుణజ్వాలా జాలదందహ్యమానదేహులంగూడి శిక్షశిక్షావగాహంబుల నొందుచుండును. ఏపురుషుండు-యరిషడ్వర్గంబుల జయించి మనోనిగ్రహుండై తనహృదయపద్మంబున నారమాకాంతుని పాదపద్మంబుల నిడుకొని సేవించుచుండునో యాపురుషుండు మోక్షలక్ష్మినిగైకొని సర్వకాల సర్వావస్థల నాశ్రీమన్నారాయణుని చెంతనివసించియుండు గాన మోక్షార్థియైనజీవి- తన యిచ్చవచ్చినరీతి గాలంబును వృథ సేయక తుచ్ఛంబులగు నిహసౌఖ్యంబుల కాశజేయక-దేహావసాన పర్యంతము నారాయణుని సేవించుటయె కర్తవ్యము.

1 బాలుడు—ప్రహ్లాదా! ఆతడెట్టివాఁడు—ఎచ్చోటనుండుచు.

2 బాలుడు—ఆతని మెప్పించుటెట్లు?

3 బాలుడు—మోక్షంబు సాధించుటెట్లు?

4 బాలుడు — ఈప్రశ్నల కుత్తరమిచ్చినచో మేముగూడ హరిభక్తులమై యుందుము.

ప్ర — ఆనారాయణుండు కరుణాప్రపూరితుండై యెల్లర సమదృష్టి నీక్షించుచుండును పృధివ్యాప్ తేజోవాయు రాకాశంబులందును భూత వికారంబులయిన ఘటపటాదులందును సకల చరాచరస్థూల సూక్ష్మజీవసంఘంబులందును రజస్సత్వతమో గుణంబులందును గుణరహితంబైన మహాత్త్వాదియందును బెక్కురూపంబులరూపశూన్యుండై-యుండియు లేనట్టుల వెలంగుచుండును. పెక్కుమాటలేల-ఆనారాయణదేవుండు లేనిస్థలంబుగాని వస్తువుగాని యేలోకంబునందున లేదు. అదికారణంబుగ మనము సర్వభూతములందును సుహృద్భావంబుగలిగి వర్తించిన నధోక్షజుండు పరమానందంబునొందును ననంతుండును నాద్యుండును నగునాహరి సంతసించి తనకృపా దృక్కిరణంబుల మనపైఁ బ్రసరించిన నింక మనకుఁ గావలసిన దేమున్నది. జనార్దనచరణ సరసీజయుగళ సంస్మరణ సుధారస పానప్రమత్తులమైనచో నకాంక్షితంబుగ మోక్షలక్ష్మి తనంతిదానె మనలవరించితీరును.

1 బాలుడు — నీచెప్పినది సమంజసముగానున్నది

2 బాలుడు — మేముగూడ హరిభక్తుల మయ్యెదము

ప్ర — అయినచోరండు హరినిభజింతము (10)

(ప్రవేశము: — చండామార్కుఁడు)

చండా — పాఠశాలయంతయు నల్లకల్లోలముగానున్నదే- (పరికించి) ఆహా మించివచ్చినది ఎల్లరును విష్ణుభక్తులైరి ప్రహ్లాదుని మూలమున రాక్షసబాలు రెల్లరును పాడగుచుండిరి భూకాంతుప కిట్ట్యది యెఱిగింపకున్న ముప్పువాటిల్లగలదు- (ప్రహ్లాదు

ని సమీపించి బలవంతముగానాపి) చాలుచాలు మంచిపనిచేసి
తివి యీరీతిగానేనా పాఠములు జదువుట రమ్ము. నీతండ్రితో
నీ వృత్తాంతమంతయుచెప్పి నిన్ను తగినట్లు శిక్షింపజేతును.
రమ్ము ప్రహ్లాదుని దోడ్కొని నిష్క్రమించును)

(ప్రవేశము :- హిరణ్యకశ్యపుడు)

హిర—(తనలో ప్రహ్లాదునకేమేని బుద్ధివచ్చియుండునా! అకటకటా!
ఆపాడు హరిభక్తిగాక వీనియందొక దుర్గుణములేదే! యిట్టి
సుగుణరాసిని నిష్కారణముగా బాధించితి-బాధించితి- కన్న
కుమారుడని- మానమున నించుకేని కనికరింపక బాధించితి-
అయినను-నాయెడలఁగలభక్తి వీడక విష్ణుభక్తిపరాయణుడై
చరించుచుండెనే! ఇంక వీనిని నెట్లుస్వాధీనమొనర్చుకొందును.
(ఆలోచించి) పసిబాలుఁ డెక్కడ ఘోరబాధలకోర్చియుండు
టెక్కడ- నాశాత్రవుండగు నాహరి-నాసోదరుని యమలో
కంబున కంపిన హరి వీనియం దావేశించియుఁడి యాబాధల
సహించుచు బాలకుని గాపాడుచుండెను. ఓసీ! నా మగుణ
రూపహీనా! నీకండకావర మడగించెదలెమ్ము నాధాటకు
వెరచి దాగొనిన నిన్నే సంహరింపజాలనియెడ కమలాసనదత్త
మహిమాత్కృష్టవరప్రభావమేదులకు - దుర్మతీ! తత్తరపడ
కుము యీహిరణ్యకశ్యపు డింతలో శాంతివహింపజాలడు.

(ప్రవేశము:—తొందరతో చండామార్కులు)

హిర—ఏమిది గురుదేవా! యింతతత్తరపాటున నరుదెంచితిరేమి?
చిరంజీవి విష్ణుభక్తిమానెనా! లేదా!

చండ—దానవసార్వభౌమా! కొంపమునుగునట్లున్నది- నీకుమా
రుననుసరించి బాలకులుగూడ పాడగుచుండిరి

శా. రక్షోబాలురనెల్ల నీకొమరుఁడే • రాఁజేరి లోలోననా
శిక్షామార్గములెల్ల గుల్లలని యాక్షేపించి తానందఱన్
మోక్షాయత్తులజేసినాఁడు మనకుం • మోసంబువాటిల్లె నీ
దక్షత్వంబున జక్కఁజేయవలయుం • దైతేయవంశాగ్రణీ !

హిర — తానుచెడినదేగాక వారలగూడ జెరుపయత్నించెనా ! మీ
రంతటశిక్షించి నీకిది తగదని బోధింపలేదా !

చండా — నేను జపంబు నిర్వర్తించుకొని పాఠశాల కరుదెంచునప్పటి
కి బాలులెల్లరును తన్మయత్వముతో బాడుచు నాడుచుండిరి.
అతికష్టముపై నీతనయుని బట్టినిల్పి యిదేమని ప్రశ్నించగా
నాకుఁ గూడ విష్ణుభక్తి యుపదేశింప బ్రారంభించెను. అంత
జేయునది లేక యీవృత్తాంతము తమ కెఱుఁగఁజేయవచ్చితిని
ప్రహ్లాదుని యల్లదే గుమ్మముకడ నిలిపితి.

హిర — (కోపమున) ఓరీ ! డింభకా ! పుత్రుడవని కనికరముజూపిన
కొలదియు నెత్తిపై కెక్కి తాండవించుచున్నాడవా ! ఓరీ
అలంబసా ! ప్రహ్లాదు నిట్లీడ్చుకొనిరమ్ము.

(ప్రవేశము.-ప్రహ్లాదుఁడు అలంబసుఁడు)

హిర — ప్రహ్లాదా ! కడసారిగా నడుగుచున్నాను. విష్ణుభక్తి మానెద
వా ! నాఖడ్గమున కెరయయ్యెదవా ! జెప్పుము కులాచార
ధర్మంబులఁ బోవిడిచి నీపినతండ్రిని వరాహరూపంబున జంపిన
యద్దురాత్ముని బట్టువలె నేలవర్ణించెదవు

ప్ర — జనకా ! ఆమహాత్ముని యూరకనిందించెద వేమి యిటులనుము
నాపినతండ్రి యొనర్చిన ఘోరపాపమే యాతనిని వరాహరూ
పంబున జక్కాడినది. నారాయణదేవునకు రాగద్వేషములు
లేవు.

హిర — దురాత్మా ! (అనితన్నుచున్నాడు)

ప్ర—శ్రీహరీ!

హిర—ఛీ! నోరుమూయుము హరియను వాడెవ్వఁడునులేడు. ఉన్న చో తనహితులైన దిక్పాలురఁజంపి చెండాడునాడు నిందుకు గటిమిఁగలవాఁడైనచో నాతోఁబ్రతిఘటించి నిలువకుండునా.

ప్ర—జనకా! కామక్రోధాదుల జయించి యింద్రియంబులఁ జిక్కవడకఁ జతురులై వర్తించు పుణ్యచరిత్రులకుగాని నీవంటి వారలకు గోచరింపడు.

హిర—ఓరీ దుర్మతీ! నీమందమతి యింకను మేరమీరుచున్నదే (అని సురలదన్ని) ఓరీ! అలంబసా యొక్క పాములవానిని పిలిపించి • క్రూరసర్పములచే వీనిని నాయెదుట గరపింపుడు.

ప్రవేశము:—లీలావతి 11 పాడుచు)

లీలా—నాథా యించుక కరుణింపుడు. కుమారుని. నవమాసంబులు గర్భమందుదాల్చి గనిన నాకుమారుని- యీముక్కువచ్చులారని ముద్దుకుఱ్ఱని- మనవంశలతాంకూరుని. చంపించుటయేనా! అందునను- అజ్ఞానముచే పసితనమున- విష్ణుని ధ్యానించుచుండెనను మిషపైఁ గన్నులయెదుటనే జంపించుటా! ఇంతకన్న ఘోరమున్నదా! కుమారా! ఇంతపట్టుదలయేల? (12)

నామాటవినుము. నీతండ్రి బోధించుమార్గమునఁ బొమ్ము. విష్ణుభక్తి మానుము నీయభ్యుదయముఁ గోరెడి నాకు సుఖమొనఁగూర్పుము. జనకునితో వైరమునీకుఁ దగునా! తండ్రీ! నామాటవినుము హరిభక్తిమానుము.

హిర—ఏమిరా! యిచ్చటనుండి కదలవు. వెంటనే పాములవానిని దోడ్కొనిరమ్ము. (అలంబసుడు నిష్క్రమించును.)

లీలా— (13 అనుబంధము.)

నాథా! నాథా! నాయేకపుత్రుని మన్నింపరా! మన్నింపకున్నమా

నె యావజ్జీవము బందెలోనుంచుదుగాని నాకు పుత్రశోక
మనుమాత్రము గల్గింపకుము. (వేడుకొనును)

హిర—అడ్డురాకుము. (ద్రోః వేయును)

(ప్రవేశము:—అలంబసుడు, పాములవాడు)

హిర—ఓరీ ! నీయొద్ద మంచిపాములేమైననున్నవా !

పాము—చిత్తంబాబూ చిత్తం. మావేలు పావులుండాయిబాబు !

హిర—చూపుము.

పాము—ప్రభోరుసిత్తగించండి ఇదో సూడండి యీనల్లసుక్కల తా
సునండి-మన్నంకొండలోనండి-తిరిగి తిరిగి మూణ్నెళ్ళ కాసి
మరీపట్టుకున్నామండి - ఈగోధుంతాసును చూడండి ప్రభో
మొన్ననండి పదిమందోచోట కూకుంటె వెనకపాటనొచ్చి
ముగ్గురు పానాలుచ్చుకొని బొక్కలో దూరిందండి అప్పుడునా
నెంతో కట్టబడి దీన్నట్టకున్నా.

హిర—ఈరెండుపాములచేతను ప్రహ్లాదుని గరిపింపుము.

లీలా—నాథా ! నాథా ! కరుణింపరా ! కుమారునిపైఁగనికరముంప
రా ! కుమారా ! ప్రహ్లాదా ! నీవైన నాపల్కులాలింపవా !

ప్ర—అమ్మా ! యేలశోకించెదవు. శేషాహితల్పుండగు నాశ్రీహరినే
ధ్యానించుచు- స్మరించుచు కీర్తించుచున్న నన్నీక్రూర పన్నగం
బు లేమిచేయఁగలవు. యించుక యూరడిల్లుము కాని నాకెన్న
డును విష్ణుభక్తి మానుమని బోధింపకుము. వలయునేని యీ
దేహమును ప్రాణమును సమర్పించెదగాని హరిభక్తినిమాత్ర
ము మానజాలను.

లీలా—హాకుమారా ! (మూర్ఛిల్లును)

హిర—ఓరీ ! ఆలస్యమేలచేసెదవు. ఆపాములచే వానిఁగఱపింపుము.

పాము—సిత్తం సిత్తం. (నాగస్వరము పట్టుచుండును)

ప్ర—పన్నగశయన పతితపావనా! కృపాకల్పా నిన్ననవరతంబు ధ్యానించు చుంటినని కోపించి జనకుండు పెక్కువిధముల బాధించి నా బుద్ధిమార్గంబులకు నన్నీక్రూరసర్పంబులచేఁ గఱపించుచుండెను కాని పాపమెన్నిన్ని నియమించిన నారాయణా నీపాదభక్తుండనైన నన్నీ పన్నగము లేమి చేయగలవు.

పాము—(నిలింపశాత్రవ గరుత్మంతుఁడు పాములనెత్తుకొనిపోవును)

పాము—(పేడ్చుచు [illegible] య్యో బాబోయ్ బాబోయ్ కొంపమునిగింది. [illegible] నా [illegible] బాబోయ్ నా [illegible] పాము లు [illegible]

హిర—([illegible])

చండా—[illegible] పాముల నెత్తుకొనిపోయెను.

హిర—[illegible] బనా! [illegible] కాల కూటము [illegible] విషపానీయము [illegible].

లీలా—(మూర్ఛ [illegible] తెలిసి [illegible] బున [illegible]

ప్ర—అమ్మా ఏటి [illegible] యీ విచారము ఈతన వు శాశ్వతమా యుంటి [illegible] బడితి వేమి రమానాధచరణారవింద ముల నమ్మిన నన్నీ క్రూరసర్పము లేమిచేయగలవు. (14)

లీలా—(తనయుని కౌగలించుకొని) కుమారా నీ వెట్లీ క్రూరసర్పము లబారి పడకుంటివి?

ప్ర—ఆ హరి నాసహాయార్థము గరుత్మంతుని బంపియుండెను.

(ప్రవేశము.—అలంబసుఁడు)

హిర—ఓరీ డింభకా యింక బచ్చితివి. ఆవిషంబు గ్రోలెదవా విష్ణు భక్తి మానెదవా

ప్ర—(విషపాత్రమందుకొని) జనకా యీవిషము నేగాదు మఱియే

ఘోరవిషమునైన ద్రాగి మరణించిన మరణింతును గాని హరి భక్తి మానజాలను.

లీలా—నాథా కరుణింపరా కనికరముంపరా పగవానిని రూపుమాపి వానిని భజించుచున్న కుమారునకు జూపినచో దన యజ్ఞానమునుండి తన చిత్తము మరలించుకొని విష్ణుభక్తిని మాన కుండునా? పగవానిపై జూపవగిన-పగాక్రమము- శౌర్యధైర్యములు- శక్తియుక్తులు- ముద్దుకురవి కన్నకుమారునిపై జూపదగునా ! నాథా ! అనుగ్రహింపుము. ఈ చోట కన్నకుమారునికే విషమిచ్చి చంపుటా నాథా ! నా మనవి గైకొనుము. యించుకంత కారుణ్యముంపుము. (15

హిర—పాపీ ! దుష్కృతీ ! నీ మెప్పులకు గర్భమున బాలితివి వీనిచే ద్రాగించుము లేదంటివా ! నా ఖడ్గమున కెరయయ్యెదవు-

లీలా—(విషపాత్రిలాగికొని) కటకటా నవమాసములు మోసి కని పెంచి పెద్దగాజేసి-వారలవలన సుఖపడగ నెంచి తలంచుదినంబులలో కుమారునకు విషమిచ్చి యమపురంబునకను పుత్రుల్లు లెంపైనమండిరా కుమారా ... .

ప్ర—(విషపాత్రి మాదుకొని) జననీ ఈ దేహము నీవిచ్చిన మగు పుత్రవ్యామోహమునబడి సతీధర్మము లేమిగదునా సతులకు పతియేగదా దైవము అట్టిచో నీపతి యాజ్ఞాపించిన దానొనరించుట కేటి యాటంకము (త్రాగును)

లీలా—ఆ ఆ త్రాగుచు-చు-ం-టి-వా [మూర్ఛిల్లును]

ప్ర—[తల్లిని మూర్ఛదేర్చి] అమ్మా ఇయ్యదితగునా

హిర—ఓసీ మూర్ఖురాని న్నిప్పు డీఖడ్గమున కెరజేసినచో నెవ్వడడ్డము రాగలడు.

ప్ర—జనకా!

కం. బలయుతులకు దుర్బలులకు
బల మెవ్వఁడు నీకు నాకు • బ్రహ్మాదులకున్
బల మెవ్వఁడు ప్రాణులకును
బల మెవ్వఁ డట్టివిభుఁడు • బలమసురేంద్రా!

ఆశ్రీహరియే నన్ను గాపాడగలఁడు.

హిర—ఛీఛీ! వదరకుము.

శా. నాశౌర్యంబు ప్రభాషలాడెను జగ • న్నాథుండ నాకంటెనీ
భూతశ్రేణికి రాజులే డొకఁడు సం • పూర్ణప్రభావుండు మ
ద్భ్రాతం జంపిన మున్నె నే వెదకితిం • బల్మారు నారాయణుం
జేతం జిక్కక యున్నవాఁడు లేఁడు మతి • వాఁ డెందుండురా దుర్మతీ?

నామరూపవిహీనుఁడైన నా వైరి యెక్కడనుండునురా.

ప్ర—జనకా! సర్వభూతాంతర్యామి సర్వశక్తుఁడైన యా శ్రీహరి
లేని స్థలంబున్నదా!

మ. కలఁ డంభోధులఁ గలఁడు గాలిఁ గలఁ డా • కాశంబునం గుంభినిం
గలఁ డగ్నిన్ దిశలం బగళ్ళ నిశలన్ • ఖద్యోతచంద్రాత్మలం
గలఁ డోంకారమునం ద్రిమూర్తుల ద్రిలిం • గవ్యక్తులం దంతటం
గలఁ డీశుండు గలండు తండ్రి వెదకం • గానేల నీ యాయెడన్.

ఇంకను వినుము.

కం. ఇందు గలఁ డందు లేఁడని
సందేహము వలదు చక్రి • సర్వోపగతుం
డెందెందు వెదకిజూచిన
నందందే గలఁడు దాన • వాగ్రణి వింటే.

హిర — ఓరీ !

కం. డింభక సర్వస్థలముల
నంభోరుహనేత్రుఁ డుండు • ననుచు మిగుల సం
రంభంబున బలికెద వీ
స్తంభంబునఁ జూపగలవె • చక్రిన్ గిక్రిన్.

ప్ర—జనకా ! సందేహమేల?

శా. అంభోజాసను డాదిగాఁగ దృణ • పర్యంతంబు విశ్వాత్ముఁడై
సంభావంబున నుండు ప్రోడ విభుఁ • డీ స్తంభంబునం దుండఁడే
స్తంభాంతర్గతుఁడయ్యు నంతటను నే • సందేహమున్ లేదు ని
ర్దంభత్వంబున నేఁడు గానఁబడు బ్ర • త్యక్షస్వరూపంబునన్.

హిర—ఇందాఁ హరి లేకున్నచో నేఁడు నీ చావు నిశ్చయము [స్తంభమును గొట్టును.]

[స్తంభము పగిలి నరసింహావతారము]

హిర—ఓ ! నర్మృతీ నాయన జంగారి యెదో దాగియుంటివి. రమ్ము నా ప్రతాపమెగ ఓర్చుకొందును. కుమారా నీవు విరోధిని కీర్తించుచుంటివి వనకొంటంగాని నా ప్రత్యర్థిని ఎందు జూచినను గానరాని యీ మాంసముకానిని నాకు జూపుచుంటివని తెలిసినది కుమారా చిరకాలము వర్ధిల్లుము

నృసింహమూర్తి—ఓరీ దురాత్మా హిరణ్యకశ్యపా నేటితో నీ యాయుఃకాల మంతరించినది రమ్ము [తొడలపైనిడుకొని చీల్చిచంపును]

ప్ర—(16)

(తెర వ్రాలును)

శ్రీ

సంగీతవిష్ణులీలలు

వామనావతారము.

(ప్రవేశము:—శుక్రాచార్యులు బలి.)

బలి—గురువరేణ్యా! ఈదినంబున నొక్క యతిథియైన రాకుండుటఁ జూడ కడుంగడు వింతగాఁ దోఁచుచున్నది.

శుక్రా—వింతగనుండుట కేమున్నది.

చ. అసురకముఖ్య! విప్రు • లర్థములన్ వెదజల్లి కోర్కెలన్
దడయకఁ దీర్చునంచు ప్రతి • ధారణ సేసి చరించుచుండగా
గడచెను పెక్కుమాసములు • గాన దరిద్రులు కంటికైనగ
న్పడరని నూనసేసి సడు • వంచిగు దైత్యకులావతంసమా!

కోటి కొక్కడైనను యాచకుఁ డుండియుండునా యని సందియము నీ కుండిన యుండవచ్చునుగాని నేనుమాత్ర మట్లు దలంపను.

బలి—గురూత్తమా! అట్లు శలవీయకుఁడు. పెక్కురు విప్రులింకను దరిద్రదేవతాపీడితులై యుండియుందురు వారెల్లరును యీధనంబులను మన మన్యాయముగా నిందుసి పీచ మడచి సంపాదించినదని ప్రతిగ్రహింప సంశయపడియుందురు.

శుక్రా—ఇంద్రాదులనుటచే జ్ఞప్తికివచ్చినది. వారలమాత్ర మేమరి యుండగూడదు సుమా! ఏమందువా! తా మెవ్వరిచేనైన బాధింపబడినవ్వాడెల్ల వారావారియొద్దకేగి కల్లబొల్లి యేడ్పు

లచే నాతని మనంబును గరగించి యాతనిచే నభయంబును బొందుచుందురు. అట్లనే వారు నేకును బయలుదేరిపోయి యుండవచ్చును.

(ప్రవేశము — వామనుఁడు.)

వామ—(చేయిజాపి)

ఉ. స్వస్తిజగత్త్రయాభువన • శాసనకర్త మహాసమిూత్రవి
ధ్వస్తనిలింప భర్తకును • దారపదవ్యవహార్తకుర్ మసీం
ద్రస్తుత మంగళాధ్వరవి • ధానవిహార్తకు నిర్జరీగళ
న్యస్త సువర్ణ సూత్రపరి • హార్తకు దానవలోక భర్తకున్.

బలి—(పీఠముడిగ్గి తనలో) ఈతఁ డెవ్వఁడో యర్థాపేక్ష నిట్లుసదెంచి నట్లు బొడగట్టుచున్నది. '(ప్రకాశముగ) ఈపీఠనుం దాసీనులు గండు.

శుక్రా—(తనలో) ఈమరగుజ్జురూపుం డెవడోగదా!

బలి—ప్రియా! యుదకంబును గొనితెమ్ము.

(ప్రవేశము:—రాణి యుదకకలశముతో)

(వామనుని పాదములగడిగి తలపై జల్లుకొని నమస్కరించి)

బలి—భూసురోత్తమా!

మ. వసుగా యెవ్వరివాఁడ వెవ్వఁడవు సం • వాస స్థలం బెయ్యది
య్యెడకున్ నీవరుదెంచుటన్ సఫలమ • య్యెన్ వంశమున్ జన్మముం
గడుధన్యాత్ముఁడనైతి నామఖము యో • గ్యంబయ్యె నాకోరికల్
గడతేరెన్ సుహృతంబులయ్యె శిఖులుం • గల్యాణమిశ్కాలమున్.

వామ—దానవరాజశేఖరా! అర్థార్థినై నేను నీసన్నిధికరుదెంచితిని.

సీ. ఇది నాకు నెలవని • యేకీతిఁ బల్కుదు
నొకచోటనక యెందు • నుండనేర్తు

ఎవ్వానివాఁడనం • చేమని బల్కుదు
నాయంతవాడనై • నడువనేర్తు
నీనడవడియని • యెట్లు వక్కాణింతు
బూని ముప్పోకలఁ • బోవనేర్తు
నదినేర్తు నిదినేర్తు • ననియేల చెప్పంగ
నేరుపులన్నియు • నేననేర్తు
నొరులుగారు నాకు • నొరులకు నేనాకు
నొంటివాఁడ జుట్ట • మొకఁడులేడు
సిరియుఁ దొల్లి గలదు • చెప్పెగ నాకింకి
సుజనులందు తరచు • సొచ్చియుందు.

ముల్లోకంబుల వన్నెకెక్కిన దాతవని పలువురచే నాలించి నావాంఛి తంబు నీవలన దీరునను తలంపుతో నిచ్చటికి కరుగదలంచితిని.

బలి—మహాభాగా! తమకోర్కె యెద్దియైన దీర్చుటకు సిద్ధముగా నుంటిని యానతిండు చేతులుగట్టుకొని చేసితీరెదను.

వామ—(ఆలోచించుచుండును అభినయము.)

బలి—విప్రపుంగవా! సందేహించుచుంటిరేల - ననత్యమాడువాఁడ నని తలంచుచుండిరా!

వామ—అట్టి తలంపులేదు. మున్నుచన్న మీవారందఱును మహాబల సంపన్నులు ఆడినమాట తప్పియెఱుంగరు. ఆవంశమర్యాదను నీవు చక్కగా నిలుపగల సమర్థుఁడవు.

బలి—మహాభాగా సంశయమేలేనిచోఁదమ వాంఛితంబును దెల్పుడు. దుకూలాభరణములో హయంబులో కరులో రత్నములో కాంచనమో సత్కులసంజాతలగు కన్యలో గ్రామములో భూములో గాక ధరణీఖండమె వాంఛించెదరో దెల్పుఁడు. ఇవ న్నియును గావలసినను గొనుడు.

వామ—బలీంద్రా ! నీ చెప్పిన వస్తువుల బ్రహ్మచారినగు నేనేమిచేసి
కొనగలవాడను యీవస్తువులలో నా కిచ్ఛయును వలదు.

శుక్రా—(తనలో) ఏమిది. యీతని చరిత్ర మద్భుతముగా నున్నదే.
యీతనికోర్కె యెయ్యదిగా నోపును.

వామ—ఓబలిసార్వభౌమా ! నావల్లు లాలించుము.

గీ. ఒంటివాఁడ నాకు • నొకటి రెండడుగుల
మేరయిమ్ము సొమ్ము • మేరయొల్ల
గోర్కె దీర బ్రహ్మ • కొకటి ముల్లైద
దానకుతుకసాంద్ర • దానవేంద్ర.

బలి—భూసురోత్తమా ! ఇదేటికోర్కె ! కోరిన దద్దియైననొసంగెద
నని యొకటిరెండడుగుల నేలమాత్ర మడిగితివేల? ఇంతమా
త్రముకన్న నధికముగా గోరిన నేనొసఁగలేనని దలఁచితివా !
లేక వేరొం డెద్దియైన నడుగవలయునని సంకల్పించుకొని మరచి
యిట్లడిగితివా? లేక పరిహాసమునకై యడిగితివా? భూసురో
త్తమా ! దాన మడుగునప్పుడు దాతశక్తులనైన తలంప
వలదా !

మ. వసుధాఖండమువేడితో గజములన్ • వాంఛించితో హాజులన్
వెసనూహించితో కోటికోయువతులన్ • వీక్షించి కాంక్షించితో
పసిబాలుండవు నేర వీవడుగ నీ • యుబ్బాంబు లీపాటిగా
కసురేంద్రుండు పదత్రయం బడుగ నీ • యల్పంబు నీవేర్చునే.

వామ—బలీంద్రా ! నీ చెప్పినవాటితో నా కేటినిమిత్తము.

మ. గొడుగో జన్నిదమో కమండలువొ నా • కున్ ముంజియో దండమో
వడుగే నెక్కడ భూములెక్కడ కరుల్ • వామాక్షులశ్వంబు లె
క్కడ నిత్యోచిత కర్మమెక్కడ మదా • కాంక్షాచితంబైన మూ
డడుగుల్ మేరయ త్రోవకిచ్చుటది బ్ర • హ్మాండంబు నాపాలికిన్.

పేరాశబూనిన మానవుండెచ్చోటనైనను సుఖింపంగలండా ! దానము పరిగ్రహించుటయె దోషము అందును తనకు వలయుదానికంటె నధికంబుగా గొనుట మిగుల పాతకము గాన తనకువలయునంత మాత్రము గైకొని తృప్తినొందవలయును ఇంతియెగాక,

శా- ఆశాపాశము దాగడుపన్ నిష్టపుడే • దంతంబు రాజేంద్ర వా
రాశిప్రావృత మేదినీ వలయ సా • మ్రాజ్యంబు సేకూడియుం
గాశింగొండరి గాక తైలస్యగము భూ • కాంతాదులున్నర్థకా
మాంస బ్బాధ్యకసేచ్ఛ మనసిజా • శాంతంబులన్ జూచిరే.

రాజేంద్రా ! నీ వెట్టి దానశీలుడవైన నీయంగల సమర్థుడవు అయినను నాకెక్కువైన కోర్కెలు గోరదగునా ! రాజన్యచూడామణీ ! లేసన్ నానడిగిన యర్ఘ్యంబిచ్చి పుత్తెంచుము.

బలి— వామనా ! నీయభీష్టమెట్టిదైనను దీర్తునని వాగ్దానంబొసగి వెనకకు వేయుదునా ! గొప్పవిత్తమును గోరుకొందువేమో యని తలచి తరచి యడుగుచుంటిని- నీకోరినదెల్ల యొసంగెదను ఇతరుల గోరుకొమ్ము వలదందువా వదత్రంబుల మంచి నీకిప్పుడు కాటకములేదు.

వామ— బలీంద్రా ! అకాశయజాలున్న మూడడుగుల మేరమాత్రమిమ్ము —. లో, ఈపటుని కోర్కెనుబట్టియు రూపమునుబట్టియు జూడగా నీతండు మహాపురుషుండని తోచుచున్నది- అయినను దివ్యదృష్టిని జూచెదగాక (అభినయము) తెలిసినది- ఈవటుండు నారాయణదేవుడే సందియములేదు- కానున్నది గాకమానదు- బలీంద్రుని ప్రబోధించెదగాక- (ప్రకాశముగ) ఓయీ ! నీవీతని కీదానమీయవలదు- (17)

ఈతని వచనంబులఁబట్టి చూడ నీతఁడు భూసురమాత్రుఁడని తోఁపదు. దేవతలకార్యంబు సాధించుకొఱకునై శ్రీమహావిష్ణు వీరూపంబున నదితిగర్భమున కశ్యపసూనుఁడై జన్మించి యిచ్చోటి కరుదెంచెను. నిన్ను వంచించి నీ వెఱుంగక యిచ్చెదనని పల్కిన మూఁడడుగుల మేరకు స్వర్గమర్త్యపాతాళము లాక్రమింపఁగలఁడు.

కం. ఒక్కపదంబున భూమియు
నొక్కట త్రిదివంబు నొక్క ● యున్నతమూర్తిన్
దిక్కులు గగనము లాకై
వెక్కసమైయున్న నెడు ● వెసఁబెను చెప్పుమా !

ఇంతియోగాక నాపల్కులాలింపుము ఈదానమొసంగినంతమాత్రన సర్వంబును నాశనముగాఁగలదు. గావున నీదానమువలన సర్వంబునకును నాశనము చేకూరునో యట్టిదాని నొసఁగకుండుటయే యుత్తమము అట్లొసంగకుండుటవలన నీకు నేమియు దోసము లేదు. ఇదొక్క ధర్మసూక్ష్మము విన్న దాలింపుము. తనకుఁగల సర్వస్వమును నైదుభాగములుగా విభజించి యందొక్క భాగమును దానధర్మంబులకు వినియోగింపవలయును. [illegible] విష్ణునికి సంతర్పణ మొనరించి [illegible] పోషింపఁగలవు కావున నీవీదాన మొసంగననుము అయ్యా! అనృతమెట్లు దు వాడనందువేమో యాలింపుము—

ఆ. వె. వారిజాక్షులందు ● వైవాహికములందు
ప్రాణవిత్తమాన ● భంగమందు
జకితగోకులాగ్ర ● జన్మరక్షణమందు
బొంక వచ్చునఘము ● వొందదధిప—

ఈదానమువలన ప్రాణవిత్తమానములు మూఁడింటికిని భంగముగలుగు

చున్నది. కావున నీ దానము సంగతము నామాటల పాటిం
పుము.

మ. కులమున్ రాజ్యము తేజమున్ నిలుపుమీ • కుబ్జుండు విశ్వంభరుం
డలతిం బోడు త్రివిక్రమస్ఫురణ వాఁ • డై నిండు బ్రహ్మాండమున్
గలఁడే మాన్ప నొకండు నా పలుకులా • కర్ణింపు కర్ణంబులన్
వలదీ దానము గీనమున్ మనుపుమా • సద్గుణ వదాన్యోత్తమా.

బలి— గురుత్తంసమా! తాము సెలవిచ్చిన వాక్యంబులెల్ల సత్యంబులున
కాని— వానిననుసరింపవీలులేని నా హృదయమిది యగుటను నాయీ నేర
మును క్షమింపుఁడు కోర్కె యొసఁగెదనని దీక్షగొని వాగ్దాన
మొసంగి రాజ్యము పోవునేమో యని భీతిల్లి బొంకుట నా
కుచితమా? ఎట్టి ఘోరపాపులనైన భరింపఁగలను గాని సత్యహీనుని
మాత్రము మోయఁజాలనని భూమాత యెప్పుడో పలుకుచుండె
దే. పలికి బొంకుటకంటె పాపమెట్టిదియు నొక్కటియు లేదనియున్న
దాలింపుడు. ఎందఱు రాజులు పుట్టి చచ్చినారు. వారలీరా
జ్యమును మూటగట్టుకొనిపోయిరే.

శా. కారే రాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే • గర్వోన్నతిం బొందరే
వారేరీ సిరిమూటగట్టుకొని పో • వంజాలిరే భూమిపైం
బేరైనం గలదే శిబిప్రముఖులుం • బ్రీతిన్ యశఃకాములై
యీరే కోర్కులు వారలన్ మఱచిరే • యిక్కాలమున్ భార్గవా!

అయ్యదియేగాక తమరనినట్టుగా నీతఁడు హరి తానేని పర్ణాంబు
భక్షులై జితేంద్రియులై - విపినాంతరాళముల తపంబాచరిం
చుచుండు మహాయోగులకైన లభ్యుండుగాని యీ విష్ణువే యైన
చో నీతనికోర్కెతప్పక నిడేర్చవలసినదేగదా! ఇంతకంటె కర్త
వ్యమున్నదా! ఇంతకంటె నాబోంట్లకుఁ గావలసినదేమున్నది.

శా. ఆదిన్ శ్రీసతి కొప్పుపైఁ దనువుపై • నంసోత్తరీయంబుపైఁ
పాదాబ్జంబులపైఁ గపోలతటిపైఁ • బాలిండ్లపై నూత్న మ
ర్యాదం జెందుకరంబు గ్రిందగుట మీఁ • దై నాకరంబుంట మే
ల్గాదే రాజ్యము గీజ్యమున్ సతతమే • కాయంబు నాపాయమే.

మ. నిరయంబైన నిబద్ధమైన ధరణీ • నిర్మూలనంబైన దు
ర్మరణంబైన కులాంతమైన నిజమున్ • రానిమ్ము కానిమ్ము పో
హరుఁడైనన్ హరియైన నీరజభవుం • డభ్యాగతుండైన నా
దిరుగన్ నేరదు నాదుజిహ్వ వినుమా • ధీవర్య వేయేటికిన్.

గురువర్యా! నన్ను క్షమింపుము తమపల్కులకెదురాడితినని నాపైఁ గినియకుఁడు. ఆ వెన్నుఁడు మాత్రము నన్నేల వంచించును. అతఁడు గోరిన యర్థంబొసంగుచుండ నన్నువంచించునా? ఆట్లు వంచించి నచో నయ్యది నాభాగ్యము గాకుండునే యేదియెట్లయినను దానంబు నొసంగెదను.

వామ—బలీంద్రా! ఏమందువు.

శుక్రా—ఏమిది? నాపల్కుల నాదరింపకుంటివి. నావచనంబులకుఁ బ్రతివచనమిచ్చెదవా! కులగురుఁడనైన మీ శ్రేయంబనవరతంబు గోరెడి నన్నే తిరస్కరించెదవా! మూర్ఖా! ఇందులకుఁ దగిన ప్రతిఫలం బనుభవింపుము. నావచనంబు లాదరింపక నన్నపమానపరచితివి గావున శీఘ్రకాలంబునఁ బదభ్రష్టుండవు గమ్ము. (నిష్క్రమించును)

బలి—గురువర్యా!

ఆ. బ్రతుకవచ్చుఁగాక • బహుబంధనములైన
వచ్చుఁగాక లేమి • వచ్చుఁగాక
జీవధనములైన • జెడుగాక పడుగాక
మాటదిరుగ నేరరు • మానధనులు.

తమశాపంబునకు గుఱియైనవారుల కెంతగా విచారించుచుంటినో యం
తకు వేయిరెట్లు పరితాపమున సత్యమతిక్రమింపజాలనని జెప్పు
చున్నాడను (వామనుని వైపునకు దిరిగి) వటూత్తంసమా!
జాలమికేల? రమ్ము ! నీపాదపంకేరుహంబులఁ గడుగనిమ్ము.

క రమ్మా మాణవకోత్తమ
లెమ్మా నీవాంఛితంబు • లేదనకిత్తున్
దెమ్మా నీయడుగుల నిం గా
నిమ్మా కడుగంగవలయు • నేటికి? తడయన్.

(పాదముల గడుగు టభినయము)

వామ:—బలిసార్వభౌమా ! ధారాపూర్వకముగ మూడడుగుల మేర
ధారవోయుము.

బలి—పంచభూతంబులు-సోమసూర్యాది గ్రహనవకంబును-పరమేశ్వ
రుడును- సాక్షులుగ నీవటుశిఖామణికి మూడడుగుల మేర
దానమొసంగితిని. (ధారవిడువబోవ పడకుండును)

వామ (తనలో) శుక్రుడు ధారపడకుండ జేయుచున్నాడుకానిమ్ము
(ప్రకాశముగ, రాజేంద్రా! ధారపడుటలేదు. యించుకతాళు
ము. అడ్డుగానిని నేన ఒక్కసేసెద. (అని దర్భపుడకచే బొడు
చును)

శుక్రుడు —(ప్రవేశించి రోదనముచేయుచు 'బలీ! కంటివా' నీచేనైన
నదానమిరాయకుండ జేయచోరి నీటిధారపడకుండ నిలువుజేసి
నందులకు నానేత్రమునకు మోసమువాటిల్లెను. చూచితివా!
యీతనిపనులు యిప్పటికైన నామాటవినుము.

బలి—గురువరేణ్యా ! నాజిహ్వ తిరుగనేరదు.

శుక్ర—అయిన నాశాపమనుభవింతువు.

(శుక్రుడు నిష్క్రమించును)

(బలి దాన మొసంగును. వామనుఁడు విశ్వరూపియగును.)

బలి—(ఆశ్చర్యముతో) వింతగానున్నదే? ఈరోదసీకుహరమంతయు నాక్రమించి దివ్యతేజంబుతోనున్న యిమ్మహాభాగుండు-యా చార్యుఁడు నుడివినట్లా నారాయణుఁడే గావలయును.

వామ—బలీంద్రా! ధారాపూర్వకంబుగ దాన మొసంగిన మూడడుగులకు భూమ్యాకాశములు రెండు పదంబులయ్యెను. మూడవ పదమునకు తావుజూపుము లేకున్న యనృతమాడిన పాపమున బోవగలవు.

బలి—నారాయణస్వరూపా!

ఆ, వె సూనృతంబుగాని • నుడియదునాజిహ్వ
బొంకజాలనాకు • బొంకులేదు
నీతృతీయపదము • నిజమునాశిరమున
నెలవుసేసిపెట్టు • నిర్మలాత్మ.

ఆ. వె. నిరయమునకు బ్రాప్తి • నిగ్రహమునకును
పదవిహీనతకును • బంధనమున
కర్థభంగమునకు • నఖిలదుఃఖమునకు
వెఱవ వదే బొంక • వెఱచినట్లు.

వామ—(పాదమును బలిశిరముపైనిడి) బలీంద్రా! నీభక్తికి-నీసత్యవాక్పాలనంబునకును- నీదాతృత్వమునకును చాల సంతసించితిని. సావర్ణమన్వంతరంబున నీవిందుఁడవు గాఁగలవు. అంత పర్యంత మీవు నాపదధ్యానతత్పరుఁడవై సుతలలోకంబున సుఖముండుము.

బలి—(నమస్కరించి) అనుగ్రహింపబడితిని.

ఉ. ఎన్నఁడు లోకపాలకుల • నీకృపజూడని నీవునేఁడు న
న్నన్నతిసేసి నాబ్రతుకు • నోజయునానతియిచ్చిగాచితీ
మన్ననలీదయారసము • మాటల పెద్దరికంబు జాలవే
పన్నగతల్ప నిన్నెఱిగి • పట్టిన నాపదఁగల్గనేర్చునే?

భవత్పదారవింద సేవాతత్పరుఁడనై మెలఁగుసట్లనుగ్రహించితివి. యిం
తియెజాలును. భవదాజ్ఞపై సుతలంబుననే యుండెదను.

(తెరపడును)

శ్రీ

సంగీతవిష్ణులీలలు

పరశురామావతారము.

(ప్రవేశము:—కార్తవీర్యార్జునుఁడు, వీరసేనుఁడు.)

కార్త—వీరసేనా! ఒక్కసమయమున - ననేకక్షోహిణులకు - నెవరికి - నెట్లు యెట్టిసౌఖ్యములు గావలయునో - యట్టిసౌఖ్యములొసఁగ గూర్చి విందొనర్చినాఁడు. ఈజమదగ్ని మహాముని ప్రభావము వర్ణించుట కలవిలేనిదిగదా.

వీర—ప్రభూత్తమా! అయ్యది యామునిప్రభావమని యెంచఁగను అతనివద్దనున్న సురభియను కామధేనువే సమస్తము సమకూర్చెను.

కార్త—అట్టిసురభిమాత్రము సామాన్యులకు లభించునా? తపఃప్రభావముగలవారికిఁగాని యట్టికామధేనువు లభింపదు.

వీర—అట్టి ధేనువు తపోబోట్లకడ నుండదగునుగాని యాకులములఁ దినుచుఁ గాలంబుఁగడపు మౌనిజనులకేల?

కార్త—నిజము! నిజము! కాని యదిమనకెట్లు లభించును.

వీర—ఆజమదగ్ని మహామునికడకు నన్నుఁబంపుడు. యాతనిఁ బ్రార్థించి యాధేనువును గొనివచ్చెదను.

కార్త — బహుయత్నలభ్యమైన యాధేనువును నీవడుగుటయే తడవుగా నీకొసఁగునని తలంచితివా !

వీర — విప్రులు ధనాశాపరులు గావున స్వర్ణమహాత్మ్యమున వారల లోబరచుకొనవచ్చును

కార్త — అరణ్యంబుల కందమూలాదికముల భక్షించుచు తపోనిరతులై యుండువారలకు ధనాశయుండునా?

వీర — దేవా పలుమాటలేల? వయి రెండు మార్గములు సరిపడకున్న దండించియైన యాసురభిని దోడ్కొనివచ్చెద సంశయింపక నన్నంపుడు.

కార్త — అట్లయిన పోయి రమ్ము

వీరసేనుడు — చిత్తము (నిష్క్రమించును)

కార్త — అట్టిధేనువు నవశ్యముగా సాధింపవలయును. దండించియైన భూపాలకుఁడు తన దేశంబునగల జనులయొద్దనున్న సువస్తువులఁగైకొనవచ్చును. 'దండించి యాధేనువునుఁ గైకొంటిమని పరశురాముఁడు యుద్ధమునకు సిద్ధపడునని దలంచెదను ఆయిన నాకేటిభీతి. ముల్లోకంబుల గడగడలాడింపగల మేటిమగండనైన నన్నెదిరించి యాపేదపాఱుఁడు నిల్వనేర్చునా? మొన్న మొన్న దేవేంద్రాదుల నిర్జించి వారలచే సమస్తోపచారములు చేయించుకొనుచున్న యారావణునంతవానినే పట్టి బంధించియుంచితినిగదా ! ఇంక నీపరశురాముడా నను నెదుర్కొనజాలులు. ఈతఁడొక్కఁడేగాదు. యీతనివంటి పేదపాఱులు పదివేవురు ప్రతిఘటించి నిలచిన నించుకేనియు భీతిల్లను. వారల నెల్ల నొక్కాడి యాసురభిని గైకొందును.

(ప్రవేశము — వీరసేనుఁడు.)

వీర — మహారాజా ! జయము. జయము.

కా—ధేనువును గొనివచ్చితివా? యాజమదగ్ని యద్దానిని నతనుగుట యే తపన్వగా నర్పించెనా?

వీర—లేదు. లేదు. ఎన్ని రెోవిధముల బ్రతిమాలితిని కాని లాభము నుమంతయును గాన్పింపలేదు అంత నేనింక చేయునది లేక బలిమి నద్దానిని గొనివచ్చితిని

(తెరలో) హైహయాధీశ్వరా ! రక్షింపుము-రక్షింపుము- ప్రమత్తుల పై యుద్ధమునకు సిద్ధముగాలేని మమ్ముల నీపరశురాముండా దరించి వధింపుచున్నాడు.

వీర—(తనలో) కార్యము మించివచ్చినది పరశురాముని కోపమింత నంతట చల్లారదు.

కా—సైనికులారా ! వెలుపకుడు మీమీ బలంబులజూపి యాతని నెటులైన నిర్జింపుడు సేనానాయకులారా !

ఉ. బాలుఁడు వెఱ్ఱి బ్రాహ్మణుఁడు • బ్రాహ్మణుకైవడినుంటమానిభూ
పాలురతోడ భూరిజయ • భవ్యులతోడ భయంబునక్క క
య్యాలకువచ్చినాడు మన • యందికఁ బాపములేదు లెండు లెం
డేలసహింపబూనురుని • నేయుడు వ్రేయుఁడు గూల్పుడిమ్మహిన్.

మంత్రిసత్తమా ! కార్యము మించివచ్చినది. 'రమ్ము సంగ్రామరంగ మునకేగి- నేసలబురికొల్పిపత్తము రమ్ము. (నిష్క్రమింతురు)

ద్వితీయరంగము.

పరశురాముఁడు కార్తవీర్యుఁడు.

పర—ఓరోరీ ! క్షత్రియకులాధమా ! పరమనిష్ఠాగరిష్ఠమై తపమాచరించుచు గాలయాపన మొనరించుచున్న విప్రులధనంబు లప హరింప నెంచితే. దుష్కృతి కమ్ముచున్నీ భీమసంగ్రామంబున కథావశేషునిగా నొనర్చి నీతోడివారలకు బుద్ధికొల్పెద.

కా—వెఱ్ఱిబ్రాహ్మణుఁడా ! యూరక యేల వదరెదవు. శరణమును ప్రతిఘటించి నిలచి నన్ను నిర్జింపజాలువాఁడు లేఁడు.

పర—ఏమా ! గర్వము కాపచాపబలంబులుగల్గిన భూసురులె నిన్ను సమయింపగలరు. దుర్మతీ ! యింతగర్వంబుగల నిన్నూరక విడువరాదు.

కా—మేటిబలుఁడగు-త్రిలోకభువనంబుల నుత్తలపడజేసిన-వీరాగ్రేసరుఁడగు పంక్తికంధరుని యవస్థ నేమయ్యెనో వింటివా ! పెక్కు-వత్సరంబులు నా చెరసాలలో నివసించెను. అతనిశక్తియుక్తుల కన్న నధికంబగు శక్తియుక్తులున్న రమ్ము.

గీ. లోకములు మూఁడుగూడ క • ల్లోలమొంద
జేయుపంక్తికంధరుని శి • క్షించినట్టి
జెట్టి నగునన్ను మార్కొను • చేవయున్న
దురమునను నిల్చి జూపుమీ • తోర్బలంబు.

పర—ఛీ ! దుర్మతీ ! యుద్ధమునకు సిద్ధపడియుంటిమి. నేఁడు నిన్ను పరేతరాజనిలయంబునకుఁ బంపినగాని రణరంగమును విడువనొల్లను.

కా—బాలుఁడా ! వృథా వదరెద వేల? బ్రాహ్మణుల కుద్భవించియు-క్షత్రియోచితములగు వీరాలాపములనీవాడుట జూడ గడుంగడు వింతగానున్నది.

పర—ఓరీ ! నృపకీటకాధమా ! పూజనీయుల మగు మమ్ము మదాలసనాడ సాహసించితివా ! జన్మముచే బ్రాహ్మణుఁడనై కాపబలంబును ఈశ్వరవరప్రసాదమున క్షాత్రబలంబును బొందియున్నాను. ఇంకనైనను- నా క్షత్రియోచిత వీరాలాపములకుగల కారణము తెలిసికొంటివా !

కా—(చిఱునవ్వున)దత్తాత్రేయ వరప్రసాదలబ్ధమైన యీకార్తవీర్యా
నిమోఘల నీశాపచాపబలంబులు- పని జేయజాలవు.

పర...(కోపమున) కేదుర్మతీ ! (18)

కా— వెర్రిపారుడా ! నీ బెదరింపులకు భీతినొందువారెవ్వరు నిచ్చటలేరు
యుద్ధమునకు సిద్ధపడి-రమ్ము నీశాపచాపబలంబుల మంట
గలిపెద.

పర— ఓరీ ! నృపకులాధమా ! ఇంక కడతేరితివి

(యుద్ధమొనరింతురు పరశురాముడు కార్తవీర్యుని బాహువులన్నిటిని
ఖండించి శిరమ్మట నేలగూల్చును.)

పర— దుర్నీతిపరుండగు నీతడు కడతేరెను.-ఆవృత్తాంతము జనకునకె
ఱిగించి యాతని నిగూఢ సంతసమున గూర్తును.

(నిష్క్రమించును)

తృతీయరంగము-పర్ణశాల.

జమదగ్నియు-పరశురాముడును యుండగా తెరలేచును.]

జమ—కుమారా ! ఎంతక్రూరకర్మమొనరించితివి. వర్ణాశ్రమకులా
చారధర్మంబులు దప్పివర్తింపకుండ శాసించి భూవలయంబును
బరిపాలించుచు-విపినాంతరాళంబుల పవనపర్ణాంబుభక్షులై వసిం
చుచున్న-మనబోంట్ల కేకీడును బొరయకుండ రక్షించుచు సౌఖ్య
మొనగూర్చు భూపాలుర వధించుటయే తగునని భావించితివా?

కం. కలవెల్ల నెల్లదమతమ
చెలువంబులు దెచ్చి రాజు • జేయుదు రకటా

బలువేల్పురాజా వానిం
జలమున నిల్లిలపోయి • జంపితిభృరాట్ !

పర—జనకా! క్షమింపుము. మనసురభిని బలిమినిగొనిపోయెనని యుక్కునికుమారుఁడు దెల్పినంత నణచుకొనలేనంతటి క్రోధము నన్నావేశించి యాతని వధింపజేసినది.

జమ—కుమారా! క్రోధమే సర్వనాశనమునకు మూలకారణము- క్రోధముఁగల మానవుడెప్పటికిని స్థిరకీర్తి నార్జింపజాలడు. ఓర్పు గలిగి యుండుటవలన సర్వకార్యముల సాధింపవచ్చును. మన బోంట్లకు తాలిమియే ధర్మము

కం॥ తాలిమి మనకును ధర్మము
తాలిమిమూలంబు మనకు • ధన్యత్వమునం
దాలిమిగలదని యీశుం
జేలించును బ్రహ్మపదము • నెల్లన్ మనలన్.

ఇంతియేగాక పద్మాసనంబున గూర్చుండి నిష్ఠాగరిష్ఠుండై తపమాచరించినంత మాత్రమున నే మానవుఁడు పుణ్యలోకమునకుఁ బోవ జాలఁడు. అరిషడ్వర్గంబుల జిక్కువడక సర్వభూతంబుల సమదృష్టి నరయుచు తనకెవ్వడేని యెగ్గొనర్చినను నోర్చికొనియుండి సన్మార్గంబున నడచునో యాతఁడు పుణ్యలోకమును జేర గల్గును.

కం॥ క్షమ గలిగిన సిరిగలుగును
క్షమగలిగిన వాణిగలుగు • సారప్రభయున్
క్షమగలుగుతోన గలుగును
క్షమగలిగిన మెచ్చుశౌరి • సదయుఁడుతండ్రీ.

క్షమగలిగినవానికి సిరిసంపదలు గలుగును క్షమగలిగివాఁడే జగదీశ్వరుని మెప్పొందఁదగువాఁడు క్షమారహితుఁడవై నీవపకార

మొనర్చువాఁడని పట్టపు రాజును వధించితివి. సర్వశాస్త్రపారంగతుఁడగు విప్రపుంగవుని వధించుటయే మహాపాతకము బ్రాహ్మణుని జంపిన ఘోరపాపంబుకంటెను భూనాయకుని జంపిన పాపమధికము గాన కార్తవీర్యార్జునని జంపిన పాపపరిహారార్థమై తీర్థయాత్రకు వెడలిరమ్ము.

క. పట్టపురాజును జంపుట
కట్టలుకన్ విప్రుఁ జంపు • కంటెను బాపం
బట్టిట్టనకను నీవీ
చెట్టసెడగ తీర్థసేవ • సేయుము తనయా !

పర—(జనకుని యెదుట మోకరించి) జనకా ! క్రోధపరాయత్త చిత్తుడనై యుక్తాయుక్తము లరయనేరక— "నాశిష్యః పృథివీపతిః" అను వాక్యమును దలఁపబోవక-స్వయంకృతాపరాధంబున-నేసంపాదించుకొనిన యీమహాపాతకంబునకుఁ దగిన ప్రాయశ్చిత్తము విధించిరి యీమహాపాతకము నిపుడు మాత్రమున పటాపంచలై పరువెత్తునట్లొనర్పగల-చక్కని మార్గమొక్కటి యుపదేశించి- యనుగ్రహించిరి. మహాదురిత పంకమధ్యంబున జిక్కుకొని యిటునటు గదలమెదల జాలని స్థితిలో నున్ననాకు. యిట్టితరుణోపాయ ముపదేశించినయనుగ్రహంబునకెందులకివే నాశతసహస్ర వందనములు- ఇంక నాకనుజ్ఞ యిమ్ము యొక్కవత్సరములో పుణ్యనదీనదంబుల స్నానమాడి- పాపకళంకరహితుఁడనై-తమదర్శనమున కరుదెంచెద. ఆశీర్వదించి పంపుడు-పోయివచ్చెద.

జమ—కుమారా ! పోయిరమ్ము. నేనును యనుష్ఠాన మాచరించఁబోయెద. (యిరువురును నిష్క్రమింప తెరవ్రాలును)

చతుర్థరంగము.

మృతుండైన జమదగ్నిమహామునిపై బడియేడ్చుచు - రేణుక ప్రవేశించియుండగా తెరలేచును.)

రేణు—నాథా! పలుకరేమి? తమపాదరాజీవములే గతియని నెమ్మది సర్వకాలసర్వావస్థల సంస్మరించుచు - తమతోడిదే లోకమను కొని - యింకను - పదపద్మసేవ లొనర్పవలయునని యుత్సహించుచున్న నన్నిట్లనాథగతి పాలొనర్చి దివికేగితిరా! ఇంక మనము ద్దుష్కర్ములకు దిక్కెవ్వరు? - మన చిన్నికుమారుడగు పరశురాము నెవ్వరి కప్పగించితిరి - అయ్యో! కడుపుదహించుకొని పోవు న్నదే... అల్లనాడు రాజ్యమందగు హైహయాధీశ్వరున కొసంగిన యాతిథ్యఫల మీవిధముగా మనలజుట్టుకొనినదా! పరశురామా! హా పరశురామా! నీవేయున్న యిట్టి యాపద తటస్థించి యుండదుగదా! నీవు కార్తవీర్యుని జంపితివని క్రోధమున నీవూరలేని తరియూ హైహయులెల్ల గుమిగూడి యిచ్చటికరుదెంచి - తపోనిష్టాగరిష్ఠుడైయున్న నీజనకుని వధించినారు. పరశురామా! నాడు కార్తవీర్యుని జాపుటగాను నేడు నాకిట్టి దుఃఖమొనగూర్చిన వారిని జక్కాడి - సంతసమొనగూర్పుము... అయ్యో! పరశురాముడేడీ! ఏడీ (మూర్ఛిల్లును)

(ప్రవేశము: — పరశురాముడు)

—(అనుబంధము) నేడేలనోగాని పెక్కుదుర్నిమిత్తములు దోచుచున్నవి. ఎట్టివార్త వినవలసివచ్చునోగదా! (ముందుకునడచి రక్తమునుజూచి) ఇదేమి - ఈరక్తప్రవాహమేమి? (పరికించి) జనకా! (మూర్ఛిల్లును)

రేణు—(మూర్ఛదేరి పరశురాముని గాంచి) తనయా! పరశురామా! వచ్చితివా. (మూర్ఛిల్లును)

పర—(మూర్ఛదేరి) అమ్మా!

రేణుక—కుమారా! గంటివా! నీజనకుని యవస్థ నీజనకుని హితులైన హైహయులొనర్చిన యుపకారము. తనతండ్రిని సమరంబున మ్రోడించినందుకు నీజనకుని వారు తడమొట్టించిరి వైకీశవక్షోణించుచు నా యెదుటనే యిట్టి యకృత్యము నర్చిరి

పర—(తిగుర్రై మండిపడుచు) ఏమేమీ! యర్జుననిపుత్రులా! యిట్టి యకృత్యము నర్చినది కానిమ్ము వారలనెల్ల యీదినంబుననే మట్టుపెట్టెదను ఓరీ! దురాత్ములారా! మీకుమరణము సన్నమైనదని తెలిసికొనుఁడు. ఒక్కయీదురాత్ములనేగాక. నృపాలుర లేకుండునట్లెల్లర వధించి తీరెదను. మద్యమాంసంబుల కుత్తుగబంటిగా మెసవి భోగపరాయణులై దాము దినుచున్నదెల్ల ప్రజలకష్టార్జితమను మాటమరచి యుక్తాయుక్తములు విచారింపని భూపాలురుండిననేమి? లేకున్ననేమి? ఓరీ! రాజాధములారా! భూమిపై నొక్కమగవుఁడైన లేకుండునట్లొనరింతు నా జనకుఁడు స్వర్గమునకేగుట కనువగు సోపానములుగా మీశవములఁ బరచియుంచెదను. అమ్మా యూరడిల్లుము.

గీ. మాటవరుసకు నొకరాజ • మాతృదేవి
యిఁగులకుండఁగ నెల్లర • మృత్యువాత
ద్రోసి నాజనకునకు సం • తోషమెసఁగ
తర్పణము జేతువారి ర • క్తంబుతోడ.

జననీ నాకనుజ్ఞయిమ్ము,

రేణు—కుమారా! నీజనకుఁడు నన్నువిడచినందులకే చింతించుచున్న నన్ను విడచిపోయెదవా!

శ్రీ

సంగీతవిష్ణులీలలు

రామావతారము.

పర్ణశాల.

[సీతారామలక్ష్మణులు ప్రవేశించియుండగాఁ దెరలేచును.]

రాము — అన్నా లక్ష్మణా!

చ. జనకునియాజ్ఞ మాళినిడి ♦ స్వాంతమునన్ బెగడొందకుండ యీ
వనములఁ జేరి రక్కసుల ♦ బల్విరజూపి జయంబుగాంచి స
న్మునివరులిచ్చు దీవనలు ♦ మోదముతోఁ గొనినట్టి హర్షమే
మనముననుండదయ్యొ గుణ ♦ మాన్యుఁడు తండ్రి దివంబుఁ జేరుటన్.

ఇంతలోననే యింతయగునని యెన్నడైన సమకొంటిమా!

సీ. పదునాల్గువర్షముల్ ♦ పదునాల్గునిమిషంబు
లట్లు కాలక్షేప ♦ మమర జేసి
తనకోర్కెలీడేర ♦ ననిమదిలోనకై
కమ్ముమిగులసంత ♦ సమ్మునొంద
నిత్యసత్యవ్రత ♦ నియతాత్ముఁడా తండ్రి
ఘనతరామోదంబు ♦ గనుచునుండ
ప్రజలెల్లమారామ ♦ భద్రుఁడేం తెంచెమా
భాగ్యమేమనిజూడ ♦ వచ్చుచుండ

గురువరేణ్యుకు సన్మని • వరులతోడ
వడిగ జన్కదెంచి దీవన • లిడుచునుండ
నా పురంబును జేరనున్న • నాదు కోర్కె.
హా! విస్వమైపోయె బ్రతుకెందు • కకటకట

సీత—నాథా! మామగారదృష్టవంతులు! అరువది వేలవత్సరము లఖండవైభవంబుతో భూమండలంబెల్ల బరిపాలించి గణింపరాని యశోలక్ష్మినార్జించి విష్ణ్వంశసంభూతులగు మిమ్ము పుత్రులుగా బడసి నేటికి విధిప్రేరణము చే దివం బలంకరించిరి. అట్టివారి మరణమునుగూర్చి మనము సంతసింపవలయును. కాని కలిగిన సంతానములో నొక్కడైన కడదినంబున దగ్గర లేకునికిమాత్రమే గాఢవిషాదమున కెడమిచ్చుచున్నది.

రాము—కల్యాణీ! నీవనినది నిక్కము. కన్నతండ్రిని పిడికెడు బుగ్గి సేయు నదృష్టము దురదృష్టవంతులమగు మాకు లేకున్నమాని యీ కాలమునకు భరతశత్రుఘ్ను లిరువురుకూడ లేక పోవలయునా?

లక్ష్మ— అగ్రజా! గతించినదానికై వగచుచు గూర్చుండిన మనకు మిగుల బ్రమాదము రాగలదని శంకించుచున్నాను. కారణమేమందురా! అదుగో యాచాయను దిలకింపుడు. ఆవచ్చెడి జవ్వని యెవ్వతెయైయుండనోపును. ఇది మహారణ్యముగదా! మానికాంత లీతీరున శృంగారదేవతలవోలె నుండరుగదా! అట్టి నవనవాంగకోమలు లీప్రాంతమున కిట్లొంటరిగ రాజాలరుగదా! అట్టియెడ నీతరుణీమణి మనమున నెట్టి భయమును లేక యాత్మరక్షణమునకొక యాయుధమైనను లేక యిట్లిచ్చటికి రాగలిగియుండును. ఇదేదియో రాక్షసమాయగా నుండనోపునని నాతలంపు.

(ప్రవేశము: శూర్పణఖ)

శూ—[తనలో] మునులు చెప్పిన రామలక్ష్మణులు వీరై యుందురు. నా కుమారుని దనుపొట్టబెట్టుకొన్న మునిముచ్చులవలె కూర్చుండిరి. ఈక్షణమున వీరలపైబడి వచ్చియక్క "కటక్కు" నకోతికి నట్లీ యిరువురను గోతికి నా దుఃఖానలమును జల్లార్చుకొనియెదను. [సమీపించి పరికించిచూచి] ఎంతసుందరాకారులు-వీరల జక్కాడుటకుమారుగా-పెక్కు మద్దులిడుకొనవలయునను మోహము మదయించుచున్నది. వీరిలో నొక్కని జేరదీసితినా-నాజన్మసార్థకమగును [యింకను సమీపించి] సుకుమారులారా! మీరెవ్వరు

లక్ష్మ—జవ్వనీ! తండ్రియానతిచే వనవాసమొనరింపవచ్చిన శ్రీరామచంద్రుడతడు నేనాతనితోగూడ నరుదెంచి యాతనికి వలయు పరిచర్య సేయుచుందును నన్ను లక్ష్మణుడందురు. నీవెవ్వతెవు. ఇట్లొంటరిగ నిమ్మహారణ్యంబున నేలదిరుగుచుంటివి.

శూర్ప...(రామునితో) మారసుకుమారసుందరా! లోకపాలకులమని మేటి బిరుదములగన్న యింద్రాదుల పెక్కుమార్లు రణరంగమందు జితోస్మియనిపించిన లంకాధినాథుడగు రావణుని సోదరిని ఇంకనావచ్చినపని వినుము మునులవలనే నీవు సుందరుడవనివిని నాజన్మము సార్థకపరచుకొనవలయునని యిట్లరుదెంచితిని నన్ను జేబట్టి యాదరింపుము.

తే- వలచివరియించుకొన్న దం • పతులసౌఖ్య
మంతు దరిలేనివాకాసి • యట్టులుండు
రసికవరుని కేళ్ళాసి పెం • పొసిలభింప
బొరుగు వద్దనుగలిపిన • విధముదవరు

సీతతో సహవాసము చేయిచ్చిన రెండువవిధమైన సున్నదిగావున నన్ను చేకొనుము. సతియుండగా నీవేలనందువేమో వినుము, యీమెవలన బాధలేకుండ మ్రింగివేసెదను

సీత—నాథా! యీదుర్మతి సిగ్గుబిడియములవిడచి రాక్షసకృత్యము లకు వన్నెబెట్టునట్లుగా మాట్లాడుచున్నది.

రాము—సుందరీ! నీవంతశ్రమపడనేల? నామాట యటుంచుము. ప్రస్తుతము మాయెడలు చెంత లేకునికి గష్టించుచున్న నా తమ్ముఁడగు లక్ష్మణునివరింపుము.

శూ—ఛీ! ఛీ! ఏమంటివి! నిన్న మనసారవలచి ప్రేమించినకాంతను తృప్తిపరుపలేక పరునియొద్దకుఁ బొమ్మనుచుంటివా! యిది యేనా! నీమగతనము. ఇట్టివాడవగు నీతో నాకేమిపని. (లక్ష్మ ణునితో) లక్ష్మణా! నీవంగీకరింతుననుము. (సమీపించును)

లక్ష్మ—(దూరమునకేగి) తాళు. తాళు.

గీ. పెద్దవాడగురాముని • విడచి వారి
దాసు వరియించి దాసివై • దనరగలవె
యతనినేగోరి వరియించి • నట్లులైన
వారితో బాటు నీకు స • పర్య జేతు.

శూ—యంశమను నీమది నాలోచించుకొనుము.

శూ—కొలమాలిన యొక్కమగపురుషునకై దాసిని కాజాలను. రామా! పెక్కుమాటలేల నన్ను పరిగ్రహింతువా! పరిత్య జింతువా!

రాము—(అపవారించి) సోదరా! యీమెకు బుద్ధిసెప్పుము (ప్రకాశ ముగ) శూర్పణఖా! నాసోదరుడే నీకు సుఖకరమగుమార్గము నుపదేశించును.

శూ—అదేనాకుఁ గావలసినది రమ్మామార్గముపదేశింపుము.

(శూర్పణఖ లక్ష్మణుఁడు నిష్క్రమింతురు.)

[పునఃప్రవేశము.—లక్ష్మణుఁడు)

లక్ష్మ—అగ్రజా! యదురాచ్చరాలి ముక్కుచెవులు గోసి వికృతాకారిణిఁ జేసివచ్చితిని.

రాము—విరుద్ధపు గోర్కెల గోరువారల కయ్యది తగినశిక్షయే...

(తెరలోఁ గలకలము) ఏమీ కలకలము (ముందునటఁజూచి) పెక్కురు రాక్షసులరుదెంచుచున్నారు. వారివెంట శూర్పణఖ గూడనున్నట్లున్నదే (జూచి) అగునగును. ఏరేలనామె పరాభవమాలించి మనల బరిమార్చుటకై వచ్చుచున్నారా ఆబాణాసనము నొసఁగుము నేపోయి వారలరూపుమాపి వచ్చెద మీవదినెను జాగరూకతతోఁ గనుగొనుచుండుము.

(కార్ముకమందుకొని నిష్క్రమించి రెండవప్రక్కనుండి ప్రవేశించును)

సీత—(ఎదురేగి) నాథా! రాక్షసులెల్లఁ గథావశేషులైరిగదా!

రాము—కొందఱు మాత్రము భీతిల్లి పరువులిడిరి. పెక్కురక్కసులీభూదేవికి బలియైరి. నాయకులగు ఖరదూషణులు నసువులను మడచిరి.

(తెరలో)

శూ—ఖరదూషణాదులు సులభముగ నీచే పడిరని సంతసింపకుము. నాసోదరుఁడగు రావణునితోఁ జెప్పి మీకు దగినంత పరాభవ మొనర్పక నిద్రింపను. యాహారముఁ గొనను.

లక్ష్మ—ఓసీ! పోవే నీబెదరింపులకు భీతిల్లువారెవ్వరు!

సీత—ఇయ్యది కారణంబుగ ముందేమేని ప్రమాదములు గలుగునని భీతి జనించుచున్నది.

రాము—కల్యాణీ! భీతిల్లకుము లక్ష్మణా! కాలోచితకృత్యములఁ దీర్చుకొనుటకు వేళయైనది. లోనికేగుదమురండు.

(నిష్క్రమింతురు)

తెర వ్రాలును.

ద్వితీయరంగము.

పర్ణశాల.

(సీతారాములు ప్రవేశించియుండ తెర లేచును.)

రాము—కల్యాణీ! నీవు నాచెంతనుండుటఁజేసి యరణ్యవాస క్లేశము సుమంతయుఁ దోఁపకున్నది. అభ్యాసవశమున నరణ్యవాసమే సుఖముగా నున్నది.

సీత—ఏమిసుఖము. ఎప్పుడే రక్కసుని మూలమున నెట్టి యిక్కట్లు వాటిల్లునోయని భీతిల్లుచునే యుందును.

రాము—భీరులానా! ఈపరిసరమున గల రక్కసులందఱును పరలోకము కేగిరి. మనచేఁ బరాభవింపబడిన శూర్పణఖ యెందో భీతితోఁ నణఁగిమణఁగి యున్నది.

(ప్రవేశము—లక్ష్మణుడు.)

లక్ష్మ—అగ్రజా! ఫలపుష్పాదుల దెచ్చి పర్ణశాలయందుంచివచ్చితిని

సీత—నాథా! ఉల్లమే! ఆచాయఁ జూడుఁడు. ఆబంగారులేడిని అదే చంగుచంగు మని యాలతాకుంజము ముంగట దాటుచున్నది. అత్యద్ది నాచెంగట నున్న జిలికత్తియలు లేనిలోపము దీరగలదు. అద్దానిని దెచ్చి యొసంగరా? (19)

రాము—ప్రియా! అటులయిన గొనివచ్చెద.

లక్ష్మ అగ్రజా! వలదువలదు! ఎక్కడనైన బంగారులేడి యుండునా మనల మోసగింప నెవ్వడో యీరూపమున వచ్చియుండనోపు నని యూహించుచున్నాడను.

రాము—లక్ష్మణా! నీవనినట్లుగా రక్కసుడైన బలిమార్చెద లేకున్న భూజాతకోర్కెఁ దీర్చెద రెండును మన కవశ్యాచరణీయము లేగదా! మీావదినెను జాగరూకతో జూచుచుండుము పోయివచ్చెద. (నిష్క్రమించును)

సీత—(రాముని పరికించునటుల నటించుచు, ఆశ్వసిడిమృగమును బట్టుకొనుటకై యెంతశ్రమ పడుచుండిరి. అయ్యయ్యో! నిష్కారణముగా నాధుని నలయించిన దాననైతినే!... ఏమిది. లేడియు మీాయన్నగారుఁగూడ గాన్పించుటలేదు. లక్ష్మణా! పరికించుము.

(తెరలో) లక్ష్మ! రమ్ము! రమ్ము!!

సీత—(భయకంపితయై) లక్ష్మణా! వింటివా! మీాయన్నగారియార్త నాదము త్వరితముగా నాతనికి సహాయమొనరింపఁబొమ్ము కదలుము ఇంకను యిచ్చటనే యుంటివా?

లక్ష్మ—అమ్మా! జగదేకపూజ్యుండగు శ్రీరామచంద్రునకెన్నడైన నాపద కలుగునే- జననీ! సందేహింతువే? అన్నగారి పరాక్రమమీావుమాత్రమెఱుఁగవా? అంతియెగాక- ఆయార్తారవము సోదరునిదైనట్లు దోపదు. రక్కసు డెవ్వడో యట్టులరచి యుండును.

సీత—నిన్నటిదనుక నామాటలు శిరసావహించు నీవు-నేడేల నా పల్కులయెడ నాదరముంపకుంటివి. కష్టదశయందున్న యగ్రజుని యార్తనాద మాలించియు పోకున్న నినుజూడ. నేను

నీకెట్టిరో విపరీతబుద్ధి బుట్టియున్నదని తోచుచున్నది......
(ఆలోచించి) తెలిసెను నీదురాత్మ్యగర్వపుటాలోచనము. రాముడు
పరలోకమున కేగిన నన్ను పరిగ్రహింపవలయునని దలంచితివా!
దుర్మతీ! జీవనమునైన విడతునుగాని నీకుమాత్రము వశ్య
రాలనుగాను......ఎక్కడి సోదరులు. ఒక్కసోదరుడు రాజ్యము
నపహరించెను. వేరొక్కడు భార్యనపహరింప దలచుచుండెను.

లక్ష్మ—జననీ! కఠోరవాక్యములాడెదవేల? అన్నయానతినతిక్రమించి వర్తింపభీతిల్లుచుంటిని. నిన్నిచ్చట నొంటరిగా దిగవిడిచి చనిన నేమాపదయైన కల్గునేమోయని భీతిల్లుచుంటిని. కాని నీకఠోరవాక్యముల విని సహింపజాలకుంటిని. జాగరూకతతోనుండుము పోయివచ్చెదను. (నిష్క్రమించును.)

(ప్రవేశము రావణుడు.)

రావ—(తనలో) ఏమీ లతాంగిసౌందర్యము. ఇట్టి త్రిజగన్మోహిని నేదును జూచియుండలేదు. ఈమెను నాయర్ధాంగిగా జేసి కొనిన నాజన్మ సార్థకమగును. (20)

సీత - మునీంద్రా! నమస్కారము.

రావ—మనోవాంఛితఫలసిద్ధిరస్తు లతామణీ నీపేరెవ్వరు- నీనాథుడెవ్వడు నీసుందరాకారం బీయడవి పాల్జేయుచుంటివేల?

సీత—మునీంద్రా! మామామగారగు దశరథేశ్వరుని పంపున వనవాసమొనరింపవచ్చిన నాపతితో నరుదెంచితిని. నావిభుడను. మఱదియు నరణ్యముల కేగిరి వారిరువురును కొలదికాలంబున నరుదెంచి తగురీతిని సత్కరింతురు అంతవఱకీయాసనమున గూర్చుండుడు.

రావ—తరుణీమణీ! నీవృత్తాంత మెఱింగించితి నిక నావృత్తాంతము

గూడ వినుము కమలభవుండు నాపితామహుండు- జగద్విఖ్యా
తుండగు విశ్రవసుండు నాజనకుండు- స్వర్ణవికారమైన లంకా
పురంబు నివాసము- ముల్లోకంబు లొక్కట పెట్టున నాక్రమింప
జాలిన దైత్యవల్లభుడను రావణుండనువాడను. ఇంక నావచ్చి
న పనివినుము లోకంబులనెల్ల నిపు చక్కని దానవని శూర్ప
ణఖచే విని- విరహాభరంబున ధైర్యంబుడిల్లపోవ మన్మథపీడి
తుడనై యిట్లు దెచ్చితిని-నన్ను జేకొనుము- లంకారాజ్యము
నకు నిన్నధికారిణిగా నొనర్చిదాసుడనై మెలగుచుండెదను.

సీత—ఛీ! దురాత్మా! యింతకుతాళుము .నా విభుండు దండధరుడైవంత
నే నిను జక్కాడి ముక్తికాంతకు నిచ్చియున్నాడు. (21)

రావ—తన్వీమణీ! నీవంగీకరింపకున్న బలిమినైన గొనిపోయెదను.
ఇంతకును నిపు నా నిజరూపమును జూడకుండుటచే నట్లను
చుంటివి. ఇదే చూడుము నానిజరూపము. (అని నిజరూపము
దాల్చును.)

సీత- రామభద్రా! హా రామభద్రా! (మూర్ఛిల్లును)

తృతీయరంగము- -యుద్ధభూమి-

(ప్రవేశము అంగదుడు)

అంగదు-. (శ్రీరామచంద్రుని బాహావిక్రమము వర్ణింప నెవ్వనితరము-
ముల్లోకంబుల నొక్కపెట్టున నిర్మూలింపజాలిన బలుడగు కుం
భకర్ణుని నొక్కనిముషమున గూలనేసెను. అక్షికాయుం డాది
గాగల వీరులెల్లరును గతించుటచేతను కుంభకర్ణుడు కుంభినిపై
గూలుటచేతను రావణుడిప్పుడు తెక్కలు తెగినపక్షివోలె నిస్స
హాయుడై యున్నాడు. ఇట్లుండినను వెనుకంజ యుండక యింకను

మా శ్రీరామభద్రుని జయింపవలయుననియే యద్దురాత్ముఁడు యత్నించుచున్నాఁడు అతనిపట్టుదల కొంతయును మెచ్చ వచ్చును.

(తెరలో) అంగదా! ఎచ్చటనున్నావు.

అంగ—విభీషణా! ఇటురమ్ము.

(ప్రవేశము విభీషణుడు.)

అంగ—విభీషణా! విశేషములేమి? నాకొఱకై వెతకుచుంటివేల?

విభీ—ఓయీ! కార్యము మించివచ్చుచున్నది. శుక్రాచార్యమతంబున నాసారరుం డిప్పుడు పాతాళహోమము నాచరించుచున్నాఁడట అయ్యది నిర్విఘ్నముగా నెఱవేరిన నాతని జయించుట దుర్ఘటము మఱి యెట్లయిన నద్దానికి విఘ్న మాపాదింపవలెను.

అంగ—సిద్ధముగా నుంటిని. కాని కార్యసాధనోపాయము దోచుట లేదు.

విభీ—గొప్పపరాభవమును జూపినగాని యాతడు నిష్ఠనుండి లేవఁజాలఁడు. కావున నీవాతని యంతఃపురంబునకుం బోయి యాతనిభార్యను చెఱగొని యాతని యెదుటఁ బరాభవింపఁగడఁగుము.

అంగ—పాపము శమించుగాక పాపము శమించుగాక. విభీషణా! నన్నిట్టి నీచకార్యమున కేలనియోగించెదవు.

విభీ—అంగదా! నిన్నిట్టి నీచకార్యములకు నియోగింతునా! ఇందొక్క రహస్యమున్న దాలింపుము. నీవు వాలికి మండోదరియందు బుట్టితివి కావున నీవామెనంటిన దోషములేదు. అందువలన పరమాత్మస్వరూపుఁడగు శ్రీరామునాజ్ఞ యెట్టిపనియైనను నాచరింపవలయును. ఇంతకును మఱొక్కఁడీకార్యమును నిర్వహింపఁజాలఁడు.

అంగ—మంచిది అవశ్యమాతని హోమమునకు విఘ్నమాపాదించి వచ్చెదను.

విభీ—రమ్ము! శ్రీరామచంద్రునికడ సజ్జగొని తత్కార్యమును సాధింపబోవచ్చును. (నిష్క్రమి)

తెర వ్రాలును.

తుర్యరంగము.

(రావణుడు దీక్షతో హోమము జేయుచుండగా మండోదరి నిద్రించుచు నంగదుడు ప్రవేశించుచున్నాడు)

అంగ—ఓరి నక్తంచరాధమా! అమితబలుడగు సోదరుడు పడినను శౌర్యశాలియగు సుతుడు గూలినను మూలబలంబులెల్ల నాశనమైనను పట్టుదలవీడక నిట్లేకను హోమమాచరించుచుంటివే? ఆప్తులను బంధులను సుతులను గోలుపోయి జనశూన్యమగు రాజ్యము నింకను పరిపాలింపవలయునని దలంచితివా? యిదే చూడుము.

గీ. మున్ను శ్రీరాము నెఱులనో • మోసగించి
యవనిజాతను వైకొంటి • వంతెగాని
నేడు బాహువిక్రమమున • నిముసతీని
బట్టి తెచ్చితి చూడుమో • పంక్తికంఠ.

మాయాకృత్యవిశారదుండైన మారీచు సహాయమున భూజాతను దొంగిలించి తెచ్చితివిగాని నేను నీభటులెల్ల మూర్ఛపడి చూచుచుండ బాహుబలంబున గొనివచ్చితిని పరాక్రమమున్న బలమున్న శౌర్యమున్న రమ్ము నాతో బోరొనర్చి నిజభార్యను సంరక్షించుకొనుము. లెమ్ము త్వరపడుము. నిజభార్యను సంత

క్షించుకొననేరవు నీకీపాతాళహోమ మెందులకు పరకాంతా
కర్షణ ప్రయత్నమెందులకు లేవయ్యా.

మండో—ప్రాణేశ్వరా! నిశ్చింతమై యొక్క వనచరుండు నీభార్యను పరాభవించుచుండ చూచుచు నూరకుందువా? అప్రయోజకునివలెగిది నీభార్య నొకలు గొనిపోయి పరాభవించుచుండ నూరకుందువా? పగవానిచేబడిన నాదెసచూడవేల? వీనినేల వధింపవు. కొరవిచే తలగోకికొనినట్లు సీతామహాసాధ్విని గొని తెచ్చితివి. లంక కిట్టిచేటొనగూర్చితివి. కుమారుని సోదరుని జాపుకొంటివి. నిజభార్యాపరాభవమును కన్నారగాంచుచుంటివి—జీవితేశ్వరా! ఇట్లూరకుండుట నీకుదగునా?

రావ—(తనలో) సర్వనాశనమైనది. (లేచి ప్రకాశముగ) దురాత్ములారా! చచ్చితిరి దేకాచుకొనుడు (బాణముల విడుచును.)

అంగ—(తనలో) చేయవలసిన కార్యము నిర్విఘ్నముగా ననుకొనిన రీతిగా జరిగినది (నిష్క్రమించును.)

మం—(సమీపించి నాథా నాతుదిపల్కు లాలింపుడు విష్ణుస్వరూపుం డగునమ్మహాత్మునితో బోరి జయించుట దుర్లభము. ఇంకనైన నాపల్కులాలించి సీతామహాసాధ్విని రామచంద్రుని కర్పింపుడు. యాతని శరణువేడుడు.

రావ—ప్రియా! నీపల్కులు నాకు రుచింపవు ఏలనందువా వినుము

గీ. ఎరుగుదును నేను రాముండే • హరియటంచు
యతనిచే నాకు చావు స • త్యంబటంచు
పూర్ణముగ నేనెఱింగియే • బోవుచుంటి
ముక్తికాంతను క్షణములో • బొందుకొఱకు.

నాకొనర్చుచున్న యీహోమవిధ్వంసము గూడ నామరణమునే సూ

చింపుచున్నది. గెలిచిన కాంతామణిని గెలువకున్న ముక్తికాంతను వరింపగలను పొమ్ము. నీవు మాకు నీతులుపదేశింపవలసినకాలముకాలేదు.

మండో—నాథా వలదు. వలదు. హా! (మూర్ఛిల్లును)

రావ—(తనలో) ప్రేమపాశ మిప్పటికి దెంపుకొంటిని. రణభూమికేగెద. (నిష్క్రమించును.)

తెరవ్రాలును.

పంచమరంగము-యుద్ధభూమి.

(ప్రవేశము (శ్రీరాముఁడు విభీషణుఁడు.)

శ్రీరా—ఓయీ! విభీషణా! ఇదేమియో మాయగానున్నది. ఎన్నిమార్లు దుంచినను శిరంబులు మరల నుద్భవించు చున్నవి

గీ. తలలుచేతులుదుంచి దో • ర్బలముజూపి
విసివితినిగాని బ్రత్యర్థి • హీనమైన
గాసినొందడు యింక నే • కరణివీని
దుంచుటెట్లులో మదిలోన • దోపదయ్యె.

విభీ—స్వామీ! చతురానన వరప్రసాదమున వీనినాభియం దమృతము కుండలాకృతినున్నది. అయ్యది కారణంబున దలలు చేతులు తెగియు మరల నుద్భవించుచున్నవి కావున నాభిభేదింపుటకు యత్నింపుము

[ప్రవేశము—రావణుఁడు]

రావ—విభీషణా! ఎంత జేసితివి! నారవాస్యములన్నియు నెఱింగించితివా? యింటిగుట్టుదెల్పి లంకకు జేటొనగూర్చెదవా? రామా!

ఈశరమును దప్పించుకొనజాలవు యీ యస్త్రమున నీవో
నేనో కూలవలయును (శరము విడచును)

ముడు—(తప్పించుకొని) శరసంధానమన్న సామాన్యముగ నెంచి
తివా? యింక నాయస్త్రప్రభావమును జూడుము

మ॰ చపలత్వంబునడాగి హేమమృగమై • సంప్రీతి బుట్టించుటో
కపటబ్రాహ్మణమూర్తిపై యబలనా • కాంతారమధ్యంబునం
దపలాపించుటయో మదీయశిత ది • వ్యామోఘబాణాగ్ని సం
తపనం బేగతి నోర్చువాడవు దురం • తంబెంతయున్ రావణా!

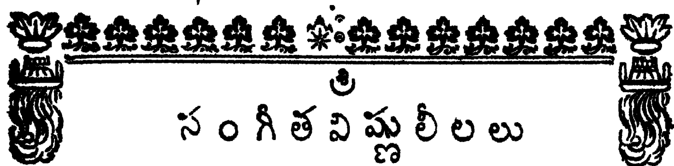
(శరమును విడుచును)

రావ—శివ-శివ! శి-వ_శి-వ—(చనిపోవును)

రామః—దుష్టసంహారమైనది యిక నారాక కాంక్షించువారలకు
ముదము గలుగజేసెదను (నిష్క్రమించును)

తెర వ్రాలును.

శ్రీ

సంగీతవిష్ణులీలలు

కృష్ణావతారము.

ప్రథమరంగము.

[ప్రవేశము—చంపక నీలవేణి రాధ కమల]

రాధ—చంపకా! బాలకృష్ణుని చర్యలన్నియును నద్భుతములుగానున్నవి. చంటిపాపడై చనుగుడుపవచ్చిన పూతన యనురక్కసి నుక్కడంచెను. తృణావర్తాసుల యమలోకంబున కనిపెను యీతని చర్యలన్నియునుం గడుంగడు జోద్యంబులయ్యెడి

చంపక—ఇట్టి యమానుషకృత్యంబు లాచరించుటకు జాలినపూరుషు డెవ్వడు ఈతడు నిక్కముగా దేవాంశసంభూతుడగును

కమల—అయిననేమి, యింత దుండగీడుతనమా!

నీల—దేవాంశసంభూతుడని మీకుదోచినచో యీయిండ్లగల పాలు పెరుగులన్నియు నాతనికి సమర్పించును సామంతులు గనుక వారట్లు చేయగలరు కాని మాబోంట్లాచరింప లేరుకదా!

కమల—ఓసీ నీపాలు పెరుగులు పాడుగాను! గోపబాలురతో గూడి చెప్పుటకు సిగ్గుపడనంగూడ చేయుచున్నాడు బాలుడని

మన్నించి యూరకొందుమన్న యాతని యల్లరిచేష్టలు సహిం
పనీయకున్నవి.

నీల.—రమ్మా యశోదమ్మగారివద్దకేగి యాతని కొంటెపను లన్నియును
జెప్పి శిక్షింపఁజేతము. (తొందరపడి కమలను లాగును)

రాధ—ఏమే! నీకంతతొందర మేమును. మీతో నరుదెంచెదము
మా పాలు పెరుగుల నొక్క నాఁడేని మిగుల్చుటలేదు. యీవృ
త్తాంతమా యశోదమ్మతో జెప్పవలయుననియే బయలుదేరితిమి

కమల—అటులైన రండు పొద్దుపోవుచున్నది.

చంపక—నడువుడు. (పరిక్రమింపగా తెఱలేచును.)

(ప్రవేశము-యశోద)

య—ఏమే చంపకా! గుమిగూడి నల్వురును-యిట్లరుదెంచిరి-రాకరాక
వచ్చితిరి గూర్చుండుడు

చం—ఏమున్నది బాలకృష్ణుని యల్లరిపనులంతకంత కధికమగు చున్న
వి పాలు పెరుగుల నొక్కదినమునైన మమ్మాదిననీయడు.

నీల—పాలు పెరుగులే కాదు! మీగడ- వెన్న- నేయి- కంటికగుపడనీ
యడు. వెన్నదినుచుండ నెవ్వరైనగాంచి యడ్డువచ్చిన- దిట్టి
జక్కులబెట్టి జక్కక తనదారిని బోవును-

రాధ—యశోదా! ఏమని చెప్పుదును మీకృష్ణుని చర్యలు.

క. మగువా నీకొమరుఁడు మా
మగవారటుపోవఁజూచి • మంచమునకున్
దగజేరి పొందనడిగెను
జగముల మున్నిట్టి శిశువు • చదువంబడెనే.

కమల—తల్లీ మీకృష్ణుని దుండగముల వర్ణింప నేరి తరము. మామ
మార్త జలకము లాడుచుండ నట కేతెంచి సమీపమునను
న్న వలువనుకొని పరుగిడెను.

క. చేబంతి తప్పిబడెనని
ప్రాబల్యముతోడవచ్చి • భవనము వెనుకన్
మాబిడ్డ జలకమాడఁగ
నీబిడ్డఁడు వలువఁదెచ్చె • నెలతుకతగునే?

చంపక—తల్లీ ! ఏమని విన్నవింతును

క. వెన్నదినఁగఁ బోడగనిమా
పిన్నదియడ్డంబువచ్చి • పిఱిదికిఁదివియన్
జన్నొడసిపట్టిజీరెను
జిన్నికుమారుండె యతఁడు • శీతాంశుముఖీ !

కమ—

క. కడులచ్చి కలిగెనేనిం
గుడుతురు గట్టుదురుగాక • కొడుకులనగుచున్
బడుగులవాడలపైఁ బడ
విడుతురె రాకాంతలెందు • విమలేందుముఖీ !

యశో—ఏమేమో ! మావానిమీఁద నేరములు చెప్పెదరు. కాని నాకుమారు డెప్పుడును నిట్టియల్లరి చిల్లరిపనులకుఁ బోవఁడు—మాకృష్ణుడునన్ను విడచి యొక్కనిముషమైన నుండఁడు.

తే. గీ. అన్యమెఱుఁగఁడు తనయాట : నాకుచూడ
మంచివాఁడీతఁ డెగ్గులు • మానరమ్మ
రామలార త్రిలోకాభి • రామలార
తల్లులార గుణవతీమ • తల్లులార.

మీరందఱే వచ్చి యిట్లు చెప్పుటచే మీరందఱును గుమిగూడి యాలోచించుకొని యిట్టినేరములు మావానిపై మోపుచుండిరి.

నీల—అమ్మా నిక్కమే వచించెదము. నీవు,నీకుమారుని క్రొమ్మోవిన్

లో నుంచకున్న మేమిగాబ్రతుకంబున కాపురముండలేము.

క. ఓయమ్మ నీకుమారుడు
మాయిండ్లను పాలుపెరుగు • మననీడమ్మా
పోయెద మెక్కడికైనను
మాయన్నల సురభులాన • మంజులవాణీ!

యశో—కమలా! నీలవేణీ! మావానిపై నలుగకుము-కృష్ణునితోడ
నలు మాటలింది బుద్ధిసెప్పెదను యిప్పటికేగుము.

కమ—మంచిది. (గోపికలు నిష్క్రమింతురు)

యశో—నాకనులముందట నే యెల్లప్పుడు నుండుచుండును. అట్టికృష్ణుం
డెటు గోపికల నగచాట్లబెట్టియుండును ఏమో! ఏసమయ
మున నో నాకనుగప్పి సందుచేసుకొనిపోయి యల్లరిసేసి యుం
డును. లేకున్న నో వారు నాతో నేల యీరీతి జెప్పుదురు.

(ప్రవేశము:—కృష్ణుడు, బల రాముడు, గోపాలుడు)

గోపాలు—అత్తా! చూచేవా! కిట్టయ్య బావేంజేసేడో-

యశోద—యేమిచేసినాడు.

కృ—(చెప్పవలదని బెదరించుచున్నాడు.)

గోపాలు—అదుగో! అదుగో! చెప్పితే కొడతానంటున్నాడు నేను
చెప్పను. నీవులేనప్పుడు నన్ను చావగొడతాడు

యశో—బలరామా! నీవుజెప్పుము.

గోపా—నే నేచెప్తాను మేమాడుకుంటూ యుండగానే. యొకచోట
పెద్దగొయ్యతీసి_మన్ను ముద్దలు-ముద్దలుగా దీసికొని—

కృ—(బెదరించును)

గో—నీబెదరింపులకు-నాకుభయములేదు.అత్తా! చెప్పితే నమ్ముతా
వో లేదో అమట్టిముద్దలు.గుటుకు గుటుకు-మింగేశాడు వద్దు

వద్దంటే నామాటవినక నన్నుతిట్టి మన్నంటే నాకిష్టమని యింకా పెద్దముద్దలుతీసి మింగేడు

యశో—బలరామా! నీవాతని వారింపలేదా!

బల—(తనలో) పరాత్పరునిమహిమ నెఱుఁగువారెవ్వరు. (ప్రకాశముగ) తినవద్దని చెప్పితిని.

యశో—ఏమిరా! కృష్ణా! నీమందగము లెక్కువయగుచున్నవి. గోపికలందఱును నీపై నేమేమో నేరములజెప్పిపోయిరి. నేడు నీయన్నయును యీబాలుడును మన్నుదినుచుంటివని జెప్పుచున్నారు. మన్నేల భక్షించెదవు.

క. మన్నేటికి భక్షించెదు
మన్నియమము లేలనివు • మన్నింపవు ని
యన్నయు సఖులును జెప్పెద
రన్నా మన్నేలమఱి ప • దార్థములేదే.

కృ—(తల్లిదగ్గర కేగి) అమ్మా! నామాటలాలించుము. నేనెన్నడును మన్నుదినలేదు. మన్నుదినుటకు వెఱ్ఱివాడనా! వీరిరువురకును నీవు నిన్న రాకు పెట్టినవెన్న పెట్టిలేదనుకోపమున నీతో ని_ చెప్పుచున్నారు.

యశో—ఏదీ నీవదనము మన్నుదినిన మట్టివాసన యెచ్చటికిఁబోవును.

కృ—శా. అమ్మామన్నుదినంగనే శిశువునో • యాకొంటినో వెఱ్ఱినో
నమ్మంజూడకు వీరిమాటలు మదిన్ • నన్నిప్డు కొట్టంగ వీ
రిమ్మార్గంబుఘటించిచెప్పెదరు కా • దేని మదీయాన్యగం
ధమ్మాఘ్రాణముసేసి నావచనముల్ • దప్పైనదండింపవే.

యశో—(తనలో) ఇదేమి-యీతనివక్త్రమునందు సమస్తలోకంబులును బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులును సప్తమహాఋషులును కులపర్వతంబులును యిదియదియననేల? సకలచరాచర భూతమ్ము

టులతో నిండియున్న యీజగంబెల్లను గాన్పించుచున్నది. అదే నేను నానాథుఁడు గోవులుగోపికలుగూడ యీతనిముఖంబున నే యున్నారము. ఇట్టిమహామహుడు కేవలము బాలుఁడని దలంపరాదు. సర్వవ్యాపియగు నాశ్రీమహావిష్ణు వీరూపంబున నవతరించియుండెను.

(22 అనుబంధము)

ఆ. వె. ఏమహాత్ములవలన • నీవిశ్వరూపంబు
గానఁబడెనొ బుద్ధి • కందమయ్యె
నా మహాత్మువిష్ణు • నఖిలలోకాధారు
నార్తులెల్లబాయ • నాశ్రయింతు.

కృ—(తనలో) ఈమహాసాధ్వి నన్నుపరమేశ్వరునిగా దలంచుచు-తనకుమారుఁడనుట మరచినది. యోగమాయాప్రభావమున నీమెను భక్తిమార్గమునుండి మరల్పవలయును. (అట్లొర్చును)

యశో—కృష్ణా! నీవు మన్నుదినలేదు నీయన్నయు నిగోపాలుఁడును కల్లలాడుచుండిరి. రండు మీకన్నముబెట్టెద. (నిష్క్రమింతురు)

తెరవ్రాలును.

ద్వితీయరంగము.

(ప్రవేశము:-యశోద)

యశోద—కృష్ణునిదుండగములు మేరమీరుచున్నవి. ఈతనిచేష్ట లన్నియును సహింపరాకున్నవి.

సీ. బాలుఁడీతండని • భావింతునందునా
యేపెద్దలును నేర • రీక్రమంబు

వెలవెలఁబోగుటకునై • వెలసింకునందునా
కలిగితే కొక్కఁడు • గానిలేదు
వెలిపుతో నాబుద్ధి • వినిపింతునందునా
తనుధానయై బుద్ధి • దప్పకుండు
నొండెఱుఁగక యింట • నుండెదనందునా
జొచ్చిచూడనిదొక • చోటులేదు
తన్నునెవ్వరైన • దలపోయ బారెడి
యోజలేకభీతి • యొకటియెఱుఁగ
డెలమినూరకుండ • డెక్కసక్కెములాడు
బట్టిశాస్తిసేయు • భంగియెట్లు.

ముద్దుకుమారుఁడని మందలింప కూరకొన్న కొలఁది యీతని లొల్లరి పనులధిక మగుచున్నవి. ఉట్టిపై బెట్టియుంచిన వెన్నయంతయు దినివైచి భాండమును బగులగొట్టి పారిపోయెను. ఇట్టితుంటరి యెట్టిపనులైన జేయగలడు బట్టిశిక్షింపవలయునని యత్నించుచుంటిని. ఇంతలో నాయింగిత మెఱిఁగి కాబోలు పరువెత్తెను. ఎక్కడి కేగగలడు. ఈసమీపమునందే యెక్కడనో నక్కియుండును. నలుమూలలుజూచి అదే! ఆమూలనేమియు నెఱుంగనివానిపోల్కి గూరుచున్నాడు. పరువున బోయి యీతని బట్టుకొని బంధించి యుంచెదను. (నిష్క్రమించును.)

(ప్రవేశము:—కృష్ణుడు రోలీడ్చుకొనుచు)

కృ—ఎంతయో విశ్వప్రయత్న మొనరించినను బట్టుకొని యీరోటను బంధించెను. ఎవ్వరిచేతను బంధింపబడనినేను- నేటికీవిధి యీరోటికి బంధింపబడవలసి వచ్చినది. కానిమ్ము. యిప్పుడు మద్దివృక్షములై పడియుండి నారాకకై నిరీక్షించుచున్న నలకూబరమణిగ్రీవులకు శాపవిమోచనం బొనరించెదను.

(మద్దిచెట్లమధ్యనుంచి రోలీడ్చును చెట్లుకూలిపోవును చెట్లనుండి
నలకూబర మణిగ్రీవు లుద్భవింతురు.)

నల—శ్రీకృష్ణా !

కం॰ భువనములు సేయఁగావఁగ
సవతీర్ణుఁడ వైతి కాదె ♦ యఖిలేశ్వరయో
గివరేణ్య విశ్వమంగళ
కవిసన్నుతి వాసుదేవ ♦ కల్యాణనిధీ !

మణి—ఓదేవదేవా !

శా॰ నీపద్యావళు లాలకించుచెవులున్ ♦ నిన్నాడువాక్యంబులున్
నీపేరన్ బనిసేయుహస్త యుగముల్ ♦ నిమూర్తి పైఁజూపులున్
నిపాదంబుల పొంత మ్రొక్కు శిరముల్ ♦ నిసేవ పైఁ జిత్తముల్
నీపై బుద్ధులు మాకునిమ్ము కరుణన్ ♦ నీరేజపత్రేక్షణా !

శ్రీకృ—నలకూబరమణిగ్రీవులారా ! నారాక కాంక్షింపుచు నన్నేమీ
మానసమందు ప్రార్థించుచుండుటంజేసియు నాదర్శనమగుట
చేతను మీ కృతార్థులైరి॰

క॰ తమతమ ధర్మముదప్పక
సములైనను నమ్మితిరుగు ♦ సభ్యులకును బం
ధమునను జూడగవిరియును
గమలాప్తుఁడు వెడలవిరియు ♦ ఘనతమము క్రియన్.

యింకమీరు మీలోకంబున కేగుడు॰

మణి_నల—మహాప్రసాదము. (నిష్క్రమింతురు)

(ప్రవేశము—నందాదులు)

గొల్లఁడు—మద్దిచెట్లు గూలినవి-(కృష్ణుని సమీపించి బంధనము లూడ్చి) బాబూ నీకేమియు దెబ్బతగుల లేదుగదా ! దైవమా యుచే నిప్పటికి మనకృష్ణునికేమియు మొప్పుగలుగ లేదు.

నంద — ఇంకనిచ్చోట నుండగూడదు. ఎవ్వరోయొకరు మనకృష్ణున
కెగ్గుసేయవలయునని యో దలంచుచుండిరి.

ఉ. ఇక్కడ నుండరే మనుజు • లీమన కృష్ణున కెగ్గుసేయగా
రక్కసురాలు పూజన్మనగ • తాటవయిక మదిగ లిపించె బై
డిక్కరియైన్ దరుల్ పడెను • కేశవసత్కృప దప్పి జాలునే
డక్కడికైన బోవలయు • నింకిటగోపకులార వింటిరే !

2 గొల్లడు — తప్పకుండాపోవాలి

3 గొల్లడు — నాకు తోచింది సెప్తానినండి.

క. కసవుగల విరవుపసులకు
లసదద్రినదీమహీజ • లతికావలి పెం
పెసగును గావురమ నకున
బొసగును బృందావనంబు • పోదడచ్చోటికిన్

నంద — నీవు చెప్పినది గూడ నాలోచింపవలసినదే. మనగోవులకుం
గావలసినది కసవు. అయ్యది కొల్లలుగ లభించు స్థలము బృం
దావనము. గాన నింక సంకోచింపబనిలేదు. మూరుమాటా
డక యిచ్చటికేగుటకు ప్రయాణము కండు. (నిష్క్రమింతురు)

తెర వ్రాలును

తృతీయరంగము.

బృందావన సమీపారణ్యము.

ప్రవేశము — బ్రహ్మ.

బ్రహ్మ — ఈతని మహాత్మ్యమెద్దియో పరీక్షింపవలయునని గోవులను
గోపాలురను గూడ గృహయందుంచి దాచితిని. ఆగోవులకొరకై
కృష్ణుడు వన్నెకేరి యదుగకమానడు. అదే వెదకుచున్నాడు.

శా. కర్ణాలంబితకాకపక్షములతో • గ్రైవేయ హారాళితో
స్వర్ణాభాసితవేత్ర దండకములతో • సత్పింఛదామంబుతో
పూర్ణోత్సాహముతో దృతాన్నకబళో • త్ఫుల్లాబ్జహస్తంబుతో
దూర్ణత్వంబున నేగ లేగలకునై • దూరాటవీవీధికిన్.
ప్రచ్ఛన్నముగ నితని వెంట నంటి ఏమిసేయునో పరికించెదగాక.

(నిష్క్రమించును.)

(ప్రవేశము:—కృష్ణుడు)

కృ—(తనలో ఎంత వెదకినను గోవుల జాడయే గాన్పింపకున్నది. (ఆలోచించి) ఆ- తెలిసినది. చతురాననుండు నాప్రభావ మెఱుంగగోరి గోవులను గోపాలురను దాచివైచెను. మోసమునకుఁ బ్రతిమోసము పన్నవలెను. నేనే గోగోపకుల రూపంబున వర్తించెదను. (నిష్క్రమించును)

(ప్రవేశము.—బ్రహ్మ)

బ్రహ్మ—వెరపింపబోయి వెరచినట్లయినది. కృష్ణుని వంచింపదలచి విశ్వప్రయత్న మొనర్చి విఫలీకృతమనోరథుండనై యాతనిచే వంచింపబడితి. గోగోపాలురను మాయముచేసిన తానే గోగోపాలుర రూపంబుల ధరించి చరించుచున్నాడు...ఆహా! ఈతని మహిమార్ణవంబును గొనియాడ యాదిశేషునకైన దరమా. ఈకృష్ణుని జూచుచు నానందించు యీ గోపాలురే ధన్యులు.

ఉ. ఎన్నడునైన యోగివిభు లెవ్వని • పాద పరాగమింతయున్
గన్నులగానరట్టి హరి • గౌగిటఁ జేర్చుచుఁ జెట్టఁబట్టుచున్
దన్నుచుఁ గ్రిద్దుచున్ నగుచుఁ • దద్దయుఁ బైఁబడిగూడియాడుచున్
మున్న నసేయు వల్లవకు • మారుల భాగ్యము లింతయొప్పునే.

అదె కృష్ణు డొంటిగ నందు గూర్చుండెను, నేబోయి యాతనియొద్ద నానేర మొప్పికొని కృతార్థుడ నయ్యెద. (నిష్క్రమించును)

(తెర లేవగా కృష్ణుడు ప్రవేశించును)

కృ—చతురాననుండు గోగోపుల దాఁచివైచి దాదాపుగా నొక్కవత్సర మయ్యెను, ఇఁకను నాతనికి నాప్రభావ మెఱుకబడినట్లు దోపదు. (ఎదుట జూచి) అదే బ్రహ్మగా రరుదెంచుచుండిరి.

(ప్రవేశము—బ్రహ్మ)

బ్రహ్మ—శ్రీమన్నారాయణా! నానేరమును సైరింపుము. నిన్నెఱుంగలేక నియెడ మూఢుఁడనై వర్తించితిని. (23.

సీ. రంపాలతికతోడ • జలదంబు కైవడి
మెఱుఁగు టొల్లియతోడ • మేనివాని
గమనీయ మృదులాన్న • కబళ నేత్ర విషాణ
వేణు చిన్నంబుల • వెలయువాని
గుంజావినిర్మిత • కుండలంబులవాని
శిఖిపింఛ వేష్టిత • శిరమువాని
వనపుష్పమాలికా • వ్రాతకంఠమువాని
నలినకోమలచర • ణములవాని
కరుణగ నలుకొనిన • కడగంటివాని గో
పాలబాలురభంగి • జరగువాని
నగుమొగంబువాని • ననుగన్నతండ్రిని
నినుభజింతు మ్రొక్కి • నీరజాక్ష.

మ. ననుమన్నించి భవజ్జనంబులకు నా • నందంబు నిండించు ని
తగురూపంబిదె నామనంబున కచిం • త్యంబయ్యె నియ్యుల్లస
ద్ఘన విశ్వాకృతి నెవ్వఁడో యెఱుగఁ డీ • కైవల్యమైయున్న యా
త్మునిసేవ్యంబగు నీదువైభవము చం • దం బెట్టిదో యీశ్వరా!

క. తారాతుషారశీకర
హారజములకైన లెక్క • బుధు లిడుదురు భూ
భారవతీర్ణకరుడగు
నీరమ్యగుణాలి నెన్న • నేరర గణ్యా.

ఓ పురాణపూరుషా !

మ. ఒకఁడై యుంటివి బాలవత్సములలో • నొప్పారితీవంతటన్
సకలోపాసితులై చతుర్భుజులునై • సంప్రీతినే గొల్వఁగా
బ్రకటశ్రీగలవాడవైతి వటుపై • బ్రహ్మాండముల్ జూపి యొ
ల్లక యొక్కఁడవైతి వివిధశ్రీ • లత్వంబు గంటింగదే

శా. దేవా నీచరణప్రసాదకణ లబ్ధింగాక లేకున్న నొం
డే వెంటం జను నీ మహామహిమ నూ • హింపంగ నెవ్వారికిన్
దేవా రైచన వారలో నొకఁడనై • నిన్ గొల్చు భాగ్యంబు నా
కీవే యిప్పటి జన్మమందున నొం • డెండైననో యీశ్వరా !

మ. నిను హింసించిన పూతనాదులకు మున్ • నీ వేటి సంకేత మి
చ్చిన నీకుం బరదారపుత్రగృహ గో • శ్రీప్రాణదేహాదు లె
ల్లను వంచింపక యిచ్చు గోపకులకున్ • లక్షింప నేమిచ్చెదో
యని సందేహము తోచుచున్నది ప్రపన్నా నికరక్షామణీ !

లోకేశ్వరా ! భవద్దివ్యపాదారవింద మరందపానప్రమత్త చిత్తుడనై యెలంగున ట్లనుగ్రహింపుము.

కృ—చతురాననా ! సంతసించితిని. యిందు నీ వొనర్చిన దేమియును లేదు. అయినను నీ కోరిన వరమిచ్చితిని.

బ్రహ్మ—నారాయణా ! పురాణపూరుషా ! భవద్దర్శనంబున కృతార్థుఁడ నైతిని. సెలవొసంగిన నాలోకంబున కేగెదను.

కృ—మంచిది బోయిరమ్ము.

బ్రహ్మ—(నిష్క్రమించును.)

కృ—బ్రహ్మచే దాచియుంచబడిన గోగోపాలు రదే వచ్చుచున్నారుగ
నామాయ నుపసంహరించి వారల నెదుర్కొందును. (నిష్క్ర)

తృతీయతరంగము—యమునాతటి.

[ప్రవేశము :—కృష్ణుడు_ కాళీయునిపై తాండవమాడుచు యుండును. నాగాంగనలు_ చెలియొకవైపునను జేరి స్తుతించుచుందురు]

నాగ—దేవదేవా ! అరిషడ్వర్గంబుల జయించి యింద్రియనిగ్రహము గలవారలై మునివృత్తిని కాననంబున మెలంగుచుండెడి యోగీశ్వరులకైన దుర్లభుండవగు నీవు. యీఫణీంద్రునిపై నటించుచుంటివి యిట్టి మహాద్భాగ్యమొంద నీఫణి పూర్వ మేమి యొనర్చెనో.

ఉ. ఎట్టి తపంబుసేసెనొకొ • యెట్టి సుకర్మములాచరించెనో
యెట్టి నిజంబువల్కెనొకొ • యీఫణిపూర్వభవంబునందు ము
న్నెట్టి మహానుభావులకు • నెన్నడు జేరవగాని నీవు నే
డిట్టి వినోదలీల దల • లెక్కనటించెద వీ ఫణీంద్రుపై.

ద్వితీయ—కృపాపూర్ణభావా !

మ. బహుకాలంబు తపంబుసేసి వ్రతముల్ • పాటించి కాంక్షించి నీ
మహనీయోజ్జ్వల పాదరేణురణ సం • స్పర్శాధికారంబు శ్రీ
మహిళారత్నము తొల్లికాంచెనిదె, నీ • మంచేనియున్ లేక నీ
యహి నీపాదయుగా హతింబడసెనే • యత్యద్భుతంబీశ్వరా !

౧ నా—యదుకులభూషణా ! నిజభుజగర్వ ప్రమత్తచిత్తుండైన మద్విభుడెన్నియో నేరము లొనరించెను. తండ్రి తనయుని తప్పితముల మన్నించి మంచిమార్గమునకు ద్రిప్పుకీతిని మావిభుని పరిశుద్ధమైన మార్గమునబెట్టి మాకుం బతిభిక్ష పెట్టుము.

ఉ॥ నేరములెన్న నెక్కుడివి • నేముదలంచుదలంపులోపలన్
నేరుపులున్న వేనుతుల • నేరమి తండ్రిలు ద్రోచివుచ్చిరే
నేరమునేయువారి ధర • నీపతు లోకైకమాటు గావరే
నేరముగల్గు మద్విభుః • నేఁడిటగావఁగదే కృపానిధీ

2 నా.—ఈకాళీయుఁడు పిన్నవాఁడనియు పాపకార్యములాచరింప లేదనియు వక్కాణింపజాలము అయినను వైధవ్యమను దుఃఖ సముద్రమున మునఁగనోపక నీపదాబ్జంబుల బట్టివేడుచుంటిమి మాకుంబతిభిక్ష పెట్టి మమ్మనుగ్రహింపుము.

శా॰ బాలుండీతఁడు మంచివాఁడనుచుఁ జెప్పంగ రాము క్రూరుండు దు
ష్శీలుండౌ నప్పనైననేము సుభగ • శ్రీబాసి వైధవ్యదు
ష్టాలంకారము బొందనోపము మహా • ధాలాప మాలింపవే
చాలున్నీపద తాడనంబు పతిభి • క్షింబెట్టి రక్షింపవే !

వ్రి—కమలామనోహరా !

ఆ. వె. మమ్ముపెండ్లిసేయు • మాప్రాణవల్లభు
ప్రాణమిచ్చి కావు • భక్తవరద
నీవుసేయుపెండ్లి • నిత్యంబు భద్రంబు
చిన్ననాటిపెండ్లి • పెండ్లికాదు.

ఇరువురును—లక్ష్మీకళత్రా ! జోహార్ ! జోహార్ ! (24)

కృష్ణ—నాగాంగనలారా ! చింతింపకుడు. కాళీయా ! నీభార్యల పాతి వ్రత్యప్రభావమున రక్షింపబడితివి.

కం. గోవర్గముతో మనుజులు
ద్రావుదురీమడుగు నీరు • దగదిందుండన్
నీవును నీబాంధవులును
నీవనితలు పతులుజనుడు • నేడంబుధికిన్.

నాపదచిహ్నములఁజూచిగరుఁడుడు నీపై రాకుండును.గావుననిర్భీతితో
రత్నాకరంబున నివసించి సుఖముండుము పొమ్ము.

కాళీ—మహాప్రసాదము. (తెరవ్రాలును)

పంచమరంగము—బృందావనము.

(అక్రూరుడు ప్రవేశించుచున్నాడు)

అక్రూ—కంసుని కపటానకాలము సమీపించినది లేకున్న నిట్టివిపరీతపు టాలోచనలు పుట్టియుండవు. ధనుర్యాగమను మిషపై రామకృష్ణుల మధురానగరంబునకు రప్పించి వధింపనెంచి యున్నాడు కాని, పూతన తృణావర్తాది రక్కసుల నెక్కుర జంపిన యాకృష్ణుని- యాదివ్యపూరుషుని- మర్దింపగలఁడే! రామకృష్ణులు నిక్కముగ నాతో మధురానగరంబున కరుదెంచి కంసుని గర్వమడచి- జక్కాడెదరు...అయిన నాకేల యీతర్కవితర్కములు నావిధ్యుక్త కార్యమాచరించి-యా గోపాలకృష్ణుని దర్శించి కృతార్థుడనయ్యెద.. ఏమో సదియముగానున్నది - దుర్మార్గుడగు కంసునిచే పంపబడిన వాఁడనని దలంచి - నీచునిగాదలంచునో లేక సర్వభూతాంతర్బహిర్వర్తద్య సంగతుల నామూలాగ్రముగా నెఱిగినవాడగుటఁజేసి - నా యంతరంగిక భావమును నెఱింగి నన్ను సుజనుగాదలచి యాదరించి మన్నించునో....తప్పక యాకృపాసింధులుఁడు నన్ను సుజనుగా దలచి యాదరించును. తనపాదసరసీరుహంబుల శిరమిడి నమస్కరించి నన్ను నిక్కృష్ణునిగా దలచునంతటి వాఁ డాతడుగాడు.

ఇట్లు తర్కవితర్కములచేయుచు నిచ్చటనే కూర్చుండనేల శీఘ్రముగ నేగి రామకృష్ణుల దర్శించి వారలకు నావచ్చినపని యెఱిగించి మధురాపురమునకు దోడ్కొని పోయెదగాక.

(నిష్క్రమించును).

తెరవాలును.

[ప్రవేశము—కంసుడు]

కంసు—(తనలో) పదివేవ్వురు బాలుర నైననిముసమాత్రమున నుక్కడగింపజాలు కువలయాపీడ మీయిరువురిబాలకులచే పరలోకమున కేగినది- ఎవ్వరు నాయభీష్టము లీడేర్పరగిన విక్రమశాలులో యట్టి చాణూరముష్టికులు- రామకృష్ణులచే మడిసిరి యింకనీబాలకు పంపుటెట్లు- వీరలనే జంపకున్న నాకు మనఃశాంతి లభించ నా? -వీరలు జీవించియుండ నాకు మనఃశాంతి లభింపదు- నాయీనిశితకరవాలముననే వారల జక్కాడెదగాక.

(ప్రవేశము—కృష్ణుఁడు)

కృ—మామా! వెఱగున నిందు దాగొనవచ్చితి ..! సంగ్రామవిజయులమగు మమ్మభినందించుటకు మారుగా దూషించి యవమానింప నెంచితివా! మమ్ములజంపుమని సైనికుల కాజ్ఞయొసంగితివా! ఎంతశ్రమపడితివి మామా! ఇంతమాత్రపుబనికై సైనికులేల రమ్ము- నీశూరత్వమును జూపుము.

కం—వచ్చితివా! రమ్ము- నీకోరినట్లు నిశితఖడ్గధారచే నిన్నంతకాలయమున కనిపెదను వెఱగుపడి రాలేను- యీఖడ్గమును గొనిపోవ నిచ్చటి కరుదెంచితిని- యీఖడ్గముచే నిన్ను వధించినాపగ సాధించుకొనియెదను-

కృ—నీ ఖడ్గము నన్నుఁ దాకజాలదు

కం—చూతుము. (అని ఖడ్గము నెత్తి వ్రేయబోయి కత్తి కృష్ణుని దగా మాయుటజూచి పారవైచి-తనలో) యిదేమి వింతగానున్నది. (ప్రకాశముగా) ఓ డింభకా! ఖడ్గముచే గాకున్న ముష్టిఘాతముల నినుఁ జంపితి రెదన. (అని దరిజేరబోవును.)

కృ—మామా! తత్తరింపకుము! యీ దేహముతో నీవు నన్ను సమీపింపజాలవు.

కం—ఛీ! వాచాటా! నోరుమూయుము. (ముందుకుజూచి తనలో) నలువంకల కృష్ణుఁడే గలఁడు. ఎచ్చోటజూచిన నచ్చోటనే కృష్ణుఁడు గాన్పించుచున్నాఁడు ఎట్లీతని సమీపింతును.

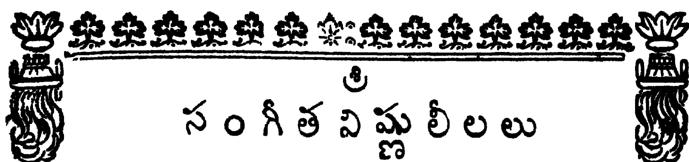
కృ—గర్వపరిహారమైనదా నీవద్దకే వచ్చెదంచి-నన్ను సమీపింపగల సూక్ష్మదేహ మిచ్చెదనుండుము.

కంసు—అక్కడనుంటివా (రెండడుగులు నడచి కృష్ణుని బట్టుకొనబోయి క్రిందపడును)

కృ—శ్రమపడకుము: నీయవసానము సమీపించినది-యింక ముందైన నిట్టి యకృత్యముల నొనరింపకుండుటకై నిన్ను వధించెద. (అని యాతని వక్షముపై గూరుచుండి వధించి) ఇంక రాబోవు మహాభారతయుద్ధమున నెక్కుడు దుర్మార్గుల గూల్చి నాయవతారమును సమాప్తినొందించెద. (నిష్క్రమింతురు)

తెర వ్రాలును

శ్రీ సంగీత విష్ణులీలలు

బుద్ధావతారము.

పాలసముద్రము.

(ఇంద్రుఁడు-బ్రహ్మ శివుఁడు-నారదుఁడు మునులు యుండగా దెఱలేచును.)

అందఱు—(25)

(శ్రీమహావిష్ణువు శేషునిపై శయనించియుండును.
లక్ష్మి పాదములొత్తుచుండును)

శ్రీమ—సురపుంగవులారా! మౌనిజనశేఖరులారా! చింతాక్రాంత హృదయులరై యున్నట్లు జూపట్టుచుంటిరేల?

నార—లోకరక్షకా! ఏమనివిన్నవింతును. నీవెఱుఁగనిదేమున్నది. అయినను మానోటినుండి వినఁదలచితివి- వినుము త్రిపురాసురుల బాధలకు దేవేంద్రాదులెల్లరును దాళలేకున్నారు.

ఇంద్రు—దేవా! స్వర్ణరజత యయోమయనిర్మితములగు నాపురములఁ దమయిచ్చవచ్చినట్లు ద్రిప్పుచు_త్రిపురాసురులు లోకముల నలయించుచున్నారు.

బ్రహ్మ—మహాయోగిపుంగవుఁడగు మయుని ప్రాపులభించినదని కన్నమిన్నగానకున్నారు-వీరల నిప్పట్టున జక్కాడకున్న లోకసంక్షోభము చల్లారునట్లు దోపదు.

శివు—త్రిపురదానవులు వేదమార్గావలంబులగుటచే మాకు దుర్ని రీక్షులైరి. ఇప్పట్టున మే మెవర్పగల చేయున్నదో దోచుట లేదు.

మునులు—నారాయణా! దగదంత్రుకుండవగు నీవిప్పట్టున నుపేక్షచేసిన లోకములన్నియు భస్మీభూతములగును.

ఇంద్రు—దేవాది దేవా!

సీ. మత్స్యరూపమున సో • మకుమ్రించి యలనాడు
పాత్రజదువులను గా • పాకినావు
బ్రహ్మ—కూర్మావతారివై • కుధరంబుమూపున
నిడుకొని సుధనుమా • కిచ్చినావు
శివు—కపటసూకరుడవై • కనకాక్షుజక్కాడి
భూదేవినానాడు • బ్రోచినావు
ముని—నారసింహుండవై • క్రూరదానవుజంపి
మూడులోకంబుల • బ్రోచినావు
ముని—వామనరూపివై • బలిబలంబులుమాపి
యమరులగాపాడి • యలరినావు
ఇంద్రు—పరశురాముడవౌచు • వసుధాధిపులమ్రించి
ధరణిభారముమాన్పి • దనరినావు
బ్రహ్మ—రామావతారివై • రావణాదులగూల్చి
యెల్లలోకములను • నేలినావు
శివు—వసుదేవపుత్రవై • పాపాత్ముడౌకంసు
దుర్మించిలోకముల రక్షించినావు
ఇం—గీ. పెక్కుమార్లిటు దుష్టుల • నుక్కడంచి
త్రిపురదైత్యులునేడు యీ • రీతినున్మ

బాధపెట్టుచు నుండగాఁ • బరమపురుష
నీకృపాదృష్టి మామీద • నిలువవేల?

నార — గీ. కామసంచారమొనరించి • భూమిమీద
బడినతోడనె దేశముల్ • పాడువారి
భస్మమగుచుండె నవలీల • పరమపురుష
యిట్టిపెనువింత గంటిమే • యెచటనైన.

లక్ష్మి — నాథా! ఈ రాక్షసాధముల జక్కాడి లోకంబుల జక్కపరుప వలయును.

ఇంద్రు — లక్ష్మీకళత్రా! ఆదానవుల బాధపడలేక మాబోంట్లెల్లరును తల్లడిల్లుచున్నారు.

వి — మహేంద్రాది బృందారకులారా! త్రిపురంబులవలన లోకములు వ్యాకులపడుట నెఱింగియు సమయము దొరకకుంకుటచే నేఁటిఁ గనివానిపగిది నూరకుంటిని. కాలవశమున నన్నియు సమకూడె ను. మిమ్ములను బిలచి యీవిషయమై మీతోఁ బ్రసంగింప వలయుననియే దలచుచుంటిని. ఇంతలోననే మీరరుదెంచిరి. త్రిపురనిర్మాతయగు మయుండు — తపశ్శాలి - అణిమాద్యష్టసిద్ధులఁ బొందినవాఁడు, ఆతఁడు తనయోగమహిమకు - తపశ్శక్తిని తోడ్పఱచి యీపురత్రితయము నిర్మించెను. అయ్యాదికారణంబుగ నీపురంబులకు కామగమనంబు కలిగినది - యింతియెగాక త్రిపురవాసులు వేదమార్గావలంబులు. అట్టియెడ వీరల మట్టుబెట్టు టసాధ్యమని దోచుచున్నది. అస్త్రశస్త్రములు వారల నేమియు చేయజాలవు.

లక్ష్మి — నాథా! అటులైన యీరాక్షసుల పీడ వదలించుకొనదగు మార్గమే లేదా?

వి — ఉన్నది కాని, యాదరించుట కష్టకరము.

నార—కష్టతమమైనను. కార్యసాధన నైనపిదప సుఖంపవచ్చునను యాశతో యుత్సాహముతో సద్దాసిని జేసితిగమన.

వి—త్రిపురాసురుల సంహరించుటకు మున్ను సిద్ధరసకూపములోని యమృతమును హరింప వలయును లేకున్నచో వారలు నశింపరు.

ఇంద్రు—సిద్ధరసమును హరించుటెట్లు?

వి—తారకాసురాదులు వేదమార్గముల బాటింతురుగాన గోవ్రుల హింసింపనొల్లరు నేనును యీశానలినోద్భవులును గోవత్సక రూపములనేగి యాసిద్ధరసకూపమునం బ్రమాదవశమునబడి నట్లుబడి సిద్ధరసమును గ్రోలవలయును.

శివ—సిద్ధరస మంతరించినపిమ్మట వారు సులభవధ్యులగుదురా!

వి—అంతమాత్రముననేనా? కృత్తిమముగాక ముందున్న దాలింపుము. తదనంతరంబు నేనా త్రిపురాసురులకు బుద్ధరూపంబున నాస్తికమత ముపదేశించి వేదబాహ్యులగునట్లు జేసెద వారి భార్యల పాతివ్రత్యమహాత్మ్యముచే వారు మరల జీవింపకుండునట్లు జేయుటకై వారి స్త్రీజనంబులకు మానభంగమొనర్చెదను ఆపిమ్మట నిరీశ్వరవాదులును నాస్తికులును నయినపిమ్మట వారల జక్కడుట సులభము.

శివ—చాల చక్కని యుపాయము

వి—ఇంతకే సంతసింపకుడు. వారిల రూపుమాపుటకై ధరణిని రథంబుగాం జేసి సూర్యచంద్రుల రథచక్రములుగాం జేసి సారథిగ బ్రహ్మను, శరాసనంబుగ మేరువును తూణీరముగ వార్ధి తురంగములుగ వేదములను జేసి రథారూఢుండైన యీశంకరుడు నన్నే బాణముగ బ్రయోగించి యాత్రిపురంబుల నొక్కసారిగా గాల్పవలయును ఫాలలోచనుని నేత్రాగ్నిని నారాయణా

త్రపురుషుకు ములికగనిడి పృష్టభాగంబున చంద్రికళనిడి యా బాణము ప్రయోగింపవలయును. ఫాలలోచనుని నేత్రాగ్ని కే కున్న పురములు భస్మముగాజాలవు చంద్రికళలేకున్న దానవులు మడియరు ఇంతగ్రంధము నడపినగాని యారక్కసులంత మొందరు.

శివ—ఎంతకష్టము.

ఇంద్ర—అయినను ఆచరింపవలసియున్నది.

విష్ణు—కార్యసాధనోపాయ మెఱింగిరి గనుక సాధనకైగడంగుడు.

తెరపడును.

ద్వితీయరంగము.

[తారకాక్షుడు కమలాక్షుడు విద్యున్మాలి ఉచితాసనములపై నుండగ తెర లేచును]

విద్యు—సోదరా! తారకాక్షా! ఇంద్రాదులెల్లను మనల నెట్లైన నను సంహరింపుమని యాశ్రీహరిని వేడుకొన వైకుంఠంబున కేగిరని యింతకమున్న వినియుంటిని

తార—ఇంద్రాదులగువారెందరగూడినను మనల నేమిచేయగలరు?

తే. గీ. కదనమొనరింప సర్వజ • గములొనసి
మచ్చరంబున వచ్చిన • వచ్చుగాక
సిద్ధరసకూపమున • సమృద్ధిగాల
భించు పీయూషముండగా • వెఱపదేల?

(తెరలో) ధానవసార్వభౌములారా! ఎక్కడినుండియో యొకచక్కని పాడియావరుదెంచి ప్రమాదవశమునబడినట్టు సిద్ధరసకూపంబునందుబడి యమృతమునంతయును గ్రోలివైచెను,

తార—కమలాక్షా ! నీవేగి యానవమాచాకమును కనుగొనిరమ్ము.

[కమలాక్షుడు నిష్క్రమించి రెండవప్రక్కనుండి ప్రవేశించును.]

కమ—సోదరా ! ఒక్కబిందువైనను మిగులలేదు.

తార—ఆశ్చర్యమాశ్చర్యము.

కమ—మరియొక్క విశేషము—సూపరసముతోఁగూడ గోవంతర్ధానమయినది.

విద్యు—అట్లయిననిద్యది శ్రీహరిమాయాకృత్యమయియుండవచ్చును.

[ప్రవేశము బుద్ధుడు.]

బుద్ధ—తారకాక్షా ! జయము జయము

తార—(తనలో) ముఖలక్షణములు పట్టిచూడ రాజకుమారునివలె నున్నాడు. వేషభావములు పరికింప యోగిపుంగవునివలె నున్నాడు. (ప్రకాశముగా) అయ్యా తమరెవ్వరో యెరుంగజేయుదురా.

బుద్ధ—ఓయీ ! బుద్ధుండను యోగిని.

కమ—తమ యోగప్రభావమున మాసిద్ధరసము హరించిన దెవ్వరో చెప్పుము.

బుద్ధ—యింకెవ్వరు మాయాస్వరూపుడగు శ్రీహరియే మిమ్ము మోసగించెను మీప్రవర్తనలబట్టియే మీకిట్టి యనర్థమరుదెంచె

తార—వేదచోదితపథంబున నడచు మాప్రవర్తన కేమిలోపము

బుద్ధ—మీలోపముల నీకు చూపెద వినుడు మీరు చెన్నుని దలంపరుగదా

గీ. విష్ణుచోదితమైనట్టి • వేదచయము
విష్ణుగుణకీర్తనము చేయు • వేదచయము
విష్ణుకైవల్య మొసగెడి • వేదచయము
బోధచేసెడి మార్గాన • పోవనేల.

ఆ వేదచోదితమార్గముల చరింపు చుండుటచేతనే యిట్టియిక్కట్లు సంభ
వించినవి. ఆమాట యటుంచుడు వేదచోదిత యజ్ఞయాగాదు
లొనర్చుటకై నోరులేనిజంతువులనే వధించుచున్నారే "అహిం
సాపరమోధర్మః" అను వాక్యమును మరచి వర్తించుటకు వీలు
దగునా? మూడేవోస్వర్గసుఖములభించునని జంతువుల హింసిం
చుచున్నారుగదా? పాపభీతికి జంకికదా యిట్లొనర్చుట? రాజ
నేంద్రా ! యిటువినుము స్వర్గసుఖ మెప్పుడో లభించుననుట
కల్ల నరకమున్నగనుట హుళక్కి నరకమనునది యున్నచో
జను లీభూలోకంబున కష్టపడు టెందులకు? జనులుతామొనర్చి
న పాప మీలోకముననే యనుభవించుచుండగా నరకమెందు
లకు? గాన నరకములేదు నరకమే లేనిచో స్వర్గమాటకు
మున్నేలేదు మానవుని భూలోక సౌఖ్య జీవనమే స్వర్గము—
యింతకు వేరులేదు. కావున మనకు వలయు సౌకర్యము లన్ని
యును చేకూర్చుకొని భోగపరాయణులైయుంట మేలు.

తార—మీరననది నిక్కవముగా దోచుచున్నది.

బుద్ధు—ఇంక మీచేయు మతిమాలిన పనుల నిరూపించెద చూడుడు.
మృతినొందినవాని కేమేమియో పరిత్యాగమున నాబ్దికములు
పెట్టుచుందు రేటికి. మీయింట భోక్తలు కుడచిన వానికి
తృప్తి కలుగునా? కల్ల ! కల్ల ! పొరుగూరనున్న మీబంధువుకు
భోజనసదుపాయ మమరదని మీయింట నొక బ్రాహ్మణున
కు భోజనమిడిన పొరుగూరనున్న మీబంధువున కాకలినివర్తి
యగునా? అట్లులే మీరొనర్చు యాబ్దికక్రియలవలన మృతు
నికి సంతృప్తి గాజాలదు.

తార—అయిన మద్యపాన మేమిచేయమనిరెదరు.

బుద్ధు—వేదచోదిత కర్మల విసర్జించి హింసకానట్టి సర్వత ముక్తిమార్గ
ముసు సాధించుటకు యత్నింపుడు.

ముష్కరుడు—తమ పాదములాన తమశిష్యులమైమరువ దేశించినట్లు
వర్తింపుచు యీమతము మాపురంబుల వ్యాపింపచేయుదుము.

బుద్ధు—అట్లయిన నాతోరండు.

తార—మహాప్రసాదము. (నిష్క్రమి)

తృతీయతరంగము

(ప్రవేశము-బుద్ధుడు)

బుద్ధుడు—తారకాసురాదులదరికేగి వారికెల్లరలో నిరీశ్వరమత ముప
దేశించి వారును వారిప్రజలును వేదబాహ్యులగునట్లొన
రించితిని. వారిభార్యలచెంత కేగి వారలకుగూడ బౌద్ధమత
ముపదేశించి సంతాన ప్రాప్తికై గౌరీపూజమాని ఋతుస్నాత
లై రావిమొక్కల కౌగలించుకొనవలయునని జెప్పితిని. నా
యందుగల నమ్మకము పెంపున వారట్లొనరింపగలరు. నేనయా
రావిమొక్కల రూపుదాల్చి వారికి మానభంగ మొనరించెద.
పాతివ్రత్యము భస్మీపటలమైన పిమ్మట వీరుగూడ నాధులతో
డనే యంతమొందగలరు. ఇంక నేనేగి తత్ప్రయత్నములో
నుండెద. (నిష్క్రమి)

తురీయతరంగము

(రుద్రుడు రథియైయుండ నిరుపార్శ్వముల మునులు
దేవతలు యింద్రుడునిలచియుండ తెరతీయును.)

రు—ఇదే! తారకాసురుల సంహరించుటకై త్రిపురముల భస్మము

వధించుటకై నారాయణాస్త్రమును బ్రయోగించెద (శరము విడచును) (తెరలో పెద్దధ్వని)

మునులు—జయము జయము (9)

ఇంద్రుడు—అదేశ్రీమహావిష్ణువు బుద్ధావతారరూపంబున నిట్లరుదెంచుచున్నాడు.

[ప్రవేశము—బుద్ధుడు,]

అందఱు—బుద్ధయోగీస్వరునకు జయ్.

బు—జగదీశ్వరా! భవదీయకరుణాకటాక్షముచే కాదె నీయసురులెల్ల గూలిరి,

రు—ఇయ్యది నీప్రభావమునగాదే! నేనిందు నిమిత్తమాత్రుడనైతి. లీలామానుషవిగ్రహుండవగు నీవు పైనుండి మాచే నిట్లాడించి వినోదించుచుంటివి

బుద్ధు—ఇంద్రా! లోకకంటకులగు తారకాసురులు తమపురంబులతో గూడ వశించిరి ఇంక నిచ్చోట గూర్చుండి గతించినదానినిం గూర్చి తర్కవితర్కముల జేయుటెందులకు రండు మనరాక కెదురుజూచుచున్న వికుంఠపురవాసుల కీనుభవర్తమానమెఱిగింతము.

(అని నిష్క్రమింతురు)

తెర వ్రాలును.

గద్యము ఇదిశ్రీ రమారమణ చరణ సేవాతత్పర హరితస గోత్రపవిత్ర మద్దూరివంశ లతాంకూర నరసమాంబా సోమనార్యపుత్ర శ్రీరామమూర్తి నామధేయ ప్రణీతంబైన సంగీత విష్ణులీలలు పర్వమునా సంపూర్ణము,

అనుబంధములు.

(1) మరటరాగము_ఆటతాళము.

సత్య—ఓహా! - నా - జన్మ ధన్య - మయ్యె॥ నోహా॥
అ॥ వ॥ ఈ విరాట్స్వరూపుసేవ - లభించుటచే॥ నోహా॥
చ॥ 1 వరమునిపాలుని - పావనచరితుని
స్థిరమతిగొలిచెడి - ప్రాప్తిలభించె॥ నోహా॥
2 పతితపావనుని - భక్తపోషకుని
సపదర్శనమది - దొరుకుటచే॥ నోహా॥

(2 శంకరాభరణరాగము—ఏకతాళము

అందఱు...పాహి - పాహి - వరదా!
పాహి- పాహి- ముకుందా! ॥ పాహి॥
1 కరుణగనవె - మనవివినవె - దయనుబ్రోవరే
పరమపురుష - పాపవిమోచన - భక్తసుపోషణ నావాళిపా॥
మునీద్రవాన - శ్రీపతీ
పాహి - పాహి - కరుణింపవె - సద్దయ॥ పాహి॥

(3) వ అనుబంధము.

అందఱు—పాహి - భవభంజనా! - పాపవిమోచన ॥ పాహి॥
దేవ—మంధరపర్వతమ - మందగతిసి
పాదోరాశినిమునిఁగి - పోకుండఁగగావవె॥ పాహి! ॥
రాక్ష—సావిరామిముగొల్తుము - మనసారగ
నీ మహామహిమజూపి - యిర్యోదమముగావవె॥ పాహి॥
అందఱు—రావే - దీనదయాకర - మాంపాహి - పాహి
యనివేడెడి మామొఱవిని - కనికరమున్న పాహి॥

(4) కళ్యాణిరాగము-ఆదితాళము.

ఇంద్రు—1 దయజూడుమా_రమాధవా.ఆ...ఆ......దయ॥

సమయంబిదె నీ - యనుగ్రహము మాపైనిల్పఁగ ॥దయ॥

2 బలవంతులు యీ- పలలాశనులగుటఁ

హరియించిరి నీ - యాగంబయ్యో దిక్కు_లేదు ॥దయ॥

3 కష్టించిన మా- కష్టమువృథయయ్యెఁ

సృష్టిస్థితిలయకారక - చేరిమమ్ము గాపాడుమా॥దయ॥

(5) లతాంగి రాగము-త్రిపుటతాళము.

బలి—ఈ—లతాంగి తను - సోయగము

శీతాంశుని బురడించును - మది

కెంతో మోదము నించును ॥ఈ॥

చాలసౌఖ్య మొనర్చున్ - సంతోషము మదిహెచ్చఁ ॥ఈ॥

ఈసుధారసంబునను తోడీ - మధురసుధారస పానముజేసెడి

ప్రాప్తి లభించిన - చాలదే - జన్మము ధన్యముగాదే ॥ఈ॥

(6) పూర్వికళ్యాణి రాగము-జంపెతాళము.

బలి—లెండు లెండు రండు రండు భండనమున

మొండిసురలను - గుండఁపించి - జేయుటకై వడివడి ॥లెండు॥

కరుణింపక — దురమందున - శరజన్మను - సురల బట్టి

పీచమణచి - పీయూషము హరియింపగ - కదుముదమున॥లెం॥

(7) ధన్యాసిరాగము-ఏకతాళము.

నార—దేవదేవ - వాసుదేవ - శ్రీధవా ! ॥దేవ॥

శుభములొసఁగి నీ - భక్తుల-గాపాడుము దయతోడుత ॥దేవ॥

సకలనిగమ స - న్నుతగుణశీలా-సాదరమున-మము సాకుము

నీమహామహిమజూపి - నిగమాంతక-

వేదవేద్య - నిర్గుణరూపా ॥దేవ॥

(8) సేవ అనుబంధమే పాడవలయును.

(9) భైరవి రాగము—రూపక తాళము

వార—జయ - జయ - శ్రీలోలా

జయ - జయ - కరుణాలవాల.

శుభగశీల - సుజనలోలా - జ-జ ॥జయ॥

మునిజనమందార—శరణింపుము మమ్మందజ

నిఖిలలోకసంవేద్య-నిగమాంతవేద్య ॥జయ॥

(10, జంగ్లారాగము -ఏకతాళము.

ప్రి—హరిభజనమే - ముక్తిసాధనము ॥హా॥

అండపిండబ్రహ్మాండమెల్ల

నిండి వెలిగెండి యాశ్రీ హరి ॥హరి॥

చిన్మయరూపుని - సేవలభించిన

మత్సర - మద - మోహామమక లడంచెడి ॥హరి॥

(11) ముఖారి రాగము-ఏకతాళము.

లీలా...నాథా! మనముద్దుసుతుడు కాదా?

వానియెడల ప్రేమలేదా? దయరాదా? ॥నాథా॥

తల్లిప్రాణమగుటకా - యిటుతల్లడించుచుంటి

నాయెడల ప్రేమలేదా - నన బట్టిపీని

గావరాదా! దయరాదా? ॥నాథా॥

[12] శ్రీరాగము అటతాళము.

లీలా—తగునా యిదితనయా.

నీవంటివానికింతపట్టు ॥తగు॥

హరియనుచు ముక్కు మొగమెఱుగనివానిని గొల్చి

కన్నతండ్రి - తోడ - వైర - మూన - నీకు ॥తగు॥

పర్వలకును ప్రి - త్యక్షదైవము " "

కన్న - తండ్రి - యనుచు నే నెన్నకుంటి ॥తగు॥

(13) కల్యాణిరాగము-ఏకతాళము.

లీలా — ప్రాణేశా! నీవింత — చింతయూనఁగ నేల?
పసిబాలుఁడని దైన - భావింప వేల? ॥ప్రాణే॥
నీమాటవినకున్న - నిముషమందునవాని
బందెపెట్టుము నాథ - వధియింపమాని ॥ప్రాణే॥
పుత్రదుఃఖముతోడ - బొగులుచుంటిని నాథ
పుత్రభిక్షము పెట్టి—ముదమార ననుగావు ॥ప్రాణే॥
ముల్లోకములు గెల్చి - వరలు నీ ప్రజ్ఞ
కెవ్వారు నిల్తురు - యేటికి భయమింక ॥ప్రాణే॥

(14) నిత్యకల్యాణి రాగము-ఏకతాళము.

ప్రహ్లా—దయగనవా - నీభక్తునియెడ ॥దయ॥
నిత్యకల్యాణమూర్తివైన - యో
నిర్గుణ పరబ్రహ్మమూర్తి
నీనామమె జపియించితినని
క్రూరహృదయుఁడై - క్రూరసర్పముల
కెఱజేయుచుండె నిర్దయ ॥దయ॥

(15) హంసధ్వనిరాగము-త్రిపుటతాళము.

లీలా—నా మొరాలింపవా-
ననుదయగనవా? సుతుని ప్రోవలేవా? ॥నా॥
కనికరింపుమనుచు నీ - కాళ్ళంటితిగాదా?
మన్నింపవలె నంతగునా?—మనము డాయ జేయతగవా?

(16) సుకల్యాణిరాగము-ఏకతాళము.

ప్రహ్లా—పతితపావన - భక్తపోషణ
పాహి పాహి - యని - నీ
పదముల బట్టితి - భక్తజనప్రియము ॥పతి॥

చిన్మయరూపా ! స్థిరతభజించెద - చెప్పరజ్ఞాపము ॥పతి॥
నీనామము చెవ దలంచిన ఘోరపాతకములు గూలిపోవుగద ॥పతి॥

(17) ఫరజురాగము-ఏకతాళము.

శూర్ప—వలదుదాన వేశ్వరా? యీదానవమాయవలదు ॥వలదు॥
భూసుతే డితఁడుగాడూ - వాసుదేవుడితఁడూ
దేవదేవునకు దానవుడ - నీతరమంచెద నెంచితె ।వల॥
ఆదిపరబ్రహ్మమూర్తి యీ - యనతారంబెత్తెను
నాపల్కులు వినుము యీ దానము మానుము ॥వల॥
వనుగాచుట మని దలంపకు మితఁడా
యిందిరనిగావఁగ బుట్టిన శ్రీహరిజమ్మా ॥వలదు॥

(18) బ్యాండుట్యూను.

పరశు—పనిచేయునా? వృధపోవునో?
గనుగొందుము నిలుము దుర్మతీ ॥పని॥
ఖలుడవగుచు నీవు నిటుల కాఋలజువలాభమే
ఖలమతి - నిలుమిఁక - గర్వమడచి - గండడుంచు ॥ప॥
పరశురాముఁడనిన నీ - భావమందునేమిగా
దలచినావో - నిలువుమిఁక - ధైర్యమున్న - దలగబోక ॥ప॥

[19] బేహాగ్ రాగము-ఏకతాళము.

సీత—చంగుచంగుమని పరువిడుచుమాడికి యీలా
రంగంబును గనుడీ - గనుడీ- నాధాస్త్రీ గనుడీ ॥చంగ
సాకి—మది కెంతో ముదముగూర్చెడి
వింతవింతరంగుల నొప్పారెన్
చెంతనున్న హృదయానందమగున్
లక్ష్మ—దయకోడన్ - దానినిబట్టన్-యత్నము సేయుదు
వే డెదమిమ్ము ॥చంగుచంగు॥

(20) మోహనరాగము—జంపెతాళము.

రావ—ఈజగ - న్మోహనాంగి సాగ
సెంతో రమణీయమై యలరారెగా॥ ఈ॥
అలరారెగా - మది - కల - వర పలచెనుగా॥ ఈ॥
లలనామణికూరిన - సౌఖ్యం బలపడుగా॥ ఈ॥
సోదరి చెప్పిన - శుభలక్షణములు
మోదమునించె - ముగుదనుగాంచన్॥ ఈ॥

(21) బిళహరిరాగము—ఏకతాళము.

సీత—తపసివనుచు భ్రమసితిరా । దైత్యాధమ పోపోరా॥
రాముసతిని - నేమటంచు । నీమనమున - నెంచితివో
కాలుబిట్టు లఱచుమన్న । కాలుపోలి కేగుమవిక॥ తప॥

(22) ఫరజురాగము ఏకతాళము.

యశో—ఈ బాలుని - మాహాత్మ్య మెఱుగంగ
వశమౌ న - నెవ్వారికైన । ఈ॥
సర్వలోకంబు లీ - బాలుని వక్త్రములో
గాన్పించుచుండె - నద్భుతమది యేమో॥ ఈ॥
కొడుకంచు నేనెంతో - మఱిమఱి మురిసితి - నీ
యాదిమధ్యాంతరహితుఁడని యోచనైతి॥ నిజా॥

(23) శంకరాభరణరాగము—ఏకతాళము.

బ్రహ్మ—తప్పుక్షమియింపుమయ్యా। దేవకీనందనా మాదు॥ తప్పు॥
నీమహాత్మ్య మెఱుగ్గ - నేరక జేసినట్టి॥ తప్పు॥
పరపరివిధముల నీ - పదములనేబట్టి
స్థిరమతినిన్ వేడుకొందు - చెచ్చెర ననుబ్రోవుమయ్యా॥ తప్పు॥
విన్నఱుగలరకమే - నీమాయ తెలియ తరమే
నిఖిలలోకధన్య - నిన్నెవ్వరాడుతరమా॥ తప్పు॥

(24) కల్యాణి రాగము—ఏక తాళము.

ఇరువురు—జోహార్ జోహార్ జోహార్

జోహార్ యశోదనందనా! జోహార్॥

మహాత్మ నీపదంబులెప్డు - మమత తోడ గొల్తుము

కృపామయుండవౌచు - పతిని మాకువీయుమా। జోహా

యెల్ల వేళలందు మనసు - నల్లనయ్య మిమ్ము గనే

కల్లగాదు గొల్తుమయ్య - కావుమయ్య ప్రేమమీర

[25] హంసధ్వనిరాగము—ఏక తాళము

రుక్మిణి—మారజనకహరా - మమ్ము బ్రోవ నిపుడు

మన్నింపవేల?॥ మా

నిఖిలలోకరూపా - నిర్మలాత్మస్వరూపా

నీదు మారకము కాంచి - యాగము మా

బాధలుపోవగ తిప్పు - రాయడు గిరిమార్చుము మా

(26) కల్యాణిరాగము—ఏక తాళము.

మంగళము— 9 ఎ అను బంధమే పాడవలెను.

